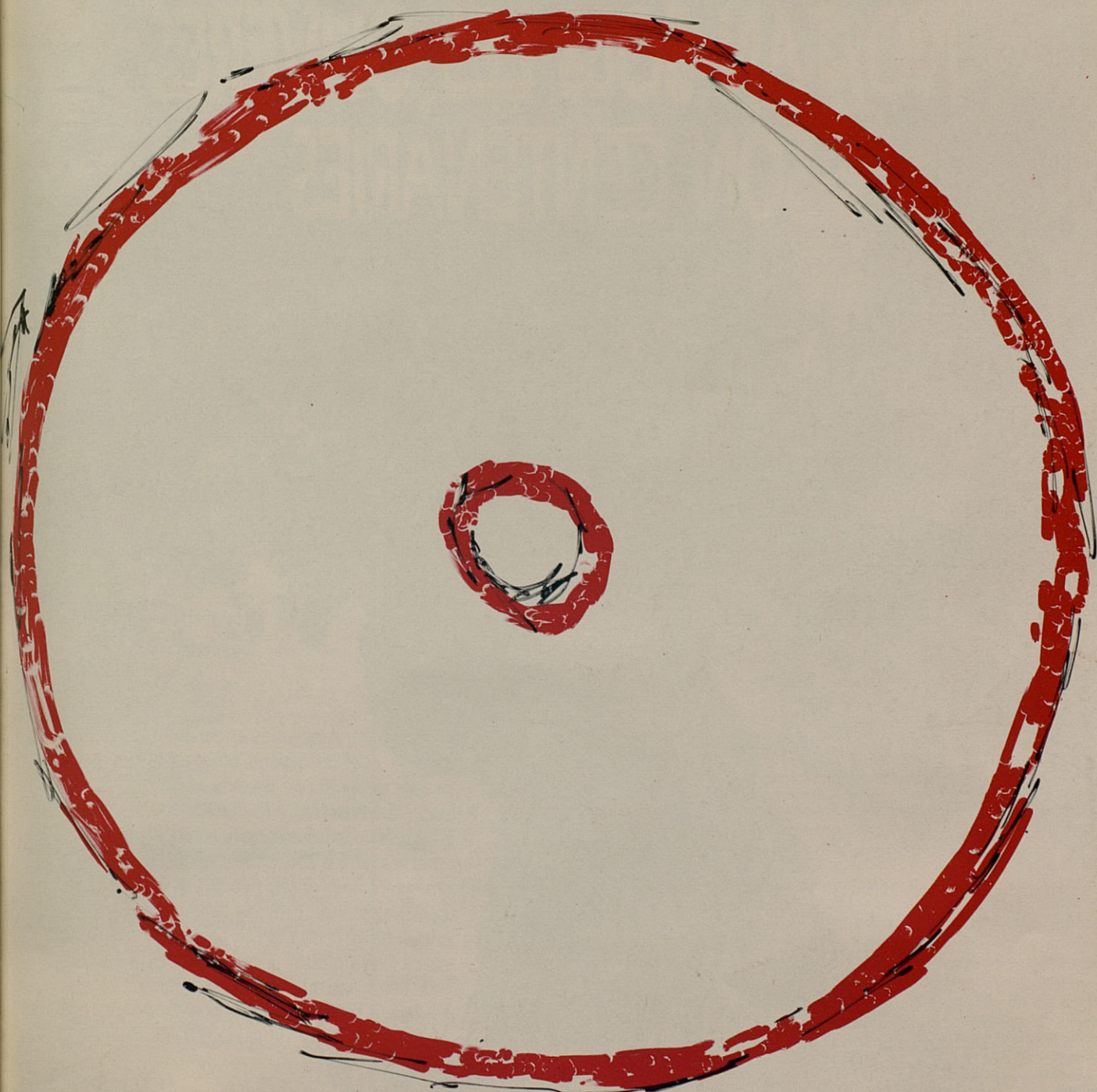

EL MIRALL

Setembre 1988

núm. 20

225 ptes.

75 anys de les Normes

El català a les Illes, ara

Francesc Obrador / Antoni M. Badia i Margarit

A LES BALEARS, NO TAN SOLS LES OLIVERES SÓN CENTENÀRIES

Amb unes arrels quasi tan sòlides com les oliveres centenàries que poblen la geografia de les illes, la Caixa de Balears, "Sa Nostra", fa més de 100 anys que és a les Balears. Les seves ramificacions arriben en pràcticament a tots els nostres pobles i viles, transmetent amb el seu treball i la seva dedicació aquesta profunda essència balear que és l'orgull de la nostra gent i l'autèntica raó de ser d'una Caixa d'Estalvis centenària. Una Caixa d'Estalvis nascuda aquí, però sobretot, feta a la mida dels homes i les dones de la nostra terra.

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"

EL MIRALL

Revista mensual
Setembre - 1988 núm. 20
ANY II

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL

Informació i Correspondència:
Apartat de Correus núm. 179
Telèfons (971)-72.32.99 / 72.59.37
07080 - Palma (Mallorca)
Telefax (971) 71.93.85

Delegació a Barcelona:
c/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 - Barcelona

Delegació a València:
c/ Moratín, 15
46001 - València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:
Francesca Bosch i Capó
Bernat Calafat
Rosa M. Calafat i Vila
Miquel Cardell
Joan Company i Siquier
Miquel Company
Ramon Díaz i Villalonga
Francesc Farré
Antoni Ginard i Bujosa
Joana Lladó i Ballester
Mateu Morro i Marcé
Antoni Nadal i Soler
Francesca Sastre
Pere Roselló i Bover
Gabriel Seguí Trobat
Gaspar Valero i Martí

Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels seus
autors.

Coberta:
Dibuix de Jaume Falconer

Fotos:
Ultima Hora

Producció, administració i publicitat:
c/ Imprenta, 1 - Pral. 2^a
07001 - Palma (Mallorca)

Fotocomposició:
«El Mirall»

Impressió:
Interior: OMNI S.A.
Gremi Ferrers, 42
Polígon de Son Castelló - Palma
Coberta: Xisco Arts Gràfiques
c/ del Baix Riera 1.A - Palma
Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Pàg. 4	Rafael Crespi i Ramis: Hipoteca de Cabòries
Pàg. 5	Francesc D'Averçó: L'escàtil, noves estratègies
Pàg. 6	ENTREVISTA Rosa M ^a Calafat: Francesc Obrador, batle de Calvià
Pàg. 10	LA MOGUDA PLANETÀRIA Antoni Ginard: Estiu 88
Pàg. 11	LLENGUA Josep M ^a Llopart: En els 75 anys de les normes del l'Institut
Pàg. 15	VIATGES Joan Mayol: Viatge a l'illa Fair
Pàg. 17	EL CATALÀ A LES ILLES, ARA Mateu Morro Marcé: La llengua catalana a les illes Balears: consideracions d'urgència
Pàg. 19	Damià Pons i Pons: El castellà es menja el català
Pàg. 21	ENTREVISTA Joana Lladó: Antoni M. Badia i Margarit
Pàg. 25	EXCURSIONISME Benigne Palos i Vadell: Valldemossa com a centre d'excursions (II)
Pàg. 27	COLONIALS I ULTRAMARINS Robert Mosquera: La "rentrée"
Pàg. 28	ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA Miquel Ferrà i Martorell: El misteri de Madame Valentino
Pàg. 29	HISTÒRIA Francesca Bosch i Capó: El front de l'Ebre a s'Arenal
Pàg. 32	CRE-ACCIO Eberhard Grosske: Conte per a després de sopar
Pàg. 34	Josep A. Grimalt: Parts i quarts
Pàg. 35	ART Jaume Torres i Estradé: De l'anècdota a la pintura
Pàg. 37	ARTISTES DE LA PART FORANA Miquel V. Sebastián: Pepe Vilaplana
Pàg. 39	MÚSICA Pere Estelrich i Massutí: Sobre la temporada del Liceu
Pàg. 40	HISTÒRIES AL CAPÇAL DEL LLIT Raphel Pherrer
Pàg. 41	LLIBRES Pere Roselló Bover: "Camí de sirga", de Jesús Moncada: cent anys de destrucció
Pàg. 42	Obra de teatre escrita pel novell escriptor vilafranquer Jaume Sansó
Pàg. 43	Gabriel Seguí i Trobat: Salvador Galmes, vindicat
Pàg. 44	Pere Estelrich i Massutí: El ressò de l'eco P.E.M.: La mare de Déu protagonista
Pàg. 45	POESIA Margalida Pons: Quatre poemes de Sòller
Pàg. 47	CARTOGRAFIA Antoni Ginard: Un atlas del segle XVI de Bartomeu Olives (de la col·lecció Gabriel Alomar)
Pàg. 49	Francesc Xavier Domènech i Ferrer: La participació en els balls mallorquins (II)

HIPOTECA DE CABÒRIES

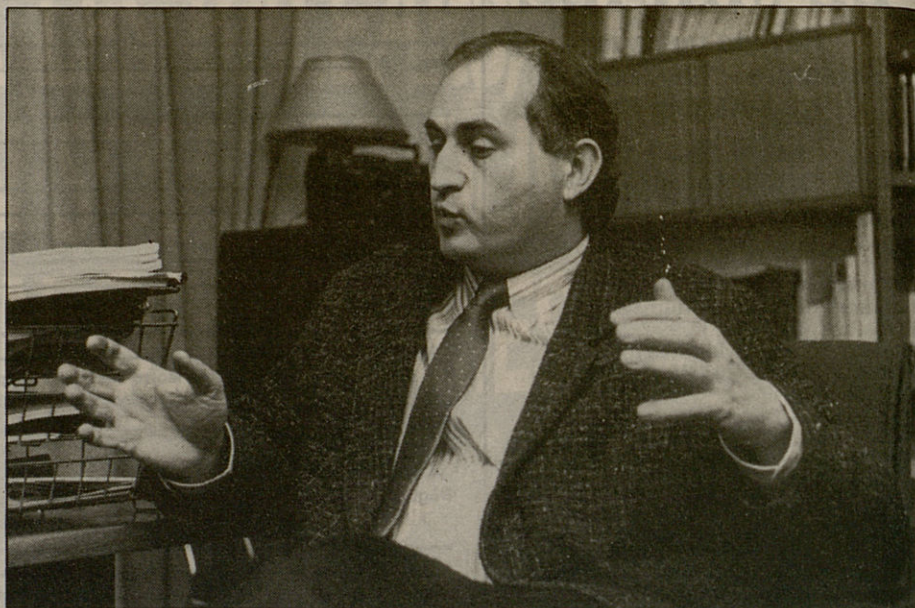
RAFAEL Crespí i Ramis

Ens ha passat l'estiu per damunt tot impregnant-nos d'un vernís un xic empalagós i abúlic. Amb les primeres i necessàries pluges d'agost el cos va desmaquillant-se, va desodoritzant-se de tanta crema ollosa i solar i comença a aclimatar-se per encarar de bell nou i amb noves energies un altre cicle vital.

Per les nostres illes, encaterinats per les dolces cabòries que encara ens resten, han desfilat tot un enfilall de personatges de la jet-set, de la pre jet-set i altres herbes. Uns personatges de cinema, llunyans monstres de l'hivern que a l'estiu remullen els seus impúdics cossos dins el mateix Mediterrani que a tots ens agombola. Alguns d'ells tenen la sang blava, d'altres diuen tenir-la d'un roig encès, altres la tenen freda, massa freda per viure entre els humans i sempre cavil·len, o si més no actuen.

Com actua la ment preclara que en plena canícula pre-agostenca ens destituí SEBASTIA VERD del directori de la nostra sucursaleta particular de Televisió. Permeteu-me usar el tòpic i dir que aquest estiu s'ha escrit/materialitzat la crònica d'una destitució anunciada. El cessament no ha estat més que la culminació d'un procés de marginacions manifestes, d'arraconar en Sebastià dels llocs de decisió, de fer-li jugar cada dia més un paper decoratiu, de fer-li jugar un envit amb les cartes ben marcades on ell ho sabia, i també sabia que cap trumfo no li corresponia. Tot no era més que tòrcer una mica el coll i abocar-se a aquest final.

Sebastià Verd ha estat d'una ma-

nera ben involuntària el símbol del nostre estiu, l'estandart, el trist penó, on hem vist reflectida la nostra mísera Hipoteca de Cabòries. El que ens fa esclatar la ràbia i la impotència no és el senzill i fins i tot normal fet de la substitució d'un professional per un altre. En aquest cas, el lamentable fet ultrapassa la simple condició particular per esdevenir, desgraciadament, un Universal quotidià a la nostra terra: la substitució d'un bon professional nostrat per un professional foraster. I no és qüestió d'un xovinisme malentès... La substitució de Verd per Olano, no siguem ingenus, no és una senzilla substitució de llinatges. Va més enllà de la pura qüestió de noms i suposarà, a un nivell elemental i intern, la castellanització més pregonada de la Televisió i a un nivell superior i més detectable per al públic, un compromís menor

per part de TV-B amb la nostra realitat, dit amb unes altres paraules, l'entronització d'Olano suposa la victòria del sucursalisme. I la victòria del sucursalisme és a hores d'ara la victòria de la mediocritat.

Una cosa hauria de quedar ben clara: no és que l'únic argument per mantenir Sebastià Verd en el càrrec de director de TV-B sigui el seu compromís amb la seva terra, sinó que aquest és el mèrit que el fa excel·lir per sobre de qualsevol producte d'importació, és un grau més que té i que difícilment serà igualat per cap llumana caiguda de La Rioja, Múrica o altre indret. Ja ho diu un adagi del País Valencià "De ponent, ni dona ni vent".

I hem assistit a aquesta notable decapitació amb el silenci més sepulcral emanat de la sucursaleta de carrer de la Puresa. Al PSOE-Balear no sé si eren de vacances o on eren, però no n'han dit ni pruna, supòs que el silenci, en aquests casos, contribueix a sedantitzar les "grossíssimes responsabilitats de govern" -Moll dixit- que té el PSOE. Diran que això són pures qüestions tècniques, que no entrebancarà gens el procés (??) normalitzador, etc., però ací els nacionalistes illencs, no els nacionalistes espanyols, assistim una vegada i altra a la satel·lització cada vegada més pregonada de la nostra terra. Dissortadament, la nostra pròpia existència depèn cada vegada dels sospirs de Madrid.

Embat

llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E

Centre Comercial «Los Geranios»

07002 Palma de Mallorca

Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

L'ESCÀTIL

Noves estratègies

FRANCESC D'ÀVERÇÓ

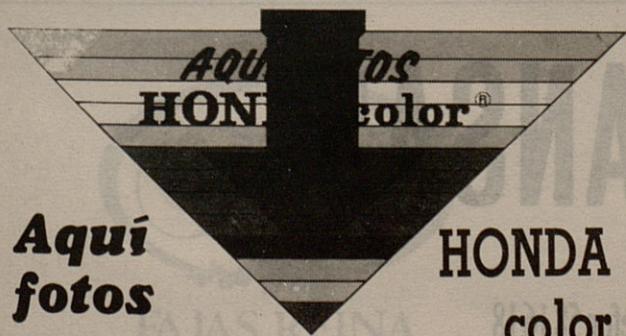
D'un temps ençà la premsa mallorquina ha parlat espesses vegades dels nous aspectes que pren l'especulació urbanística en aquesta illa. Turisme geriàtric, turisme rural, turisme golfer, turisme de ports esportius, turisme sanitari, etc., són noves modalitats "ideològiques" dels urbanitzadors i "inversionistes", que demostren posseir una poderosa imaginació i una plètòrica capacitat de camuflar els seus projectes cimenters amb les coartades més insospitades.

Vivim el moment culminant del negoci de la construcció a les Illes Balears. Davant els ulls retgirats dels quatre ecologistes que queden s'està urbanitzant -ràpidament, incansablement, pacientment- tot allò que és susceptible d'ésser urbanitzat amb unes mínimes garanties de rendibilitat. El batle de Calvià rectifica el Pla General per a permetre l'especulació a Son Sastre (visca el municipalisme); el senyor Roggers s'impacienta perquè el negoci de Sa Canova no fa via, i algun diputat d'AP i el Sr. Melià malavegen per a apressar les gestions; els projectes de camps de golf s'acaramullen (que no es preocupin els turistes practicants d'aquest noble i britànic esport: Mallorca aviat pareixerà un formatge de Gruyère, amb tants de forats), i tots duen una nova urbanització incorporada; les cales de Manacor sense encimentar perillen, i els interessos que les amenacen no són de poca entitat; les excavadores ja no

saben on aferrar-se per treure grava i picadís, les pedreres no basten, les dunes del litoral són arrabassades per obtenir arena. Certament el panorama és meravellós. És l'aplicació pura i nítida del programa "nacionalista" de l'amo en Biel: com que "sobra gent i els recursos d'una illa són limitats", ho urbanitzarem tot i així hi cabrem tots, i no farà falta reformar la constitució.

Mentre cada any es creen 40 o 50 mil noves places turístiques (i n'hi ha devers 300 mil de projectades) el Sr.

Cladera prepara un bellíssim pla d'ordenació de l'oferta turística, un pla meravellós i molt escaient per a qui està avesat a incomplir, dia a dia, tota legalitat. És ben clar, som europeus i això és la modernitat. I si no demanau-ho al nostre il·lustre "doctor", el gran generador de llocs de treball, el gran empresari modern de la Mallorca postmoderna, el Sr. Escarrer, que ja ha transcendit el "nacionalisme" invertat dels seus paisans i amics (Cañellas, Batle, Albertí, Cladera, etc.) per, en una magnífica mostra d'imperialisme digne de Prat de la Riba, posar una pica a les amèriques llunyanes, creant llocs de treball pels indígenes del Carib.

Anau a revelar les vostres fotografies a les botigues on vegeu aquest distintiu

"Tenim cuinera pagesa. Es dona d'edat. Només li agrada sa netedat i els seus cuinats fan enveja"

Carrer Parellades, 15 - baixos - Tel. 72 46 63 - Palma 07003
CUINA OBERTA DE LES 8 A LES 17 H.

ENTREVISTA

FRANCESC OBRADOR, BATLE DE CALVIÀ

“EL 92 SEREM UN MODEL D'AJUNTAMENT TURÍSTIC”

ROSA Mª CALAFAT

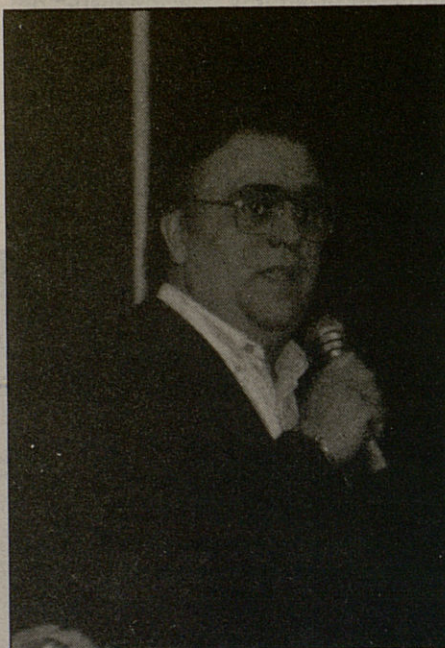
Francesc Obrador i Moratinos, Batle de Calvià per primer cop l'any 83 i repetidor a les municipals del 87. Home de molts projectes i obres ens parlà de la història de Calvià, del present i del futur. Calvià com a model de municipi turístic. Francesc Obrador ens rebé un divendres de juliol entre visita i visitants en aquell despatx sempre tan concorregut, després de fer antesala al passadís sempre ple de gent que hi entra i en surt. Fou més o menys una hora de xerrada amena. En Paco, com l'anomenen els que treballen amb ell, no parà de contar-nos fets i tasques força interessants.

-Sr. Obrador, em podrieu dir què és Calvià avui?

“La pregunta, tal volta, més difícil és saber què és Calvià i, per això, cal fer-ne història. Calvià és un Terme Municipal, la història del qual va lligada al pariatge i a Andratx, com a Capital. Calvià era un llogaret de la capital, i a més a més l'aïllament geogràfic hi ajudava”.

CALVIÀ 4 TERMES DIFERENTS I DESLLIGATS

A partir de la construcció de l'autopista i de l'esclat turístic, Calvià rebé dues influències molt fortes.

● Calvià pretén el 92 esser un model d'ajuntament turístic

D'una banda, l'expansió de Palma: zones com Illetes, Cas Català, es convertiren en la perllongació de la capital mallorquina. La xarxa de clavegueram la dugué un batle de Palma que vivia a Illetes. Les línies telefòniques també depenen de Palma.

D'altra banda, Santa Ponça i Palmanova, zones que a través del creixe-

ment turístic despertaren als guanys econòmics, foren deslligades del terme pels capdavaners d'aquesta economia. De tot això, en resultaven 4 termes diferents: Peguera, Palmanova-Magaluf, Calvià i la resta com a part de Palma. Calvià, com a capital del terme, sempre romangué sotmesa als interessos político-econòmics de la Costa. És amb aquestes paraules com el batle de Calvià ens feia una anàlisi històrico-social de la zona.

-Sr. Batle, i quant a la política, com s'ha reflectit a la societat?

“Els batles eren nomenats des de Palma, o, si més no, vinculats a interessos molt puntuals com és ara l'exploració de l'aigua, l'urbanisme... Per exemple, el cas d'un batle, director de cert banc, subjectat a una de les més grans urbanitzacions del nostre terme.

Calvià era, realment una cosa desconeguda”.

EL PANORAMA POLITIC

Segons ens explicà el Sr. Obrador, les eleccions municipals del 79 anaven encapçalades per grups socials de pressió, taxistes, urbanitzadors, associacions de veïns. És a dir, hi havia poca estructuració política. Foren les eleccions del 83 que marcaren aquesta estructuració amb tres partits definits. A causa de la configuració política es-

SUPERKANSAS

Carrer Major, 27 - Telèfon 58 16 18

FELANITX

tablerta el 83, a les municipals del 87 es produí la desfeta de partits i el plànol político-electoral el formaren 9 candidatures, una disgregació motivada per interessos localistes. Els resultats no permeteren reincidir amb la desfeta.

QUATRE ZONES DOMINADES PER INTERESSOS ECONOMICS

Concloïa Obrador: "Aquestes línies no són només la història política de Calvià, sinó també la social. No oblidem els 4 cavalls de batalla esmentats abans, per un costat, Palmanova imperi de la Cadena Sol, del Sr. Esquerrer i de l'urbanitzador Roses. De l'altre, Santa Ponça de Nigorra i del Banc de Crèdit, i Peguera d'una associació de veïns. I mentre, el poble de Calvià i de Capdellà eren elements estranys i aliens al procés".

CALVIÀ, EL 92, MODEL D'AJUNTAMENT TURÍSTIC

-I, quin és el paper de Calvià l'any 92 amb la signatura de l'Acta Unica?

"A partir del 83, l'Ajuntament s'integra i augmenta el pressupost de 500 milions a 3.600, passa a ésser un interlocutor i a dominar els 4 cavalls. Amb aquesta força, que no hem d'oblidar que sempre és inestable, com totes les forces, es pretén el 92 ésser un model d'Ajuntament turístic, ja que no n'hi ha. És l'aportació que feim al repte 92, que no només és de tipus econòmic, sinó també model de construcció d'un poble plural de llengües i cultures. Calvià té més estrangers que no nadius; com a anècdota diré que Albarinejo (Granada) té més residents a Calvià que no persones nascudes al nostre municipi. Un municipi realment europeu cap a l'Acta Unica".

● Calvià té més estrangers que no nadius: Albarinejo (Granada) té més residents a Calvià que no persones nascudes al nostre municipi

PRIMUM VIVERE ET DEINDE FILOSOFARE

-Sr. Obrador, quina és la filosofia d'aquest municipi turístic?

"La filosofia, com deien els clàssics, és allò del *Primum vivere et deinde filosofare*. I dins l'àmbit del *Primum vivere*, que és l'economia, cal fer una indústria turística ordenada i estabilitzada, vet ací la influència del Pla General, de l'Ajuntament com a ens públic regulador i estructurador. Cal avançar cap a un poble consolidat que manté les arrels i camina cap a l'acceptació d'un model, que marca pautes i normes. Calvià és un municipi suficientment gran i amb *Dinamis* per estirar cap endavant un model difícil com és l'europeu".

-Pel que fa al model cultural, quines són les pautes que l'Ajuntament té previstes?

"Hem de partir del fet que, el nin

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 6033
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

que neix sota el context de la societat turística no ho fa entorn d'una societat urbana o rural, com ha estat el nostre cas. No és marcat per un *mores* o un calendari, o un arbre, sinó per una societat lúdica, de luxe i oci, viu en 3 dies allò que a la pagesia es vivia en 30 anys. Aquest fet, terriblement impacant, forma una nova generació, i és aquest el veritable repte cultural. La cultura no només és un fet de llengua, cal que doni una forma de relació.

CARTES AL DIRECTOR

Benvolgut amic: En el núm. 19 de la nostra revista, el Sr. Jaume Torres i Estradé parlava de l'obra de l'escultor Josep de Creeft a la Fortalesa de Pollença. Com que no conec a dit senyor i a la guia de telèfons no l'he pogut trobar, us envi aquesta lletra amb el prec que la publiqueu.

En primer lloc s'ha d'aclarir que la Fortalesa d'Albercutx o de Nostra Dona de LLuc no data del segle XVI. Va ésser bastida l'any 1622 i, com que pocs mesos després es va esbucar, fou reconstruïda i acabada el 1628, però no va resultar apta i s'en va fer la nova el 1682, l'actual.

Quant a l'obra de De Creeft en aquest paratge, jo ja en vaig parlar, incloent fotografies dels anys 20, a la revista "Cala Murta", els anys 1982 i 1983, núms. 3 i 4.

Ben atentament, Josep Segura i Salado.

El problema fonamental és l'equilibri. Preservar i conservar el que és nostre, però alhora crear, perquè si només jugam a la defensiva, matam la cultura. Si la cultura vol evolucionar s'ha de posar al davant del problema.

N'estic força molest de les actituds restrictives davant del turisme, com si fos una moda. El turisme és una nova cultura, una forma d'entendre la societat. El tema és resoldre le "vivre" i el "filosofare" de forma conseqüent. No es pot matar una riquesa, es pot reconduir en funció d'uns interessos culturals i de *polis*. És una tasca que requereix molts esforços i imaginació.

EL NOU PLA GENERAL VOL DISSENYAR UN MUNICIPI TURÍSTIC

Com deia el Batle, la Llei de Costes no afecta el municipi. El Pla General, que s'haurà de fer públic paral·lelament a la sortida de la Llei de Costes, la preveu i, encara més, va més enllà.

Obrador ens comentava que l'urbanisme ha dissenyat molta ciutat, però poc poble. El Pla General vol, en primer lloc, crear un municipi integrat; segon, potenciar el municipi, dissenyar-ne les línies de creixement, com s'ha de conservar i mantenir; tercer, protegir el resident, fer nuclis on es pugui radiar cultura i fer poble.

-Quina cultura ha d'oferir, ha de difondre l'Ajuntament?

"Dins el marc estrictament de cultura i educació, l'Ajuntament ha de

fer-ho sobre la base de la societat plural que és, des d'una realitat econòmica i sobre uns mitjans de comunicació. És per això que l'esforç que fa l'Ajuntament perquè aquestaz cultura tenguin els mitjans de comunicació no és anèdota, sinó necessitat de comunicar-ho i de reflectir-ho. A Calvià manca molta investigació. Cal comptar amb el suport tècnic per extreure el desenvolupament d'aquest procés. En tenim la intuïció però ens falta la tècnica. L'Ajuntament preveu en un termini d'un o dos anys crear una sèrie de beques d'investigació dins el marc cultura i turisme, que tenguin com a objectiu una tesi doctoral".

-Sr. Batle, aquest Ajuntament fou el cinquè a aprovar el Reglament de Normalització Lingüística, com es veu aquest Reglament dins el marc social que ens ha reflectit?

"És difícil. Cal anar amb compte, no traduir-ho com a una força agressiva. Em dol, profundament, la guerra de cartells pintats i repintats en un idioma i l'a'tre. Es fa de la llengua una batalla i no es té en compte que amb la qüestió de la Normalització hi ha un transfons econòmic. No puc oblidar el fet dels menjadors d'hotels, on es parlava mallorquí als caps i als treballadors en castellà. Els que estimam la llengua, hem d'anar fent amb molt de tacte sens crear més ferides. Nosaltres hem començat amb el conveni amb l'Obra Cultural Balear els cursos de català per a adults catalanoparlants i no-catalanoparlants. És una alegria veure com els no-catalanoparlants hi assisteixen, alumnes que després en seran militants; i que possiblement facin més efecte que molts mallorquins imposant la llengua. Hem de potenciar la militància i ho aconseguim a través de l'OCB, l'Escola d'Adults o les publicacions de l'Ajuntament. Se'n ha dit que hauríem d'incloure més cosa en català. Hem seguit el criteri del 30% per no ofendre ningú i perquè se segueixi llegint. La idea és introduir-ne poc a poc i que cada cop sigui un fet menys estrany veure la nostra llengua a les publicacions.

Mentre sigui Batle d'aquest Ajuntament procuraré que la llengua no signifiqui un element agressiu sinó integrador. Avançar amb prudència".

-Moltes gràcies, Sr. Obrador i fins aviat.

PREMIS 31 DE DESEMBRE DE L'OBRA CULTURAL BALEAR CONVOCATÒRIA 1988

L'Obra Cultural Balear convoca els PREMIS 31 DE DESEMBRE de 1988 amb la finalitat de reconèixer, d'estimular i de fer sorgir tot tipus d'actuacions, de comportaments i d'activitats, encaminats a afavorir l'ús normal de la llengua catalana en tots els àmbits de la vida social i pública, a promoure la cultura i a desvetllar i a desenvolupar la consciència nacional pròpia de les Illes Balears.

PREMI FRANCESC DE B. MOLL.

Destinat a premiar la persona o grup de persones, l'entitat jurídica o l'organisme privat que en la trajectòria de la seva activitat hagi participat de manera destacada a les Illes Balears en la normalització social de la llengua, la cultura i la personalitat nacional.

PREMI GABRIEL ALOMAR.

Destinat a premiar un treball escrit (llibre, informe, sèrie d'articles periodístics,...) o audiovisual (TV, ràdio, vídeo,...), publicat o difós per primera vegada al llarg de l'any. Com a anàlisi, descripció o divulgació, el treball premiat haurà de facilitar la comprensió de qualsevol aspecte de la realitat present de les Illes Balears.

PREMI EMILI DARDER.

Destinat a premiar iniciatives o experiències en el camp de l'educació, especialment orientades cap a la normalització del català com a llengua vehicular de l'aprenentatge, la renovació pedagògica o l'educació medioambiental.

PREMI BARTOMEU OLIVER.

Destinat a premiar una activitat individual o col·lectiva feta durant l'any que hagi contribuït a la normalització lingüística i a la difusió pública de l'ús del català, en un àmbit concret.

BASES

1. Poden optar en aquests premis totes aquelles persones o grups de persones, entitats o organismes privats que siguin presentats com a candidats per la Junta Directiva de l'Obra Cultural Balear, per qualsevol de les seves delegacions insulars o locals o per un nombre no inferior a tres dels seus socis.

2. Cada candidatura ha d'anar acompanyada d'un informe que justifiqui i raoni la proposta. Es presentarà per triplicat a màquina o ordinador i a doble espai, a la seu social de l'OCB, carrer de la Imprenta, núm. 1-pral., Palma (Mallorca), 07001. Telèfon: 72.32.99. Fax: (971) 71.93.85.

3. Qualsevol persona, particularment, també podrà suggerir per escrit o per telèfon, candidats a la Junta Directiva, la qual estudiarà el suggeriment i decidirà en darrer terme si ha de ser presa en consideració pel Jurat. En el cas que s'accepti, la Junta Directiva elaborarà l'informe.

4. El termini de la presentació de candidatures acabarà el 15/11/88, a les 20'00 hores.

5. El Jurat dels PREMIS 31 DE DESEMBRE DE 1988 estarà format per Miquel Alenyar, Josep M. Llompart, Bartomeu Bennàssar, Isidor Marí, Maria Barceló, Miquel Monserrat i Jean Miralles.

6. El premi consistirà en una escultura elaborada expressament per Pere Pavia i un diploma acreditatiu.

7. El veredictes es farà públic durant el mes de desembre de 1988 en un acte social.

LA MOGUDA PLANÈTARIA

ESTIU 88

ANTONI GINARD

Com sempre, al llarg de l'estiu hi ha hagut molta llenya per cremar, i molts de vuits i nous i cartes que no lli-guen. Tanmateix, les coses segueixen més o menys igual que abans. Vegem-ne alguns exemples.

Dels polítics. Perico Delgado guanyava el Tour de França amb polèmica. Un bon nombre de polítics es preocuparen aleshores de l'esport. Per damunt de tots, el nou -però conegut- ministre d'Educació anava volant a París a lluir la seva barba. Si el ministre hi hagués hagut d'anar en bicicleta encara no hauria arribat.

Als Estats Units d'Amèrica del Nord, en plena campanya electoral, el president Reagan, a punt de jubilar-se, anomenava "invàlid" a Dukakis.

Mathias Rust

En aquest cas, l'elefant deia a l'ase orellut.

A la República Federal Alemanya després de l'amollada de Mathias

Rust, els polítics no perdien l'ocasió per dir tot el que havien ajudat a alliberar-lo. Hom pot pensar que l'interessat no els fa ni cas, entre d'altres coses perquè l'assumpte li donarà un bon grapat de marcs alemanys.

De política. Amb un optimisme excessiu, alguns sectors "ben informats" volgueren relacionar la data màgica del vuit del vuit del vuitanta vuit, amb l'inici de la solució aparent de tres problemes internacionals: la continuació de la retirada soviètica de l'Afganistan, l'acord sobre Namíbia i l'anunci del començament de les converses de pau entre l'Iran i l'Irak.

Pel que fa a l'embolic del Golf Pèrsic, algún mitjà de comunicació de Mallorca mateix- presentava els esdeveniments com a l'acabament d'una guerra "sense vencedors ni vençuts". Està vist que no tenen remei. Sobretot si el que pretenen és referir-se al conflicte bèl·lic que ha produït més víctimes d'ençà la Segona Guerra Mundial.

International House

Activitats socials i culturals
Viatges d'estudi

Centre oficial dels exàmens per a professors
de la Universitat de Cambridge i del Royal
Society of Arts.

Cursos d'Anglès
Cursos d'idioma i metodologia per a
professors

Centre oficial d'exàmens de la Universitat
d'Oxford.

Pg. Mallorca, 36 - Telèfon 72 64 08 PALMA DE MALLORCA
Barcelona - Girona - Mataró - Palma de Mallorca - Reus
Sabadell - Tarragona - Terrassa - València

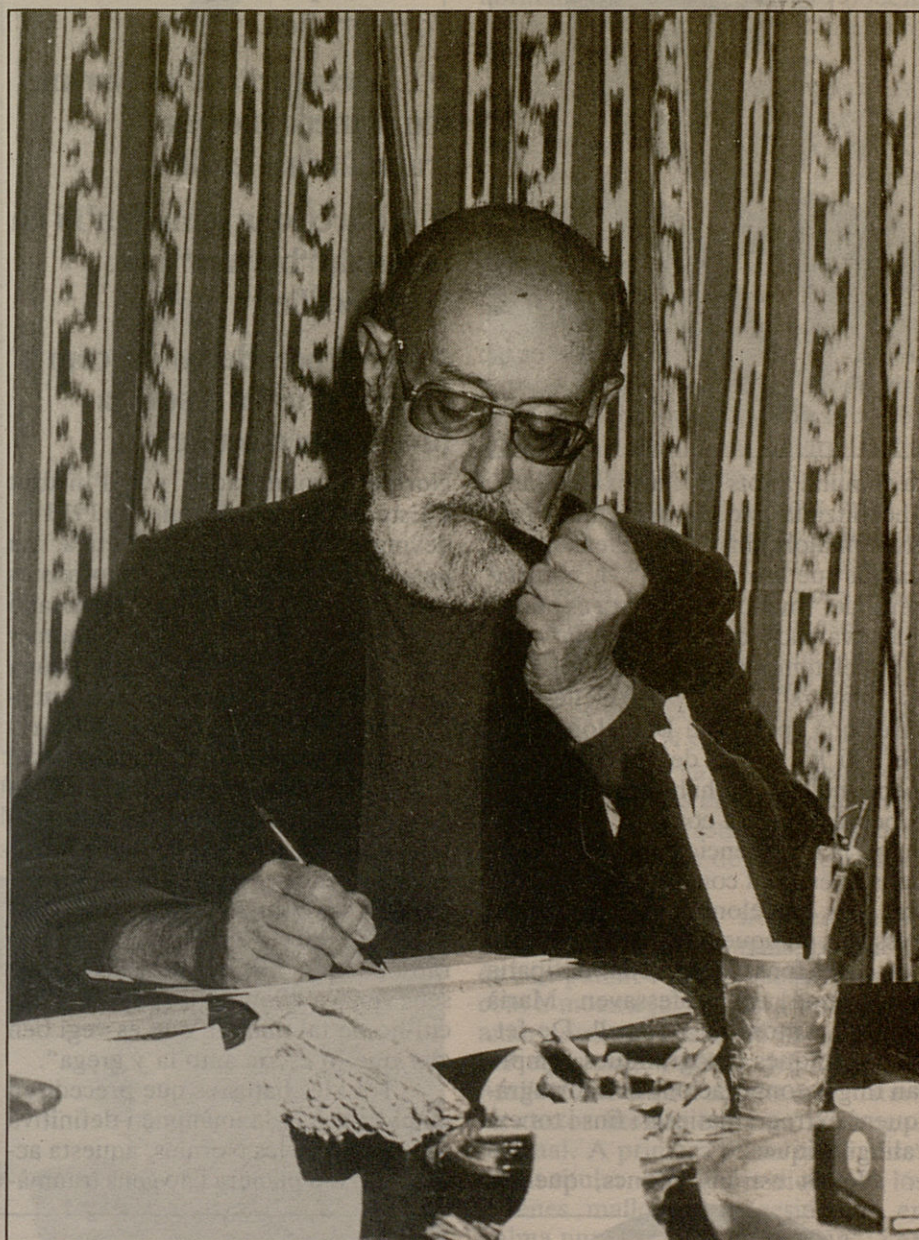
EN ELS 75 ANYS DE LES NORMES DE L'INSTITUT

JOSEP Mª LLOMPART

Aquell mallorquí il·lustre i incòmode que tants serveis va retre a la nostra llengua i tants problemes enervants i estèrils va suscitar -em referesc, és clar, a mossèn Antoni Mª Alcover, gloriós iniciador de l'Obra del Diccionari i conflictiu primer president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans-, llevava ferro i transcendència, amb sanitosíssim bon seny, a les qüestions ortogràfiques; encara que després, a la pràctica, amb imprudència del tot blasmable, en fes, d'aquestes qüestions, un dels més inoportuns cavalls de batalla. No hi ha dubte que el bondadós, el candorós Dr. Jekyll que habitava l'esperit de mossèn Alcover era massa sovint reduït al silenci i suplantat pel grotesc i rencorós Mr. Hyde que compartia amb ell l'habitatge.

Segons el testimoni de Francesc de B. Moll, mossèn Alcover "sempre considerà l'ortografia com una cosa secundària. I en certa manera -afegeix-, tenia raó. Pot haver-hi llengua literària i una literatura bona i esplèndida, sense haver-hi unitat ortogràfica; un literat pot escriure bons poemes o bones novel·les posant i llaïna allà on un altre bon escriptor posi y grega. Però -segueix dient encara- el fet és que la gran massa de la gent que escriu o llegeix una llengua no té gairebé altra visió d'aquesta que l'ortogràfica; el que entra pels ulls de la gent no especialitzada és la grafia, la lletra, i no les subtiletes gramaticals; i si la gent no veu una unitat d'ortografia, es desorienta i arriba a avorrir la lectura".

L'observació és del tot justa. La gent no sol interessar-se per la qualitat lèxica ni es preocupa gaire d'aclarir si una determinada estructura sintàctica és adient o no al sistema de la llengua; en canvi, volen saber com s'ha d'escriure un mot, si tal paraula s'escriu o no amb hac, si cal posar aquell o aquell altre accent, etc. De manera que l'aspecte més convencional, més insubstancial i més accessori de l'idioma, ascendeix dins els costums de la societat a un protagonisme absolut.

Si ho consideram des d'un punt de vista científic i asèptic, l'ortografia és efectivament, com pensava el caire bo de mossèn Alcover, una qüestió secundària; però la veritat és que aquesta qüestió secundària ha estat, en la història recent de l'idioma, l'esca més important de les més importants discòrdies i, nogensmenys, de la que el caire malèvol del mateix mossèn Alcover va promoure amb tants escarafalls i amb tant soroll.

La hipersensibilitat polèmica en matèria d'ortografia venia, tanmateix,

de temps enrera. Recordem les esbatussades entre els patriarques de la Renaixença amb motiu de la qüestió de les "as" i de les "es", és a dir de si els plurals femenins s'havien d'escriure "es", com volien Marià Aguiló i els seus, o si s'havien d'escriure "as", com pretenien els de l'altre bàndol, amb notable menyspreu del dialecte occidental i del valencià. De fet, en el fons de la qüestió ortogràfica bategaven aleshores unes altres discrepàncies, unes altres rancúnies: el conflicte entre els partidaris de la llengua literà-

ria comuna a tots els Països Catalans, preconitzada per Marià Aguiló i pels altres mallorquins, i els defensors del "català que ara es parla" -i, naturalment; del "mallorquí que ara es parla" o del "valencià que ara es parla"- que en aquell temps propugnaven sobretot els "blavers" i els "pepgonelles" de Barcelona (perquè a Barcelona sempre n'hi ha hagut, de "blavers" i de "pepgonelles", i n'hi ha encara ara, no us pensàssiu altra cosa). I, en el fons de tot, la divergència entre els mallorquins, més aviat conservadors en política, i els barcelonins, més aviat progressistes en aquest terreny; i, encara més en el fons, la personal antipatia mútua que es professaven Marià Aguiló i Antoni de Bofarull. De fet, les polèmiques ortogràfiques sempre han tingut connotacions extraortogràfiques i extragramaticals i fins i tot extralingüístiques.

No és estrany, doncs, que les

• **La gran massa de la gent que escriu o llegeix una llengua no té gairebé altra visió d'aquesta que l'ortogràfica.**

• **L'acceptació de les Normes fou planera i no gens traumàtica a les Illes.**

• **A Barcelona sempre n'hi ha hagut de "blavers" i de "pepgonelles".**

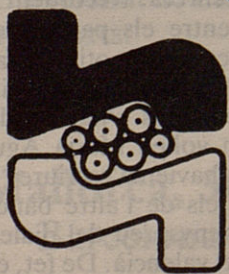
• **El retrocés del català com a llengua d'ús ha assolit ja nivells espectaculars.**

Normes promulgades per l'Institut d'Estudis Catalans el gener de 1913 esdevinguessin matèria conflictiva. La batalla entre normistes i antinormistes es plantejava, en realitat, entre allò que, per entendre'ns, podem anomenar l'"esquerra" i la "dreta". D'una banda els joves i rigorosos noucentistes, de l'altra els vells conservadors repatanis; d'una banda l'esguard cap al futur, de l'altra la mirada nostàlgica cap al passat. Aquella adorable nostàlgia que, segons explica un divertidíssim acudit, es reflecteix en les paraules que aquell ancià i enlevitat poeta de Jocs Florals adreçava a la rapsoda que havia de declamar els seus versos: "Sobretot, senyoreta, reciti-ho de tal manera que es vegi ben clar que jo escric amb la y grega".

Tot i les batusses que precediren en el Principat la unànime i definitiva acceptació de les Normes, aquesta acceptació fou planera i no gens traumà-

tica a les Illes. Amb l'excepció, és clar, de l'actitud de mossèn Alcover; una excepció clamorosa, sens dubte, però al capdavant excepció. I és, per cert, ben curiós i ben paradoxal que fos el mateix mossèn Alcover, o, més concretament, la part positiva de la personalitat de mossèn Alcover, que fes primer explícita una prudentíssima manifestació d'acatament i propugnàs una postura del tot assenyada: "Per patriotisme i per amor a la llengua catalana -va escriure en el *Bolletí del Diccionari*- feim el sacrifici d'una bona part de les nostres conviccions ortogràfiques, i aconsellam i pregam a tots els nostres amics que facen lo mateix que nosaltres: que sacrificuin les seves amors, aficions i conviccions ortogràfiques pel bé major de la dignificació de la nostra estimadíssima llengua catalana, que no és dubtós que farà més bon paper davant propis i molt més encara davant estranys, si

hilarario

- * Material Tècnic de dibuix
- * Llibreria Tècnica de dibuix
- * Papreria

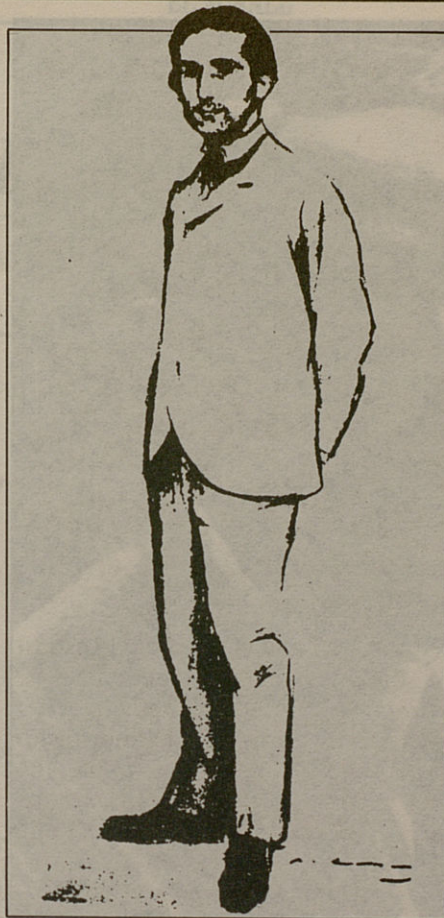
C/. Aragó, n.º 10
Palma de Mallorca
C/. Quint, n.º 3

Tel. 46 45 72
Tel. 71 54 33

tots l'escrivim d'una mateixa manera, i no siga la seva ortografia tants caps tants de barrets". Dins aquesta mateixa línia i gairebé en els mateixos termes, el poeta Miquel Costa i Llobera advertia en una carta a Antoni Rubió i Lluch, datada el 8 de març de 1913: "Ara he notat que, per costum, he escrit faltant a les normes, la conjunció y (grega) en lloc de i (lletina). No creguis que no m'hi subjecti. Crec molt convenient sacrificar en obsequi de la unitat i la disciplina".

Aquesta fou l'actitud dels escriptors mallorquins davant les Normes. És ben de plàner que l'únic gest discordant, un gest barroc, estentori, inspirat sobretot per les implicacions extralingüístiques que, com dèiem abans, solen acompanyar les qüestions ortogràfiques, fos a la llarga el d'aquell mateix mossèn Alcover que tan clarament havia definit de bon principi aquella actitud. Però això són figures d'altre paner i ja es tracta d'una història diferent.

Les Normes de 1913 significaren, en suma, una fita transcendental en el procés de normalització lingüística del català i en la projecció d'aquest procés en el si de la societat. Aquesta circumstància justifica el record que avui dedicam a aquell esdeveniment. Jo crec que el millor homenatge que

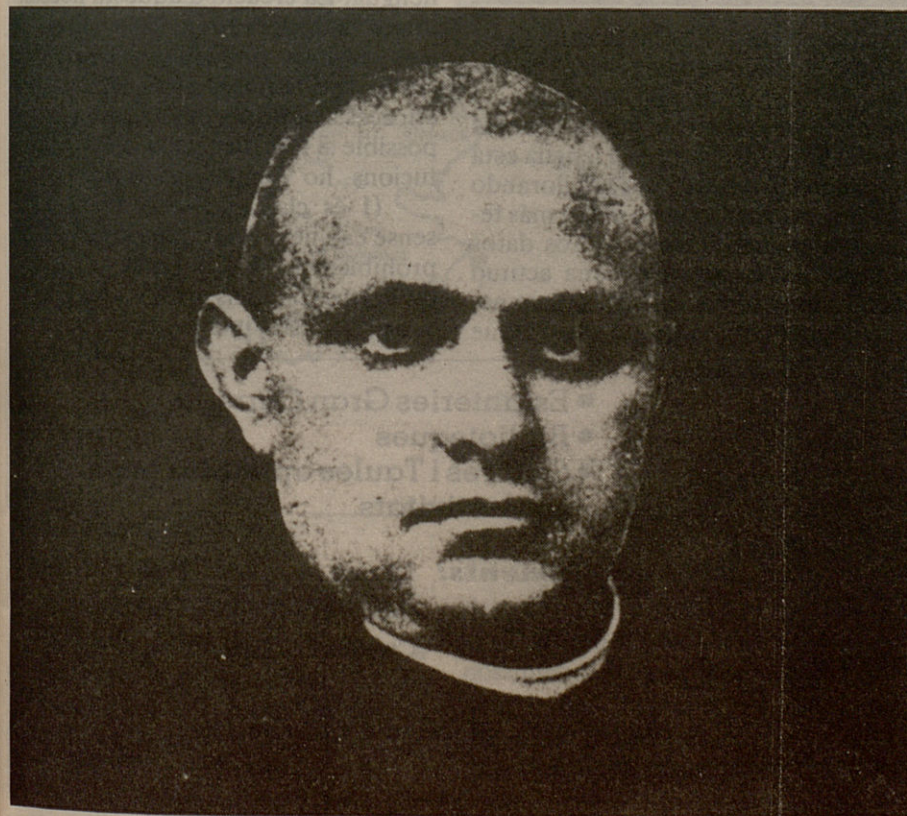

podem retre als qui elaboraren les Normes Ortogràfiques fóra el propòsit de fer-nos cada cop més intransi-

gents en l'exigència de la normalització sociolingüística del català a tot l'àmbit dels Països Catalans. Al cap i a la fi, de poc ens hauria servit aquella normalització lingüística si no podem dur a terme la normalització sociolingüística.

En aquest terreny la situació és, cal dir-ho sense crispacions però amb tota cruesa, absolutament dramàtica. El retrocés del català com a llengua d'ús ha assolit ja nivells espectaculars i el procés accelerat de substitució lingüística s'acosta a uns extrems que el podrien fer irreversible. No cal ni convé que ho amaguem ni que provem d'enganyar-nos amb miratges consoladors. Fa prop de deu anys vaig denunciar públicament aquesta situació i això em va valer que determinades persones que, així com el volterrià professor Pangloss, compromès amb el seu propi sistema filosòfic, havia de seguir proclamant, camí del patíbul, que vivia en el millor dels mons possibles, elles també, compromeses amb la seva opció política, es veuen obligades a proclamar que l'actual Estat espanyol és el millor dels Estats possibles i que OTAN sí i totes aquelles altres coses; em va valer -deia- que aquestes persones em qualificassin de derrotista, de catastrofista, d'apocalíptic i m'acusassin de practicar el terrorisme cultural.

Doncs bé; ara, si volen, ja ho poden tocar amb les mans, perquè ja és ben patent i ben a l'abast. Vegeu, com a mostra justificativa de la meua amarguíssima satisfacció de no haver-me equivocat, l'edició del *Diario de Mallorca* de dia 6 d'aquest mes. Citaré els textos literalment i en la llengua original. A primera plana hi ha el següent titular: "El 40 por ciento de los jóvenes mallorquines residentes en Palma nunca hablan en catalán"; i en els textos que comenten la notícia es diuen coses així (seguiré citant en la llengua original): "Por si alguien duda que las cosas van peor, sobre todo en Palma, entre los menores de diez años, que son 16.952 personas, 8.611 dicen que sólo hablan en castellano, esto es, más del 50%, exactamente el 50,79% (...) El fenómeno de entrada del castellano en la sociedad balear se va acentuando a velocidades impresionantes (...) Los datos corresponden al año 86 y no son una muestra, sino que abarcan a los 752.741 residentes en las Islas, tanto población de

● Les normes de 1913 significaren una fita transcendental en el procés de normalització lingüística del català

aquests textos, alguns dels quals són ben encertats i vigorosos, hagin estat escrits i publicats en castellà, no sé si cal situar-ho dins l'òrbita del surrealisme, dins la del cinisme o dins la de la total demencialitat. En tot cas és un fet que revela el clima de contradicció i d'absurd en el qual ens movem.

Sigui com sigui, "radical si fuere necesario". Ells ho diuen, doncs endavant i radicalitzem les nostres exigències. Volem que l'ús del català, mitjançant les disposicions i mesures que calgui, es faci *necessari*, a tots els nivells i en tots els registres per a tots els ciutadans dels Països Catalans, tant si ho són per naixença com si ho són per adopció; perquè si no cream aqueixa necessitat no es deturarà el procés de substitució lingüística ni s'aconseguirà l'autèntica normalització de la nostra llengua. La creació d'aquesta necessitat no és fàcil; però -ja ho he dit en altres ocasions- és lícita dins el marc de les nostres famoses i fins ara no gaire eficaces lleis de normalització, i del tot possible si tots plegats, societat i institucions, ho volguéssim de veritat.

(I és clar que seria facilíssima, sense cap necessitat d'imposicions, de prohibicions ni de traumes, el dia que els Països Catalans arribassin a tenir el seu propi Estat independent i sobirà.)

derecho -empadronada- como de hecho (...) Los datos cantan por si solos aunque su música sea ingrata a nuestros oídos: el uso del castellano avanza en todas partes -con la excepción de Menorca- mientras el catalán de las Islas retrocede (...) Lo primero que hay que constatar es el fracaso rotundo de la política de normalización lingüística practicada hasta la fecha (...) Si el castellano avanza y nuestra

lengua retrocede, es en primer lugar porque el abismo entre retórica política y realidad se ahonda sin cesar (...) No valen ya paños calientes ni excusas de mal pagador, porque la lengua está en peligro (...) Que no sigan llorando por el castellano, que no pidan más televisión en castellano (...) Los datos indican que es necesaria una actitud política muy firme, radical si fuere necesario, para frenar ese proceso". Que

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccional
- Despatxos i Oficines Generals
- Biombos d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col·lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Caixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sòller)
Telèfon 20 91 13

CIUTAT

VIATGE A L'ILLA FAIR

Plànol de l'illa Fair

JOAN MAYOL

El Consell d'Europa concedeix, a proposta dels governs estatals, un diploma a les àrees naturals protegides de manera eficaç i de valors senyalats (un diploma que no sembla que pugui arribar mai al Trenc-Salobrar, per cert). Cada cinc anys, un funcionari

del Consell i un expert independent designat pel Secretari General del C.E. visiten l'àrea per informar dels possibles canvis en la situació i la pertinença de mantenir el Diploma. Aquesta tasca m'ha portat a Fair Isle, la comunitat humana britànica més aïllada.

Fair és una illa diminuta, de 5 x 3

km., situada a mig camí entre les Orcaïdes i les Shetland, tot separant la mar del Nord de l'Oceà Atlàntic. Hi habiten 69 persones (bé, ara poden ser 70 perquè esperaven denou), que viuen d'alguns centenars d'ovelles, de les collites de patates i gra, de la confecció artesanal de jerseis de llana de gran anomenada (en règim de cooperativa) i de diverses feines personals (guarda-costes, mestre d'aixa, etc.) De l'illa estant, en les condicions meteorològiques d'aquella latitud (pràcticament la del migjorn de Groenlàndia) no es veuen altres terres: les Shetland, més pròximes, estan a 25 km. Un petit vaixell, el "Good-Shepherd" navega el freu dues vegades per setmana, si el temps ho vol. A l'estiu, a més, una avioneta arriba fins a l'illa, també dos cops setmanalment.

Aquest fou el mètode de transport que elegírem, i val a dir que hom no queda gaire tranquil quan a l'aeròdrom se't demana que et pesis tu també, a més de l'equipatge. El vol no dura gaire, però per motius psicològics fàcils de suposar, tampoc ens semblà massa curt, ni tant relaxat aterrar literalment (a una simple pista de terra).

Un antic observatori ornitològic (enguany celebra el seu 40 aniversari) proporciona hostatge al viatger, però nosaltres comptàrem amb l'hospitalitat dels Wilson, una de les famílies il·lenques. Durant tres dies, recorreguérem pam per pam l'illa, les productives pastures, la landa de les terres altes, els penyals i la costa. I el viatger, illenc i naturista, ha de quedar per força corprès d'una tal illa.

Aspectes humans

L'illa, tota ella pràcticament, és de propietat d'una associació privada no lucrativa que té per finalitat conservar el patrimoni natural i històric d'Escòcia (el National Trust for Scotland), que arrenda la terra a 19 famílies, habitants de Fair de moltes generacions enderrera. Cada família disposa d'uns conreus propis i té dret a 21 ovelles en els pasturatges comuns. El personal és molt hospitalari, cooperador i cult. Disposen d'escola fins als 12 anys (completen llur ensenyament a Lerwick, la capital de l'arxipèlag), un petit museu i dues capelles, d'esglésies dis-

tintes. Però, ni això implica diferències entre els illencs: hi ha servici religiós una setmana a cada una d'elles, i els habitants hi acuden alternativament. Un centre social (el Hall), amb capacitat per acollir sobradament a tota la humanitat de Fair, és el darrer dels edificis públics. Cada setmana s'hi sol celebrar un ball. Hi ha una botiga però, per decisió comunitària, no hi ha bar.

L'organització és molt democràtica: quan és el cas, cada família envia un representant al Hall, i es prenen les decisions per majoria. Així, doncs, no hi ha jerarquia.

La qualitat de vida és prou bona. Totes les cases disposen de telèfon, calefacció, aigua corrent, llum (per un generador de vent), etc.

Aspectes naturals

L'ileta ha estat, naturalment, molt alterada per l'antiquíssima presència humana. No hi ha cap arbre, i els arbusts de la landa són nans. S'hi han introduït conills i moixos (però no, afortunadament pels ocells, rates). Malgrat tot, el paisatge és de gran qualitat.

La riquesa natural de Fair és doble: la migració dels ocells i les colònies dels marins.

La seva situació entre Escandinàvia i les illes britàniques suposa l'arribada, cada any, de milers i milers de migrants, entre ells rareses extraordinàries d'Amèrica i Asia, algunes de les quals no han estat vistes a cap altre lloc d'Anglaterra. El personal propi de l'observatori ornitològic n'anella molts mils cada any, auxiliat per voluntaris que vénen de molts de països europeus (uns cartells dels Ocells d'Osona al laboratori eren la fita catalana). Alguns ocells anellats a Fair han estat capturats a Mallorca.

Quant als ocells marins, és de mal resumir: cadafets, pingdais, fulmars, gavines, paràsits, sotelers... En tot, hi ha unes 70.000 parelles (Això, en gros, deu ser més del doble del que hi ha a les Balears senceres, en una illa que és un poc més del doble de Sa Dragonera). El primer cadafet localitzat ens feu montar una prudent aproximació fotogràfico-guerrillera: panxa entera, prudència i peu-de-moix. Ben prest vérem que allò no és la Mediterrània, i els ocells estan avesats al respecte: era possible observar els animals a poques passes, sense que volas-

El Cadafet, un ocell que arriba alguns hiverns fins a les nostres costes. A Fair n'hi ha una colònia de més de 20.000. (Foto Consell d'Europa)

sin. A peu de penyal, sobre les roques, i a la mateixa cala que arredossa els bots de pesca, és continuada la presència de foques, tampoc esquives a la presència humana. Des d'un sol punt, n'arribarem a veure una trentena. Escoltar la seva cridòria, ressonant pels penyals, és certament impressionant.

Alguns problemes (aïllament estricte per causes metereològiques, manca de martell al port, infraccions

en matèria de pesca per vaixells fòrans, etc..) fan veure que Fair no és el paradís. Però és una illa de gran bellesa, on el naturista o, simplement, la persona dotada d'una certa sensibilitat, pot passar hores inoblidables.

Per al lector que no vulgui deixar a l'aire cap detall de la història, facem constar que l'informe per a la renovació del Diploma Europeu serà favorable; o potser ho havia endevinat?

LA LLENGUA CATALANA A LES ILLES BALEARS: CONSIDERACIONS D'URGÈNCIA

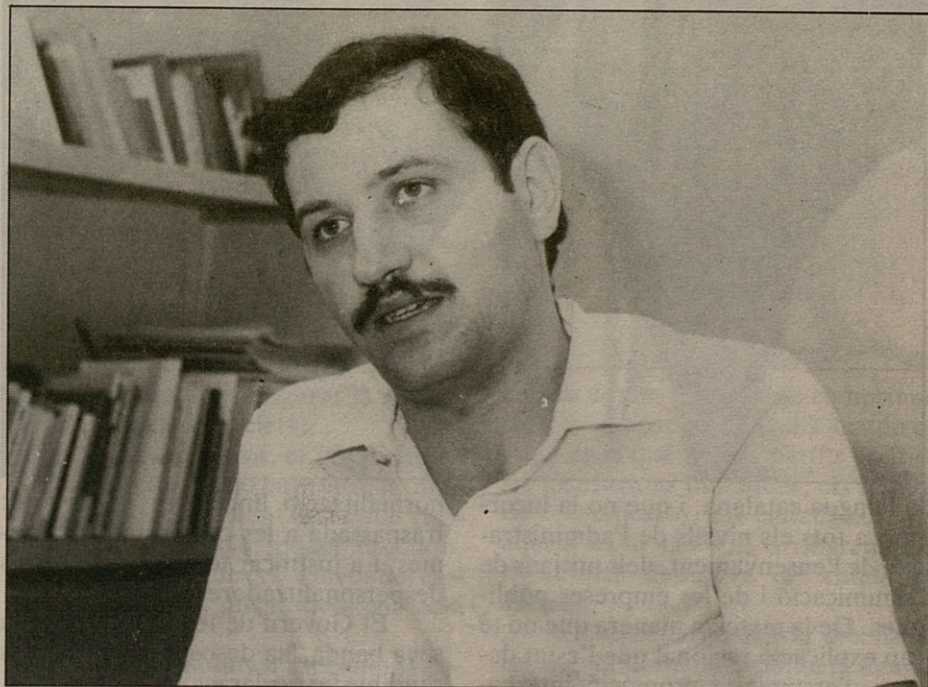
MATEU MORRO MARCÉ

Les dades fetes públiques per l'Institut Balear d'Estadística, han servit per a plantejar, una vegada més, quina és la situació de la llengua catalana a les Illes Balears, i quins són els factors que determinen aquesta situació.

Així i tot, una simple observació, directa, de l'estat de la llengua en el carrer, a les aules, entre el jovent de Ciutat, d'Eivissa o de Maó, no deixa tampoc massa dubtes. La situació de la llengua catalana (11 anys després de les primeres eleccions democràtiques) és penosa, difícil i preocupant. Mai la llengua d'aquest país havia arribat a un punt tan crític.

L'existència d'un sector de població important i en creixement, nascut a les illes, exclusivament castellano-parlant, és un fet nou en la història de les Balears. Com també ho és la presència d'un grup de població immigrada que, també per primera vegada, no s'integra lingüísticament. Tot plegat, la deserció dels catalanoparlants, la no integració dels immigrants, i la resolució a favor del castellà de la immensa majoria dels matrimonis mixtos, situa la llengua catalana en posicions cada cop més marginals. El panorama és el d'una substitució lingüística accelerada, encara que els protagonistes (enmig de la parafernàlia de declaracions, pronunciaments institucionals, i altres proves de "mallorquinitat") no ens acabam, sovint, d'adonar de la situació terminal a la qual poc a poc ens veim abocats. Una situació crítica, però que no és encara irreversible. Té remei.

Fa anys ho va dir Ninyoles, i després ho han repetit tots els sociolingüistes: en el conflicte entre dues llengües, una pròpia del país però en situació d'inferioritat, i l'altra forana, però dominant, sols hi ha dues opcions, o substitució o normalització. No hi ha termes mitjos. O normalitzam la nostra llengua, com a llengua pròpia de les Balears, fent-la oficial a

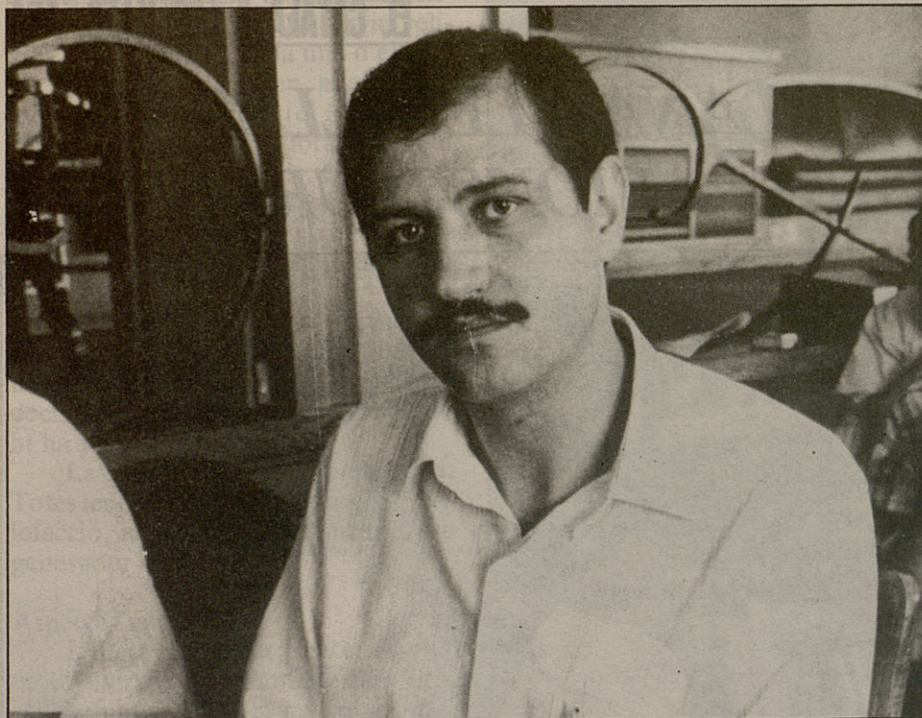
tots els nivells, o la convertim en un element simpàtic del nostre substrat cultural ("llatinització"), sense virtualitat comunicacional, i sense cap paper dins la vida del nostre poble.

No hi ha en la història d'aquest país cap aspecte més documentat, més conegut, que les diferents fases de la persecució i progressiva minorització de la nostra llengua. Centenars de documents proven, almenys des del s. XV (amb els moments culminants de l'ocupació militar castellano-francesa de la Guerra de Successió, i les conseqüències de la Guerra de 1936), com la marginació del català no es produeix per raons "naturals", inherents a una inferioritat intrínseca de la llengua o a una superioritat immanent del castellà. Es constata que la pèrdua de posicions del català és provocada artificialment pel poder polític forà, per l'estat uniformitzador, que usa tots els recursos (de la subtileza i la "maña" a la força de les tropes i les lleis) per arraconar la llengua parlada a aquestes illes des de 1229.

Ferrer i Gironès recull una bona mostra de la repressió contra l'ús del català. El repertori de disposicions de

tota mena, decrets, bans, ordres, resolucions, etc., abasta tots els camps i totes les èpoques. De les amenaces als mestres, a la proscripció del seu ús al telègraf, al telèfon, al correu, a l'etiquetatge, en els locals públics, a l'església, a l'administració, a la vida econòmica i comercial, etc. No de bades la nostra llengua, amb diferència, ostenta el trist lideratge d'esser la més perseguida entre les perseguides, la llengua que més ha preocupat els legisladors i els governants, obstinats en sotmetre aquest petit poble a les excel·lències de la llengua imperial.

Per tant la situació actual de la nostra llengua és obra directa de l'estat (dels àustries als borbons, del franquista al democràtic). I en aquest sentit el govern del PSOE és un exemple del jacobinisme més radical. Amb la perspectiva que ens donen aquests anys de govern, no es pot fer altra cosa que palesar una actuació fora de tota lògica democràtica. És incomprendible que l'estat, principal responsable de la minorització progressiva del nostre idioma, no dediqui els recursos financers necessaris -restituint els danys que ha fet- per a fer plenament oficial

la llengua catalana, i que no la incorpori a tots els nivells de l'administració, de l'ensenyament, dels mitjans de comunicació i de les empreses públiques. De la mateixa manera que no té cap explicació racional que l'estat deserti d'assumir la promoció internacional de la nostra llengua, especialment de l'àmbit europeu, on el català ha d'ésser per demografia, per vitalitat cultural i per dret propi, llengua oficial de la CEE.

Madrid ha optat per la política intel·ligent del jacobinisme: evitar les asprors del règim anterior, i potenciar amb "subtileza" el predomini i la imposició del castellà. I ha comptat amb la complicitat de les delegacions provincials del PSOE, dedicades a raonar -mentre l'estat central just se'n recorda del català per a perseguir-lo- que la

normalització lingüística ja ha estat traspasada a les comunitats autònomes, i a justificar totes les actuacions despersionitzadores.

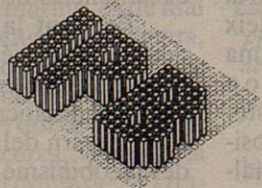
El Govern de les Balears, per la seva banda, ha descobert que és més rendible fer declaracions d'intencions, aprovar lleis (que no es duen a terme) i mentrestant anar castellanitzant i dificultant tot allò que faci olor a normalització. L'actitud d'AP front a les emissions en llengua catalana pel segon canal ha estat paradigmàtica. ¿Quan aquests senyors faran una campanya similar per garantir els drets lingüístics dels catalanoparlants?

Amb motiu de la sentència del Tribunal Constitucional sobre alguns punts -no fonamentals- de la Llei de Normalització, s'ha evidenciat que aquesta llei, en els articles que no han

estat recorreguts, i per tant són vigents, és ignorada pel Govern. La llengua catalana és estranya a quasi tots els departaments de la CAIB. No s'ha duit a terme un pla de conscienciació, se segueixen pràctiques castellanitzadores a la retolació, no s'han signat convenis amb l'administració perifèrica i amb la de justícia, no s'exigeix el coneixement de les dues llengües oficials a l'administració, etc. A l'escola el panorama és desolador: es desconeix en unes proporcions massives l'ensenyament en català, i el que es fa és per l'esforç de grups de mestres i de pares.

La CAIB s'ha inhibit del tot de fomentar els mitjans de comunicació en llengua catalana, i hi ha hagut oportunitat de fer coses. Però el Govern no té política lingüística, això de la llengua ja els fa oi de tant de sentir-ne parlar. I es queden tan tranquils, dedicats a les seves urbanitzacions i a inaugurar centres de tercera edat.

Malgrat tot, però, la situació té remei. Res no està perdut per a la nostra llengua. Però el remei no es pot torbar, perquè pot arribar el punt en què el procés de substitució lingüística traspassi el límit de la irreversibilitat, el punt del no retorn. L'acció, des de dalt i des de baix, ha d'ésser ràpida i generalitzada. Ja no hi ha lloc per un "poc a poc anirem fent", perquè les estadístiques canten, i quan aquests joves, cada cop més castellanitzats, formin famílies, si no hi ha la necessitat social del coneixement del català, la nostra llengua tindrà un futur ben negre. El Parlament ha aprovat la Llei de Normalització, i tota vacil·lació, tota inconseqüència amb aquest principi estatutari no fa més que agreujar els conflictes. Ara encara hi ha temps, demà serà tard.

INFORMÀTICA PROFESSIONAL DE BALEARS, S.L.

- * Instal·lació i manteniment d'ordinadors i programació
- * Centre de dades
- * Comptabilitat
- * Material informàtic
- * Sistemes d'alimentació ininterrompuda

DISTRIBUÏDOR AUTORIZAT

ARC American Research Corporation

Arxiduc Ll. Salvador, 90
Tel. 75 98 32 Fax. 75 98 00
07004 Palma

EL CASTELLÀ ES MENJA EL CATALÀ

DAMIÀ PONS I PONS

El tema de la normalització lingüística és probablement la qüestió que origina a les Balears un major nombre d'hipocresies i d'actituds incoherents. La distància que hi ha entre les paraules i els fets és immensa. Aquests darrers mesos n'hem pogut tenir dues bones mostres en ocasió de la sentència del Tribunal Constitucional contra quatre articles de la Llei de Normalització i, més recentment, en donar a conèixer el "Diario de Mallorca" les dades oficials de l'Institut Balear d'Estadística sobre la realitat lingüística de les nostres illes.

L'esquinçada de vestidures del senyor Joan Huguet davant la sentència del Tribunal Constitucional va esser del tot farisaica si tenim en compte que el Govern del qual ell és Vice-president gairebé incompleix la totalitat de la Llei, plenament vigent des de l'abril de l'any 1986.

Quant al PSOE, la seva posició consisteix en encolomar tota la responsabilitat de la normalització lingüística a l'administració autonòmica i en eximir-ne a la central. Aquesta actitud tan sols s'explica en base a interessos partidistes perquè en cap cas no s'ajusta a la realitat dels fets. El govern central i les cambres legislatives estatals -monopolitzats l'un i les altres pel PSOE- determinen constantment la situació lingüística de les nostres illes amb les decisions que adopten o amb les que, podent fer-ho, deixen d'adoptar. Per tant, és inadmissible que el PSOE de Balears no assumeixi la part de responsabilitat que correspon als governants i legisladors estatals del seu propi partit -ells són el poder real- en la nostra situació lingüística. No hauríem d'oblidar qüestions, entre moltes d'altres, tan òbvies com les següents:

a) Va esser el govern de l'Estat (PSOE) el que va presentar la Llei de Normalització Lingüística de Balears al Tribunal Constitucional.

b) El sistema escolar de Balears depèn del Ministeri d'Educació i, des de fa ja sis anys, el seu titular és del

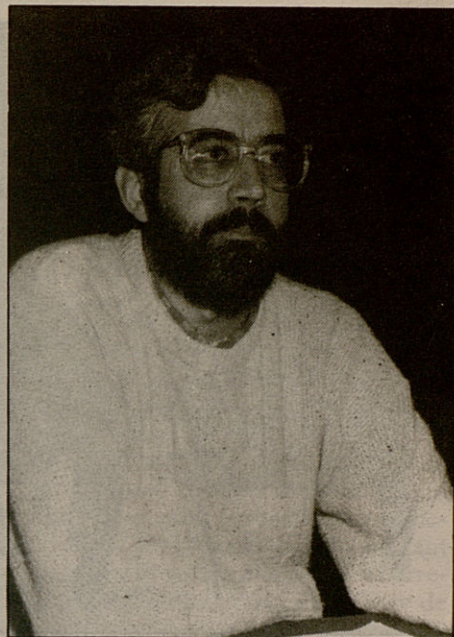
PSOE. Idò bé, continua essent una maquinària castellanitzadora de primer ordre. En l'actualitat, i també en els projectes de reforma educativa, sempre es parteix de la consideració del castellà com a primera llengua de l'ensenyament. El desembarc a les Illes d'ensenyants castellanoparlants encara és ben habitual cada començament de curs.

c) Per voluntat del PSOE es va aprovar una Llei de TV privada que significarà un augment descarat del percentatge de predomini del castellà en l'àmbit de la televisió, un mitjà decisiu a l'hora de configurar la realitat lingüística de la societat.

d) En definitiva, el PSOE no ha frenat, ni tampoc ho ha pretès, la dinàmica de funcionament de l'Estat (institucions, legislació, poder executiu, empreses públiques...) a favor del castellà, tant a un nivell ideològic com pràctic.

No és d'estranyar que amb la política lingüística practicada pels partits que ens governen la llengua catalana es trobi en la situació alarmant que l'Institut Balear d'Estadística va donar a conèixer. En són, però, els partits polítics els únics responsables? Evidentment que no. Seria falsejar els fets ignorar que la situació lingüística d'ara és també el resultat de tota una sèrie de dinàmiques destinades a substituir el català pel castellà que se varen posar en marxa en el passat, i molt especialment durant l'època franquista.

A més a més, i juntament amb els partits polítics que ens governen -i que, per tant, tenen el deure de convertir en realitats els objectius de les lleis-, també n'han de ser considerats responsables els grups socials i econòmics dirigents, les institucions culturals i cíviques, els intel·lectuals i els creadors d'opinió, cada ciutadà concret amb nom i llinatges. I la veritat és que no fa falta esser massa perspicaces per a constatar que, ara com ara, aquesta és una responsabilitat ben poc assumida. La tendència que predomina és la d'adherir-se a la normalització lingüística però sense definir-ne el seu contingut concret i, sobretot, i això

encara és més greu, sense comprometre's a aplicar-se-la a ells mateixos. Això és el que fan els partits polítics, les institucions públiques, els mitjans de comunicació, els ciutadans... Per aquest camí tan sols arribarem a la substitució definitiva del català pel castellà.

I d'aquesta tendència a considerar que la normalització de la llengua no és una responsabilitat pròpia tampoc no se'n va alliberar el "Diario de Mallorca" en el seu editorial del passat sis d'agost. La tasca era encomenada als governants, als dirigents culturals i als ensenyants. A parer de l'editorialista, aturar el retrocés progressiu que experimenta l'ús oral de la llengua catalana no semblava que hagués de reclamar cap esforç dels mitjans de comunicació. He de confessar que d'aquesta absència en vaig quedar del tot sorprès. ¿Com és possible, vaig pensar, que les desset emissores de ràdio i els quatre periòdics que cada dia emeten o es publiquen en castellà a les Balears no incideixin sobre la nostra realitat lingüística? ¿Com és possible que els responsables d'aquests mitjans no se'n adonin que quotidianament contribueixen a fer avançar la castellanització? I és que hi ha una qüestió que sembla que no tenen gaire clara la majoria dels que parlen de normalització: normalitzar vol dir descastellanitzar. Vull dir: fer que el castellà deixi de monopolitzar, o com a mínim que en deixi d'esser hegemònic, molts dels actes lingüístics que són habituals en la vida d'un ciutadà (parlar, llegir, es-

coltar la ràdio, escriure, comunicar-se amb l'administració o amb empreses comercials...).

M'estic referint a una descastellanització al nivell de l'ús. L'únic horitzó de normalitat per a la nostra llengua passa per a establir la següent correlació de forces: el català com a idioma de la vida, del treball i de l'oci (viure en català); el castellà com a vehicle d'accés a la cultura de la seva àrea lingüística i com a eina d'intercomunicació amb els territoris castellano-parlants. Aquesta és, més o menys, la relació que mantenen les llengües nòrdiques (suec, norueg, finès), amb un nombre de parlants semblant als del català, amb l'anglès. Record haver sentit explicar a Til Stegmann que els alemanys realitzen el 95% dels seus actes lingüístics en la seva propia llengua, l'altre 5% en anglès, un idioma que acostumen a conèixer perfectament. Aquests són alguns casos en què el coneixement sobre la personalitat lingüística de la societat.

Evidentment aquest no és el nostre cas. A les Balears, i a bona part dels territoris de llengua catalana, la pressió del castellà és tan forta, la seva presència tan aclaparadora, que la coexistència dels dos idiomes es resol en termes de substitució progressiva. O sigui: el castellà es menja el català. I les dades de l'Institut Balear d'Estadística demostren que se'l menja acceleradament. Davant una situació com la descrita hauria d'esser arribada l'hora de passar de les paraules als fets, i sobretot a uns fets que siguin plenament coherents amb els principis

i els objectius proclamats. Declarar-se partidaris de la normalització lingüística convendria que començàs a voler dir qualche cosa. La situació és tan greu que requereix una declaració d'alarma general. Els polítics, les forces socials i els ciutadans haurien de concretar obertament, sense hipocresies, fent ús de dades i percentatges, el model lingüístic que volen per a les Balears.

I també ho haurien de fer els mitjans de comunicació radiofònics i escrits. Ara com ara, tots ells, objectivament parlant, afavoreixen la regressió de l'ús del català. Em sembla una incoherència inexplicable el fet que un periòdic o una ràdio puguin valorar negativament el retrocés de l'ús de la nostra llengua i que, al mateix temps, no es plantegin quin ha d'esser el seu paper i actitud en la superació d'aquest retrocés. De la mateixa manera que el "Diario de Mallorca" defensa coherentment un model determinat de societat, d'economia i d'organització política, sembla que, en la mesura que considera la normalització lingüística com un objectiu positiu, seria lògic que també tingués com a projecte propi un model de normalitat a defensar per a la llengua de les Balears. Amb sinceritat he de dir que pens que el "Diario de Mallorca" practica una adhesió a la normalització lingüística purament verbal, tan sols concretada periòdicament en declaracions de principis. Com a lector habitual de les seves pàgines, estic massa acostumat a trobar-me actituds i continguts que més aviat demostren recels i una es-

cassa solidaritat amb el procés de la normalització de la llengua. En fer aquesta afirmació tenc dins el cap un llarg enfilall d'exemples de caràcter ben divers. Per ventura la meua és una interpretació equivocada. En qualsevol cas es tractaria de l'errada d'un lector ben intencionat.

L'editorial del "DM" del passat sis d'agost acabava amb la frase següent: "No valen ya paños calientes ni excusas de mal pagador, porque la lengua està en peligro". Completament d'acord. Ara ja tan sols fa falta passar de les paraules als fets. I aquesta és -o almenys ho hauria d'esser- una responsabilitat de tots.

Nota.-

Vaig entregar aquest article a la redacció del "Diario de Mallorca" el passat 24 d'agost, cap a les 12'30 del matí. El va rebre la recepcionista i, en saber que anava destinat a la secció d'Opinió, em va dir que el posaria sobre la taula del Director.

Una setmana després vaig voler saber per quina raó l'article encara no havia estat publicat i vaig sol·licitar parlar per telèfon amb el director del diari. La seva secretària em digué que no hi era però que si l'endemà la cridava podria donar-me una resposta.

Dia 2 de setembre, a les 11'30, vaig rebre l'explicació següent: "L'article és molt llarg i, a més a més, el diari en té molts que tracten d'aquest tema. Però, així i tot, a lo millor d'aquí a quinze dies o un mes o dos el publicarem".

Vos haurien convençut aquestes raons? A mi, tampoc.

Però, encara em varen semblar més insatisfactòries quan el mateix dia 2 vaig veure que publicaven un article de Luis María Pomar que feia referència a una carta de l'APLEC apareguda al mateix "DM" el 29 d'agost. Amb això vull dir que el meu article, com a mínim, havia entrat a la redacció del "DM" cinc dies abans que el del senyor Pomar. Segurament deu succeir que al "DM" li agraden més els articles d'un menescal castellanitzat que els d'un professor de llengua catalana que ingènuament s'atreveix a demanar comptes a tots aquells que amaguen els seus actes lingüístics sota la retòrica d'una adhesió totalment hipòcrita a la normalització lingüística.

Amics d'"El Mirall": gràcies per deixar-me exercir la llibertat d'expressió.

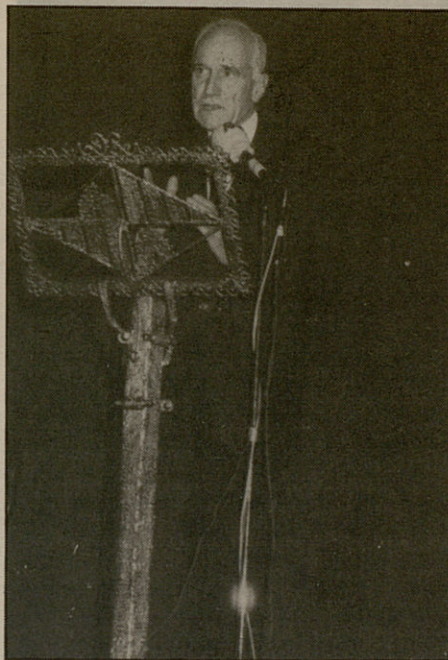
ENTREVISTA A ANTONI M. BADIA I MARGARIT

Antoni M. Badia i Margarit, catedràtic de Gramàtica Històrica de la Universitat de Barcelona des de l'any 1948, va esser elegit Rector de la mateixa Universitat el Desembre de 1977, càrrec que va ocupar fins l'any 1986. Autor d'una notable i reconeguda obra científica i cultural és també, durant els mesos de juliol, professor dels Cursos d'Estiu de la Càtedra Ramon Llull que tenen lloc a la Porciúncula.

- Les visites que anau fent a les Illes ens són sempre motiu de satisfacció. Algunes temporades són freqüents i això em fa pensar que, a més de les raons professionals, us trobau bé aquí. Com i quan s'inicien els primers contactes amb Mallorca?

- Hauré de recórrer a records personals de joventud. Jo vaig venir per primera vegada a Mallorca el 1942, quan els meus pares celebraven les noces d'argent. Fèiem sempre unes vacances més modestes, per aquell any vàrem tirar la casa per la finestra i vam venir a passar quinze dies a Mallorca. Record molt bé que érem a un hotel entre l'estació de Sóller i l'estació dels trens de Mallorca. Jo estudiava encara, vaig acabar la carrera el juny del 43. Un dia me'n vaig anar a veure Francesc Moll, que encara vivia al carrer de Sant Sebastià, prop de la Catedral. Em vaig presentar així: "Sóc un estudiant de Filologia Romànica de Barcelona", em va rebre la mar de bé i em va donar un exemplar del seu suplement al Diccionari Romànic etimològic de Meyer-Lübke. Aquest va esser el meu primer contacte amb l'illa de Mallorca, com ho vaig explicar en motiu de l'homenatge a Francesc de B. Moll el gener de 1982.

Maria Cardús, que temps després va esser la meua dona, havia estat aquí abans de la guerra civil, en una visita que havia fet l'Institut-Escola del Parc on estudiava. Havia fet una sessió a Pollença amb Mn. Galms i a Sóller, em penso, hi va anar el Sr. Moll a llegir-los rondalles i es veu que s'ho van passar la mar de bé. Aquell dia vaig parlar al Sr. Moll del grup de l'Institut i es recordava molt bé de Maria Cardús, de qui jo era company de carrera a més d'haver-hi entre nosaltres alguna cosa més. És per això que Moll, en les seves memòries, es va fer una confusió i a mi em fa també com si fos alumne del mateix Ins-

titut en visita a Mallorca abans de la guerra civil.

Acabada la carrera vaig tenir sort perquè Romàniques a Barcelona era un desert i vaig poder fer oposicions a càtedra molt jove, el 48, quan jo tenia 28 anys. Molt aviat vaig venir a Mallorca per estar al tribunal de l'examen d'Estat que es feia després del batxillerat de set anys. Resulta que els pares dels estudiants preferien pagar una quantitat una mica important que permetés que un tribunal vingués aquí. Sempre els sortia més econòmic que enviar els nins o les nines a Barcelona, cercar una pensió i potser algú que els acompanyés... Això feia que vingués aquí un tribunal de lletres i un de ciències, sis persones. Ens tractaven molt bé i llavors ens pagaven una quantitat, mi-sèries comparat amb ara. Jo vaig prendre possessió l'any 48 d'una càtedra i suposava unes 12.000 ptes. l'any!

Crec que era aquesta vegada que estàvem a l'hotel Mundial, prop dels instituts, on hi feia una calor espantosa. Degué esser en aquesta ocasió que elements culturals de l'illa van organitzar un dinar per plantejar la qüestió dels estudis universitaris a Palma. Anant cap all, Moll, amb qui tenia ms relació, em va dir: "Badia, jo callaré, però crec que una universitat aquí en algun aspecte ens pot perjudicar; a la nostra joven-

tut li convé sortir de l'illa, veure, conèixer l'ambient de Barcelona... sinó, quan sortiran?. Però no ho puc dir, no puc posar dificultats a què es posi universitat aquí". Malgrat tot, es va portar molt bé i no va dir res. S'ha de dir que ara, per raons polítiques, hi ha hagut una florida d'universitats, per llavors n'hi havia onze.

- D'una persona de la qual se n'han escrites tantes pàgines sembla que no ens han de quedar grans buits desconeguts de la seva biografia. No obstant això, he sentit parlar d'una de les darres feines que estau fent, d'un llibre de memòries carregat de dades i anècdotes. Quina etapa comprèn?

- És un llibre sobre els vuit anys de la meua gestió al rectorat de la Universitat de Barcelona que va començar el Gener del 78 fins el Febrer del 86, vuit anys i un mes. Al llibre de memòries hi conto opinions, records i anècdotes, però no és un llibre de memòries, és una història. He passat i passo encara moltes hores consultant les actes de la Junta de Govern, l'arxiu del Claustre Universitari, l'arxiu de premsa del Rectorat, l'arxiu de correspondència, d'oficis. Totes les dades estan documentades i es pot demostrar a qualsevol moment. Algunes temporades, veient la feinada que em donava, no sabia si havia de continuar però tothom m'ha encoratjat a acabar-lo i ara ja el tinc molt avançat.

- Ens parlau únicament de fets relacionats amb el món universitari o s'hi inclouen altres esdeveniments? Ens en anticiparieu algun?

- N'hi ha tants...!. Un dia un catedràtic em va falsificar la firma. Sembla mentida, no?. En el moment de narrar aquesta anècdota ho dic així: "No resisteix la temptació d'explicar-ho, tant perquè el lector vegi que a la Universitat passen les coses més inesperades com per contar que des del Ministeri no em van recolzar gens i va acabar en res". Una anècdota?... L'Abril del 82 van ofegar la LAU, la famosa Llei d'Autonomia Universitària. A mesura que l'equip de Barcelona la trobava cada cop més acceptable, per donar més importància a la doble via de contractació juntament amb el funcionariat, la trobaven menys acceptable grans grups de poder que la van fer fracassar. El mateix Govern va retirar la llei. Aleshores era ministre Mayor Zaragoza amb qui nosal-

tres ens havíem entés molt i va convocar d'urgència un Consell de Rectors que em va fer tornar ràpidament de Toronto. El resultat de les mesures que va prendre Mayor Zaragoza va ésser un decret-llei pel qual es creava el PCDI, que va ésser la manera de proveir places vacants fins que va venir la LRU el 83. Tot això ens donava molta feina. Arriba el final de Juliol i jo surto cap al meu racó d'estiu, a la Garrotxa, i me'n vaig amb la intenció de passar-me tres setmanes o quatre sense sentir parlar de res. Estant allà al poblet, un matí vaig sortir d'excursió; torno el vespre i em trobo tot el poble alarmat. Allà no tinc telèfon, però al Rectorat tenien tres números: d'una casa veïna, d'una botiga i de la fonda. És clar! Al Rectorat els varen dir: "Demà matí el rector ha d'ésser a Madrid". Sabent que jo no era a Barcelona, van començar a cridar a tots els telèfons del poblet i quan arribo tothom ja sabia que l'endemà jo havia d'ésser a Madrid. Hi havia d'anar amb una vice-rectora que també era fora; a última hora de la nit vam parlar i vam quedar que ens trobaríem a les 9 del matí a l'aeroport de Barcelona, i també em va dir: "... Jo ja he parlat amb els de Madrid, i sap que m'han dit, professor Badia? Que si no el trobaven el farien buscar per la Guàrdia Civil". Ja sé que també té aquesta funció, però la veritat és que tenia per mi unes connotacions ... I encara, si em deixau acabar, us dir que vaig sortir a les sis de matí amb cotxe per ésser amb temps a l'aeroport. Jo no tenia cotxe oficial, anava sempre amb el meu o amb taxi. Bé, vaig sortir amb el meu cotxe, un modest 127, i quan ja era a l'autopista se'm va trencar la corretja del ventilador. Amb sort era

prop d'uns aparcaments i no vaig haver d'empènyer, hi vaig poder arribar amb l'empenta. Però clar! Ni tenia corretja ni la sabia canviar. Tots els cotxes parats a aquell aparcament eren de famílies en vacances, cotxes plens de criatures i maletes i jo no hi cabia. Vaig sortir a l'autopista. No s'aturava ningú; jo anava fent així amb el dit, però no! Sabeu com vaig arribar a Barcelona? Dalt d'un camió! A la cabina d'un camió hi vaig arribar després de constatar que els paisatges més coneguts quan es miren a un metre de diferència tenen alguna cosa nova.

- Durant tots aquests anys de docència universitària, hom pot imaginar que són molts els deixebles que han pogut acabar la tesi sota la vostra direcció. Quantes tesis heu tingut ocasió de dirigir?

- Em sembla que són cinquanta. Tinc una fitxa de cadascuna. Però n'hi ha algunes, no passen de quatre, que eren unes coses de compromís amb les quals jo no vaig intervenir; eren d'unes persones que presentaven la tesi feta i necessitaven algú com a director. De les altres he seguit l'elaboració detalladament, algunes de gent que actualment té molt de prestigi com pugui ésser Germ Colom, Joan Veny i molta altra gent.

- Tenc entés que heu impartit un curs de doctorat als cursos d'estiu de la Càtedra Ramon Llull, a La Porciúncula. Aquest curs té relació amb un altre realitzat a la Universitat de Barcelona i en definitiva amb un dels darrers treballs que teniu entre mans. En què consisteix?

- Vaig tenir la sort de poder publicar al Butlletí de l'Acadèmia de les

Bones Lletres de Barcelona, l'any 1950, un manuscrit la referència del qual havia vist en el repertori de la Literatura Catalana Medieval de Jaume Massó i Torrens. Ell havia tingut a les mans el manuscrit de Regles de esquivar vocables o mots grossers o pagesívols, i així fa referència als tres folis recto i verso i una cara d'un altre que contenen una llista de correccions de vocables. Això i la relació que tenia amb Josep M. Sol i Camps, que em va facilitar connectar amb el canonge Noguer de Girona, em va permetre veure el manuscrit i transcriure'l. Tots els estudiants de Filologia Romànica coneixen l'Appendix Probi, text de correccions del llatí vulgar; en una dimensió diferent el text de Girona era una llista de correccions idiomàtiques de les maneres de parlar del s. XV i concebut, d'altra banda, d'una manera moderna semblant a moltes polèmiques sociolingüístiques d'avui. Després del text vaig publicar també dos articles més, un sobre grafia i fonètica i un altre sobre morfologia i sintaxi. Això també formarà part del nou llibre. Recentment, quan al Departament de Llengua Catalana em varen demanar que m'encarregués d'un curs de doctorat vaig veure la possibilitat de treballar el vocabulari. El fet d'ésser un treball col·lectiu m'ha estimulat i tant al curs de Barcelona com al fet a la Porciúncula de manera molt concentrada tothom s'ha entusiasmat per aquest text.

- De les 325 Regles n'hi ha 173 atribuïdes a Bernat Fenollar i continuades per Jeroni Pau fins arribar al total, a més de tenir present que l'autor material de la còpia és Pere Miquel Carbonell. Amb tot, és clara l'autoria de les Regles?

- La tesi més versemblant és que Bernat Fenollar degué escriure un text condemnant algunes expressions considerades vulgars. Aleshores Jaume Gasull, que havia polemitzat sempre en poesia i en els debats tan típics de la València renaixentista, va escriure La Brama dels llauradors que representava les queixes dels pagesos contra Fenollar perquè els havia "prohibit" usar segons quins vocables i amenaçaven fins i tot de cremar-li la casa. Fenollar no degué escriure la llista com la tenim ara, però segurament Pere Miquel Carbonell tenia prou motius per conèixer com pensava Fenollar. Jo vaig començar el seminari del curs passat a Barcelona amb la idea que era un text de B. Fenollar, continuat per Jeroni Pau, però durant el curs cada vegada he anat donant més importància al paper de Pere M. Carbonell, el

gran humanista català, de mà del qual és escrit tot el manuscrit.

- Aquest llistat de regles demostren que Fenollar es va preocupar per la puresa de la llengua, de ple dins la València humanista del s. XV. Sembla que els debats sobre qüestions lingüístiques són una constant al llarg dels segles. S'est treballant, ara, en la creació d'un model de llengua estàndard?

- Sí. Per un costat hi ha una polèmica de carrer. No solament a Mallorca i a València, sinó dins el mateix Principat hi ha posicions molt antagòniques sobre quina és la llengua que s'ha de difondre com a estàndard. Molta gent defensa unes posicions lingüístiques per peresa d'haver-se de documentar; d'altres proposen un tipus de llengua que ells consideren més estès, més fàcil, més acostat al castellà. Així ha sortit el "català heavy" i el "català light".

L'Institut d'Estudis Catalans actualment està preparant un text que puntualitzarà i permetrà conèixer quina és la seva posició sobre la problemàtica dels usos idiomàtics d'avui. Així com va fer l'Ortografia l'any 1913 ara té la mateixa responsabilitat recomanant quin tipus de llengua s'ha d'usar. Dins la Secció Filològica hi ha una comissió de la llengua estàndard integrada per Joan Bastardes i jo mateix de Barcelona, Joan Miralles de les Illes i Antoni Ferrando i Vicenç Pitarc de València. A finals de setembre ens reunirem de nou.

- Creis que és possible la normalització lingüística?

- Crec que no és possible al cent per cent per una llengua, com la catalana, que no correspon a una estructura d'Estat. Hi ha unes postures independentistes, que jo respecto, però la llengua catalana continuarà supeditada a la llengua que té més poder, a la llengua de l'Estat. Els processos de normalització fan una feina positiva, evidentment. Però més important que el procés és l'actitud de defensa de la llengua per part dels parlants.

A la Cloenda Científica del Congrés, al Monestir de Santes Creus, vaig citar alguns exemples dient que de res no havien servit les estructures com era el cas d'Irlanda. El reto-romànic va passar a ser llengua nacional el 1938 però malgrat tot és engolida pel poderós alemany de Suïssa i no deixa d'esser una llengua rural, de pagesos, que no ha pogut posar-se al nivell de les llengües modernes. Vaig assistir fa un parell d'anys a un Col·loqui a Fribourg, Suïssa, i vaig quedar molt sorprès perquè totes les ponències defensant el reto-romànic eren fetes en alemany. El ter-

cer exemple que vaig citar va esser el de Dinamarca, on el mateix Estat ha de protegir el danès enfront de l'anglès.

Benvingudes les estructures, les necessitem; però sobretot les actituds, que són les que, en definitiva, ens salvaran.

- Quin comentari faríeu a l'actualització del Govern Balear pel que fa a la normalització lingüística?

- La Llei de Normalització Lingüística de les Balears és la més oberta, també va esser la darrera. La mateixa Llei de Normalització de Catalunya no s'ha aplicada mai del tot; potser seria demanar peres a l'om que aquí, on la normalització no té tanta profunditat ni tanta vigoria, s'hagués anat més de pressa. Crec que hi ha molta feina a fer; la seva actuació hauria d'esser més agosarada. També s'haurien de canviar moltes actituds. Pel fet d'esser un desconegut, molta gent, adreçant-se a mi, em parla en castellà i els costa molt de tornar al català. Afegeixo que hi ha nuclis molt preparats i ben disposats i que són els que, en definitiva, salven les situacions.

- No fa gaire temps que heu estat motiu d'un homenatge per part de la Crida, tantes vegades criticada, pot esser mal interpretada... què en diríeu vós?

- La Crida va néixer a la Universitat de Barcelona. La primera reunió va esser, em penso, el 1981. Pocs dies després del 23 F va aparèixer aquell "Manifesto", signat presumptament per 2000 persones, "intelectuales", "profesores"... Aina Moll va fer tot el que va poder per tenir la llista i no va arribar

mai a passar de 25 persones; hi havia molts d'estudiants d'institut de la perifèria tal vegada coaccionats per professors. Això va motivar que un grup de joves vingués al rectorat a demanar-me si estaria disposat a cedir el paranimf, la sala més gran de la Universitat, per fer un acte en defensa de la llengua catalana. Més de 2000 persones van assistir a la convocatòria, realment feia goig! Es va aprovar un document en defensa del català i va esser, de fet, el naixement de la Crida.

En moltes ocasions he discrepat de la Crida, per sempre he dit que cadascú té el seu paper i s'ha de reconèixer que la Crida ha obtingut molts de guanys que nosaltres, per altres vies, no hauríem aconseguit tenir. En motiu del Congrés la Crida va fer una campanya per obtenir 100.000 signatures demanant l'oficialitat del català a la Comunitat Europea i vaig accedir, amb molt de gust, a anar l'octubre passat a Estrasburg a fer el lliurament de l'acta notarial que representava les esmentades signatures.

- Gramàtica històrica, dialectologia, toponímia, sòcio-lingüística... Heu sentit més preferència per un camp determinat o tot el que ha arribat a les vostres mans i un ha permès dedicar-hi hores de feina us ha despert el mateix interès?

- Em sembla que sí, que sempre m'he entusiasmat per les coses que he fet. Jo tenia la formació historicista i potser hauria hagut d'esser fidel a aquesta línia de treball científic. Em preocupava el fet que hi haguessin nous mètodes fora de les fronteres i nosaltres

continuàvem fent la mateixa gramàtica històrica, la mateixa dialectologia... Em vaig improvisar estructuralista sense tenir la preparació adequada. Francesc Vallverdú va dir en certa ocasió que jo havia fet sòcio-lingüística per les circumstàncies, i sé ben bé així!

Ara em torno sentir molt integrat dins la dimensió historicista. Haig de refer la Gramàtica Històrica. Un altre tema és també el dels orígens de la llengua i per això estic llegint sobre la Catalunya carolíngia i m'apassiona molt.

- Amb tot això, m'agradaria demanar-vos si heu disposat encara d'hores per dedicar-vos a altres activitats... Recordau haver jugat amb els vostres fills quan eren petits?

- Sí, i tant! El que passa és que jo em vaig tancar a tota altra cosa i no

cel... però em vaig equivocar perquè és un instrument massa difícil. A un moment donat el vaig deixar i, en tornar-lo agafar, d'entrada ja em va costar afinar-lo... molt malament! I ja no el vaig tocar més.

- Lectures?

- He llegit tant com he pogut. D'adolescent i durant la carrera vaig llegir molt. Després m'ha costat trobar temps per llegir. Sempre pensava que en jubilar-me en tindria i els dos primers llibres que volia llegir eren dos ja llegits: l'Odisea i la segona traducció de Riba, i El Quixot. Hi ha molts de llibres que no he pogut llegir... Tothom ha llegit El nom de la rosa i jo no.

- Breument, d'aquests punts que poden definir una mica la vostra visió

ligam matrimonial que no pas mantenir-lo. Ara bé, penso que hi ha gent que actua amb excessiva lleugeresa. Casarse i compartir fills és una gran aventura, una aventura que té també molts d'al·licients.

- El moviment feminista?

- Em sembla bé mentre no facis coses ridícules. Tenen raó quan diuen que la mateixa concepció de la societat, el seu funcionament i la seva estructura està en funció de l'home.

- L'ensenyament actual?

- Baixa el nivell. Sempre he estat partidari d'una universitat oberta; si passar per la universitat és un bé, el vull per a la major part de persones possibles. Consider que el pas per la universitat marca i som partidari que hi hagi més gent universitària. Això té les seves contrapartides i el nivell ha baixat molt. Ara bé, no solament per estendre's. La gent no sap tant de vocabulari... Ara s'han de posar notes per llegir Josep Carner; si no es té un diccionari al costat no s'entén, tot i que no es tracta d'un vocabulari molt especialitzat...

- La televisió?

- Jo no en tinc.

- L'ecologisme?

- Crec que la civilització actual està desfent molt la naturalesa i tot el que es faci per defensar el medi, els boscos, el paisatge, est bé.

- El terrorisme, la lluita armada?

- Naturalment jo som anti-violència i per tant anti-terrorisme. En tota societat hi ha elements de fre i elements d'impulsió. Per anar bé, els elements d'impulsió han de tenir més força que els de fre. Hi ha situacions socials en les quals els elements de fre predominen i això crea una violència estructural. En principi no s'ha de recórrer a cap violència per destruir l'estructural, per arribar a entendre que hi hagi gent que no es trobi amb cap altra solució. Em sap greu de constatar-ho i compadeixo el qui arriba a aquesta conclusió, per si hi arriba amb consciència, el respecte. N'estic en contra i crec que s'ha de fer per part dels poders públics tot el possible -i no es fa- per evitar la violència en protesta d'unes injustícies estructurals.

- Ja per acabar, Barcelona '92?

- Serà l'ocasió de donar a conèixer la nostra ciutat, la nostra terra i la nostra cultura a molta gent que ara no en té la més petita idea. Si tenim sort, això no serà en perjudici del català que de moment és la primera llengua.

anava enlloc. Vaig passar molt de temps tancat perquè havia de superar la manca de formació que havia sofert. Explico en altra ocasió l'anècdota de les primeres oposicions que vaig fer a Madrid, on sentia altres companys fillges que parlaven d'un llibre com de la cosa més natural del món i a mi ningú mai no me n'havia parlat. Dissimulava i me n'anava a la biblioteca a descobrir aquell llibre. Em vaig passar deu anys tancat per recuperar tot això, per amb els nens sempre hi vaig ésser molt. Sempre vam donar molta importància a les grans vacances d'estiu, i anàvem a la muntanya a un lloc on encara ara no hi ha estiuiejants. Dedicàvem moltes hores a fer excursions, caminant, motxilla a l'esquena. Els meus fills van aprendre a estimar la muntanya amb nosaltres.

- Música, teatre...?

- M'agrada molt. Fins i tot un grup d'amics de diverses facultats fèrem una mena de coral que va durar mentre estudiàrem. Em vaig comprar un violon-

del món, què en diríeu?, Cultura i Ciència?

- Complementarietat.

- Estam vivint uns moments d'evolució dels valors morals, de creació de nous mites... Què en pensau?

- Crec que som massa prop dels fets per poder opinar. Tots ens adonem que ens trobem a una poca de canvis i sembla que per molts l'única defensa és aferrar-se a les coses amb les quals s'havia format. Crec que és erroni. No abandonar tampoc les coses en les quals s'ha fonamentat la humanitat fins ara és la millor manera de poder entendre i poder passar a una nova etapa de la civilització sense crisis profundes.

- La família avui, el divorci...?

- Comprens que podia arribar a ésser inhumà considerar que el casament era per tota la vida: n'hi havia que, per les raons que siguin, eren desgraciats. Comprens també que hi ha casos en què pot contribuir més en la realització de l'home alliberar-lo d'un

VALLDEMOSSA COM A CENTRE D'EXCURSIONS (II)

Seguint el comentari del meu anterior article (El Mirall 18), començarem avui per recórrer una ruta no gaire difícil de seguir, si bé s'ha de passar per dins un alzinar, veritablement salvatge, la qual cosa no permet moltes facilitats per moure's i orientar-se. Malgrat això, pot esdevenir un estímul per als aficionats a vèncer dificultats o posar a prova les facultats d'orientació. Alzines baixes, petites i espesses ho fan ben entremaliat. Quant al paisatge, hom té ocasió de contemplar les valls de Valldemossa i Esporles des de diferents miradors naturals que s'ofereixen amb generositat des del nostre objectiu d'avui, la

BENIGNE PALOS I VADELL

MOLA DE SON PACS

Pel seu extrem Nord, és magnífic admirar, des de diferents angles, la incomparable panoràmica valldemossina que, probablement, ja s'ha contemplat des del "Mirador de ses Puntes", "Na Torta", o la "Mola de Sa Comuna". Tot seguit es pot gaudir de l'atractiva visió de la vall d'Esporles, on anirem a raure al final de la nostra excursió.

ITINERARI: Valldemossa, Es Verger, Font des Verger, Es Passets, Cova de s'Almangra, Sa Mola, Esperó damunt son Ferrandell, Coll de Sa Basseta, Son Cabaspre, Esporles.

HORARI APROXIMAT:

	VALLDEMOSSA
40 m.	FONT DES VERGER
25 m.	ES PASSETS
30 m.	EXTREM NORD DE SA MOLA
1 h. 10 m.	COLL DE SA BASSETA
1 h. 30 m.	ESPORLES
Total 4 h. 15 m. (de caminar)	

Des de Valldemossa emprendrem la marxa per la carretera que condueix a Esporles.

A l'altura del Km. 72'900 trobarem a l'esquerra un portell just davant del camí d'accés a la possessió de Son Olesa.

Passarem aquest portell, per anar cap a la dreta per un camí de carro que voreja un torrentó empedrat que tendrem a l'esquerra. Tot d'una deixarem a l'esquerra un portell i al seu davant i a la dreta, una barraca.

De front, passarem un altre portell i tot seguit el camí de carro es bifurca. Nosaltres seguirem pel de l'esquerra que també voreja l'esmentat torrentó. Aquest camí de carro a l'arribar a les cases des Verger, s'acaba.

Aleshores, seguint en la mateixa direcció (SE), però per senderó que segueix vorejant el torrentó, passarem un portell situant-nos davant de la "Font des Verger".

Deixant aquesta a la dreta, continuarem en la mateixa direcció i, després de remuntar una curta rampa i travessar un portell, ens trobarem damunt un camí de carro. En aquest moment tendrem a l'esquerra (SE) una paret que el camí de carro salva per un portell que dóna entrada a un bosc. De front, ens quedarà un coster de marjades d'oliveres i garrovers que remuntarem per devora la paret i per un caminó que hi discorre coster amunt (S).

A l'arribar a la darrera marjada, la paret s'estén cap a la dreta després de fer un angle. El caminó també es desplaça cap a la dreta, vers un portell que hi ha a l'esmentada paret.

Passat el portell, anirem per un senderó de pujada cap a l'esquerra (SE). Després de deixar a l'esquerra un forn de calç, el caminó tomba més

cap al sud per remuntar una forta empitada.

A l'arribar al peu del penyalar, vorejant-lo cap a l'esquerra, el senderó ens situarà a una rampa (Es Passets), per la qual pujarem fins a trobar una paret que salvarem per unes pedres, a mode d'escalons, posades als seus dos costats.

Passada la paret, el senderó va cap a l'esquerra. En aquest costat hi deixarem una derivació i nosaltres anirem, per la dreta, a parar a un rotlo de sitja que travessarem (Oest), deixant a l'esquerra dues barraques de carboner. (Pel mig de les dues barraques hi discorre un caminó que du de passada a un lloc on hi ha un porxo i una bassa tapada amb una cisterna).

El senderó que seguim, ens durà en direcció Oest a un altre rotlo de sitja, que deixarem a la dreta, com també un coll de caçador. Aquí ja es pot gaudir de molt bona vista.

Llavors, per un estret cingle, el caminó ens durà a una cova (Cova de s'Almangra) en el fons de la qual s'hi troba aigua.

Després, de pujada cap a l'esquerra i abans de tombar cap a la dreta, deixarem un rotlo de sitja a l'esquerra i una barraca a la dreta.

Ja damunt Sa Mola, el camí presenta tres derivacions a la dreta. Les dues primeres duen a colls de caçador. Nosaltres seguirem per la tercera que comença on el boscatge ha fet impracticable el camí.

Bé, aquesta derivació no és camí ni és res. Es tracta d'una successió de fites de pedres que ens duren, vorejant els penyassegats, pels llocs manco complicats i fent el mínim de reverències a les alzines, ja que ens caldrà acostar constantment si tiram pel dret.

D'aquesta manera i posant-hi esment, arribarem a l'esperó que fa el penyassegat a l'extrem nord-est de la Mola, que guaita damunt la possessió de Son Ferrandell. Des d'aquí es domina una amplíssima panoràmica que justifica plenament arribar fins aquest

mirador d'excepció. Val la pena.

Des d'on ens trobam ara, anirem vorejant el vessant que dona vista cap a la vall d'Esporles. Seguirem en direcció Sud-Est fins arribar on el penyassegat fa un angle o racó. També aquí, el penyassegat tomba clarament en direcció Sud.

Des d'aquest angle o racó i fora camí, anirem de baixada cap a la nostra esquerra (NE) fins a trobar un caminó que ens menarà a un lloc on hi ha un porxo i una bassa tapada amb una cisterna (lloc que ja hem descrit abans). Seguint de front anirem a raure a un camí de carro que seguirem cap a la dreta. (Cap a l'esquerra sortíem als Passets).

Per l'esmentat camí i després d'una estona de caminar, trobarem a la dreta una clara desviació que seguirem. A uns vint-i-cinc metres i a la dreta, després de deixar la desviació, trobarem el començament d'un camí noi, molt bo de localitzar. El seguirem, i davallant arribarem a una paret que s'haurà de botar. El lloc és ben senyalitzat en pintura, encara que convé posar-hi esment.

Després d'haver salvat la paret, el caminó segueix davallant fins a trobar un camí més ample que, a la vegada, i seguint-lo cap a la dreta ens situarà damunt la carretera que travessa la parcel·lació de Son Cabaspre.

Per aquesta carretera se seguirà cap a l'esquerra i, aprofitant alguna drecera s'arribarà a Esporles, final de l'excursió.

Nota: L'itinerari que he descrit, l'he pensat pels que vagin a Vallde-

mossa amb l'autobús i tornin a Ciutat des d'Esporles amb el mateix sistema.

Si el recorregut es vol acurçar i es disposa de cotxe, aquest es pot deixar al camí que dóna entrada a la possessió de So N'Olesa. Per a tornar-hi, després d'haver passat pel Coll de Sa Basseta, en lloc d'anar cap Esporles (esquerra), seguirem cap a ladreta fins a la carretera Valldemossa-Esporles, la qual, cap a la dreta, ens durà a So N'Olesa, el nostre punt de sortida.

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUI

ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

LA "RENTRÉE"

ROBERT MOSQUERA

El retorn de qualsevol estiueig sempre és un acte d'humilitat i de contricció. Cal tornar a prendre el pols de la realitat pensant que la vida és, certament, tan dura i ingrata com ens advertiren, i que aquesta lluita despietada contra la vulgaritat de l'existència no pot ser guanyada sense el nostre concurs. Així, doncs, després del breu descans estival, recobram la sensatesa i ens preparam per a una "rentrée" si no triomfal, almenys decorosa.

El pitjor ve quan descobrim que d'altres, mentre descansàvem confiats, han continuat conspirant infatigables per a no perdre el tren

del futur, que nosaltres crèiem proveint en alguna estació sense baixador.

Així és la vida, ens diran, i seria inútil negar que n'estàvem avisats. A la veu de "beneit el darrer", ja havia botat la llebre de Pilar Brabo (comunista primer, governadora poc després i ara alt càrrec d'Interior), en un avís que "la vida és un tassó fràgil" (són paraules de Tierno) i "més val una mica que gens" (és un pensament de Brabo). Ara ha estat l'immarcescible Jordi Solé-Tura, que en aquests darrers mesos, ha fet recompte, s'ha mirat al mirall les rues, i s'haurà dit, amb la seva admirable lucidesa, que res no és veritat ni és mentida, almenys aquí i d'ençà de la Segona Guerra Mun-

dial. El seu acostament al PSOE estava cantat des que aparegueren els primers cabells blancs i guaitaren al seu rostre unes delatores potes de gall.

En fi, què podem esperar si fins l'Exército Guerrilheiro do Povo Galego s'atreveix a nedar guardant la roba, per si els arriben temps millors, afirmant en un dels darrers comunicats que el seu objectiu primordial és la lluita per l'abolició absoluta de la propietat privada; això sí, preservant la que -són paraules textuais- hagi estat aconseguida o acaparada de "manera honesta". El llistó de l'honestetat, és clar, el posaran ells a la seva alçada quan els convengui. Així i tot, difícilment serà tan escassa com la del PSOE, perquè cent anys d'honradesa gasten molt. Per això ara necessiten reforços.

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

HORARI: Feiners de 15 a 21 hores.

Dissabtes de 10 a 14 hores.

SON RAPINYA: C/ Llac Banyoles, s/n. (edif. Col·legi Cardenal Despuig)

SON XIMELIS: C/ Caps Blanc, s/n. (edif. Col·legi Anselm Turmeda)

RAFAL VELL: C/ Ripoll Palou, 9 (edif. Centre Cultural)

GENOVA: C/ Barranc, 2 (edif. Col·legi de Génova)

ESTABLIMENTS: Plaça Immaculada, 3

SANT JORDI: C/ Bauçà, 31 (edif. Centre Cultural)

ARENAL: Plaça G. Rul·lan Garcias, 5 1er pis

COLL D'EN RABASSA: C/ Bailén, 38 (edif. Col·legi del Coll)

BLANQUERNA: C/ Sant Joaquim, 9

SON GOTLEU: C/ Regal, 105

SA INDIOTERIA: Gremi Tintorers, s/n.

POLIGON DE LLEVANT: Ciutat de Querétaro, 3

MOLINAR: Xadó, 7

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

AJUNTAMENT DE PALMA

ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA

EL MISTERI DE MADAME VALENTINO

MIQUEL FERRÀ
I MARTORELL

Aparagué per Mallorca a començaments de la dècada dels anys 30. Era vídua i americana. Nomia Natacha Rambowa. El seu marit havia mort en estranyes circumstàncies el mes d'agost de 1926 i l'havien plorat quasi totes les dones del món. Ningú com ell tenia més gloriosa fama i encara avui el seu nom sona familiar als amants del cinema. Es tractava de Rodolfo Valentino. I sembla que fou ell, un emigrant italià triomfador a Hollywood, qui s'enamorà follament de la filla del multimilionari Winfred Hudnut. Es diu que fou aleshores quan aquesta baratà el seu nom saxó per un nou apel·latiu eslau que ja portaria sempre. Era dona fermosa, intel·ligent, que amagava sota un orientalisme bord, una ambició sense fites que anava més enllà dels diners. Natacha dirigí totes les activitats de Valentino no sense més d'un tret de despotisme. Viatjaren arreu del món com la parella de l'època. Europa conegué de les seves frivolitats, especialment Londres i la Costa Brava. Valentino s'havia divorciat de Jean Acker per tal de fer de la Rambowa la seva muller, però ben aviat se'n penedí. La seva vida de matrimoni esdevenia un infern. La depressió els feria a tots dos. Fou aleshores quan Valentino posà els ulls en una tercera dona: la Comtesa Pola Negri, però no s'hi arribaria a casar. La mort vindria de sobte. El 23 d'Agost de 1926 Rodolfo morí de peritonitis i pleuresia. Natalia Rambowa surt aleshores dels Estats Units i recalà a Mallorca. Aquí la veim a les festes del club "Trocadero", punt de reunió de gents russes, belgues, alemanyes i franceses. Els dancings del barri d'El Terreno la coneixen ben de prop. La trobarem entre les

dones estrangeres i alliberades del moment, fumant "abdullahs", portant vestits d'atrevides transparències o conduint a gran velocitat un dels seus automòbils. Són molts els cavallers que li fan la cort. Adhuc els alemanys del club nazi de Porto-Pi. Aquí organitzà les seves festes i qualche cop, orgies, amb participació de les colònies turístiques, rivalitzant amb Eva Tay, ballarina germano-belga. Sembla que va llogar les coves de Gènova i que en el caseriu d'aquest nom visqué algun temps. En aquelles profunditats, entre columnes calcàries de gran efecte, sota els cortinatges d'estalactites, hi celebrà reunions molt sonades. I deien les males llegendes que els excessos de l'antiga Roma no hi tenien res a envejar. ¿Quin era el secret

de Natalia Rambowa? ¿Per què fumava opi? ¿Per què anava d'un amant a l'altre? ¿Coneixia tal volta tot el que s'amagava rera l'enigmàtica mort de Valentino? Havia mort jove, en el millor moment de la seva carrera. Des de la premsa americana es fan tota casta d'especulacions sobre el falliment de l'actor. Uns diuen que l'ha assassinat una empresa rival. Altres, que ha estat víctima de les lligues antifeixistes per haver simpatitzat amb Mussolini. Algú més assegura que l'ha enverinat un fervorós admirador de Pola Negri. No manca qui diu que la mort per lesions internes complicades amb peritonitis ha estat conseqüència del cop de puny d'un marit gelós. ¿Coneixia Natalia Rambowa, en el seu recés mallorquí, la veritat?

CLÍNICA DENTAL

DR. FRANCESC A. PÉREZ PASTOR

Metge Estomatòleg

Pròtesis dentals

CONSULTA: Hores concertades

Av. Arquitecte Bennàssar, 16-1r.-1.ª - Tel. 29 26 39 - PALMA

EL FRONT DE L'EBRE A S'ARENAL

FRANCESCA BOSCH I CAPÓ

He contemplat la vida dels homes fins a quedar-me la mirada plena d'encetadures.

De "PARÀBOLA I CLAM DE LA COSA HUMANA", Miquel Àngel Riera.

L'estiu del 38 va ésser molt mogut a S'Arenal. Va establir-s'hi un campament de soldats provinents de tots els indrets de l'illa. Acampaven molt a prop de canostra i un pic passada la curiositat dels primers dies i de trobar-nos per tot les gorretes amb borla vermella, el poble els acceptà com una part pròpia de la seva història, com l'altra vessant de la por: la lluita per la qual anaven a preparar-se.

Eren joves, molt joves, jo crec que alguns eren voluntaris. Els comandaven "cabos", sargents, qualche brigada i, sobretot, alferes estampillats (com m'agradava aquesta expressió i que gràfica i viva resultava als nostres ulls!), un parell de tinents i capitans, un comandant i crec que ningú més. De tant en tant hi havia la visita sorpresa d'un coronel que anava a revisar *como están mis muchachos*, i prou.

Parlaven sempre mallorquí entre ells, excepte quan deien *permiso mi teniente* i es quadraven. M'agradava tot això. Com que tenien el campament afegit al poble semblava només que el poble hagués crescut, que s'hagués allargat per rebre més sol encara.

Al matí ens despertava la diana i de capvespre sabíem l'hora quan a toc de trompeta arriaven bandera i passaven el *parte*, *sin novedad*. La nostra vida d'infants començà a marxar també a ritme militar. Les hores i hores d'instrucció, els crits de comandament i les paraulotes que els acompanyaven, la immensa polseguera d'arena que alçaven omplien gairebé tot el nostre matí, fins les 12 en punt que era l'hora d'anar a nedar. El toc d'abaixar bandera sempre ens agafava a mig camí de ca n'Alegria quan tornàvem amb les lletres plenes, a l'hora baixa, i tot el ritual ja sabut d'aturar-

Làmina del Diccionari Enciclopèdic Salvat Il·lustrado Popular, Edició 1910(?). En aquest mapa el meu padrí seguia la situació dels combats al front de l'Ebre.

nos en sec allà on érem, saludar mà alçada, etc. A les 11 del vespre, la nostra hora d'anar a dormir, sortien els soldats arrestats. Com que no hi havia cal·labosso, l'arrest consistia en anar amb uniforme, botes i un *parte* a la mateixa mà que aguantava el fusil al *hombro*- fins el cap de Regana i tornar. El *retén* de Regana confirmava

l'hora que arribaven i el retorn a S'Arenal solia coincidir amb la *diana*. Sovint eren quatre o cinc els arrestats, però qualche vegada era un tot sol qui partia ple de por. Crec que l'aventura la feien sense aigua.

Ca n'Alegria era l'únic lloc que venia llet fresca acabada de muntir de les vaques. Era una caseta blanca vol-

ada de geranis i cascalls de tots colors, dins el Torrent dels Jueus, amb una cova, quatre vaques, qualche vedellet i un parell de porcs. El cussó, petit, cridaner, avisava la nostra presència. Al camí que davallava de la carretera al torrent hi havia figueres que mai varen arribar a tenir les figues madures... Veure aquella caseta tan blanca, les vaques, i la miqueta d'hort de lleugues i tomàtigs al bell mig del torrent ressec era realment una alegria i com un desafiament a tant de sol i a tanta sequera. Déu sap com S'Arenal es guanyava per mèrits propis el qualificatiu de Son Sec.

I un dia d'agost va ploure com mai. Quan poguérem, tots vàrem córrer cap el pontet a veure ca n'Alegria. Amb prou feines s'havien pogut salvar sa madona, les filles i les vaques. El torrent baixava dret, una paret d'aigua i fang. Nosaltres, clavats en terra damunt el pont, el cor en un puny, meravellats i astorats d'allò que mai no havíem vist esperàvem el que forçosament havia de passar. El monstre d'aigua que venia del Clot de l'Infern i de més enfora encara avançà damunt la casa, entrà per darrere, sortí per davant acompanyat de portes i persianes, taules i cadires i porcs que rodolaven com una pilota. La gent gran plorava, nosaltres no. Jo no sabia ben bé què sentia: una emoció desconeguda enfront d'un fet mai vist, el renou immens de l'aigua com un tro que no s'acaba, el temor que l'aigua arribàs al pont i se'ns endugués... No ho va fer, però ens deixà les esparidenyes plenes de fang i a casa això em costà un respir. Tot formava un conjunt prou poderós, una emoció única que no deixava lloc a cap altre sentiment. Fins que em vaig trobar al costat d'en Tobalín, el meu millor amic, no vaig tenir cons-

• Ell berenava galletes Maria Artiach i llet condensada cuita.

ciència que mai més es repetiria el fet que, ell i jo, anàssim plegats a comprar llet cada horabaixa, jo amb una lletera d'alumini i ell, a més de la lletera, un pitxer de vidre a l'altra mà d'un verd bellíssim, com de caramel, del qual anava xumant seguit seguit fins que sa mare l'endevinava venir. Llavors, de llet dins el pitxer en quedava just el cul de vidre gruixat. Tanmateix havia estat malalt un estiu, malalt de creixement, i la quotidiana parrussada no era tan escandalosa com pertocava.

Aquell estiu que en Tobalín va estar malalt, a l'horabaixa anàvem a fer-li un estona de companyia. Berenava de galletes Maria Artiach i llet condensada cuita, un bon esforç d'economia familiar. No en volia perquè no tenia gana i tot eren protestes. Sa mare s'excusava amb nosaltres tant per l'actitud del fill com pels nostres ulls d'enveja davant tanta abundor rebutjada. Qualque vegada Donya Pilar ens donava unes galletes perquè, supòs, tenia el cor estret de veure'ns allà asseguts mirant i mirant. Era una santa dona.

Els soldats acudiren al torrent a salvar tot el que pogueren, que fou molt poc. Ens havíem fet amics, sobretot jo d'un alferes estampilat, ves per on, d'una tipologia semblant a la del cap de Falange local que tant m'acovardia. M'alçava d'un braç enlaire i em deia *pajarita!*, mentre em deixava caure fins gairebé en terra. Era més major que els altres, potser havia deixat muller i fills al poble. Tots se cerca-

ven al.lota i encara que fos mal vist, no els resultava difícil trobar-la.

Nosaltres teníem una al.lota joventeta, d'uns 18 anys, que feia les feines de casa i que també hi dormia. La padrina i algú més deien que era una "cabra loca". Jo, no tenia idea què volia dir això fins que la vaig veure amb el soldat/novio a un pedrís de la plaça. Era morena, molsuda, pituda i culona, tots els atributs, pens ara, per embadalir un jòvencell. Na Bel cuidava de mi quan els padrins eren a Palma i una horabaixa vaig entrar a la seva habitació per demanar-li el berenar. Era al llit fent horeta, tapada amb el llençol. Em mirà i em somrigué. Vols veure una cosa? em digué. Sí. Iddò, mira, i es va destapar. Anava conilla.

• Només la disciplina militar era capaç de separar aquelles abraçades.

El llit era alt, i el primer que vaig veure, a tall dels meus ulls, foren els peus i, pujant amunt, cama, cuixes i pèl negre, panxa i uns pits enormes que li vessaven banda i banda del cos. Enmig, li guaitava el cap i la boca plena de rialles fortes mentre contemplava el meu astorament. Vaig pensar que aquelles coses eren molt, massa grosses i que tant de pèl negre davall la panxa feia molt lleig. Vaig girar cua esperitada fins arribar al portal del carrer. Les seves rialles encara sonaven. Feia molta calor.

I un diumenge de darrers d'agost, o potser primers de setembre perquè el sol ja anava baix a les cinc del capvespre, s'acabà l'alegria del poble: el destacament de soldats partia cap el

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tel. (9)71/36 70 13
Telèx 69434 bima E

Grup de joves soldats mallorquins que participà a la batalla de l'Ebre.-Il·lustració cedida amablement pel Sr. Bernat Comas i Rosselló (amb boina plana a la darrera fila de la foto).

front. Tot el matí arribaren autocars, cotxes, i qualque tren extraordinari que duïen les famílies de tot arreu de l'illa a despedir-se dels fills. El poble era un plor quiet i desolat, colpidor i sense consol. Ploràven mares i pares, germans, i s'al·lota de veres que també havia vingut. I ploràvem nosaltres, i les al·lotes d'aquells mesos, i els soldats...

A les 3 partiren amb camions militars cap a Palma. Només la disciplina militar era capaç de separar aquelles abraçades estretes, aferrades... Nosaltres miràvem. El meu alferes estampillat m'abraçà, em feu dues besades i al crit de *pajarita* m'alçà i em donà l'ensurt de sempre. Girà en rodó i ordenà el seu grup pujar al camió. Un rera l'altre, els camions baixaren per la plaça i enfilaren el carrer dret cara el mar. Madò Claret i la seva cabra, i la panera de llatra, també els digueren adéu, ales baixes.

Arrancàrem a córrer bosc endins, seguint el camí entre pins, sivines i joncs que duia a La Porciúncula, corríem com si ens hi anàs la vida. A l'al-

• Vols veure una cosa?, em digué. Sí. Idò, mira, i es va desapar.

tura dels tres xalets de Can Moner, tombàrem a l'esquerra per sortir a la carretera: havíem arribat abans que ells i de nou podíem despedir-los. Vérem venir de lluny els camions i formàrem fila ran de l'arena. Anaren passant davant nosaltres, algú ens digué adéu amb la mà, d'altres ens enviaren una besada i alguns, mentres les llàgrimes els queien cara avall, només podien endevinar-nos. Nosaltres, amb els mocadors xops, adéu, adéu, bon viatge, tornarem a veure'ns en venir? Adéu, que tengueu sort. Adéu.

Caminàrem sense dir res. El poble semblava divendres sant. Les famílies partien precipitadament, com si volguessin allunyar-se depressa d'a-

quella separació, com si la pressa pogués alleugir el dolor.

L'endemà anàrem a veure el campament. No hi quedava quasi res. El municipal no ens deixà atracar, calia cremar-ho tot, també les mates i les herbes, de tants polls i puces que hi havia... L'arena quedà negra de cendra i passà molt de temps abans que hi nasqués cap altra mateta, qualche romaní o sabateta de Sant Joan.

L'estiu següent, acabada la guerra, quan tornàrem a S'Arenal, ens digueren que tots havien mort al front de l'Ebre. En Lluís, en Joan, n'Alfredo... i el meu alferes estampillat. Aquest, crec, en una acció heroica.

• El monstre d'aigua que venia del clot de l'infern avançà damunt la casa

A TOTS ELS QUI ENTENEN D'AQUESTES COSES

CONTE PER A DESPRÉS DE SOPAR

EBERHARD GROSSKE

Record perfectament els meus dits crispats al voltant del seu avantbraç. La mirava fixament als ulls, procurant que la meua mirada fos com més expressiva millor sense haver de recórrer a les paraules. Intentava dir-li que allò no podia continuar així, que estava disposat a tot: a tirar-la per la finestra o a tirar-m'hi jo, però que ja havia arribat al límit de les meves forces.

Ella, com és natural, s'adonava perfectament del meu enuig, però era massa estúpida o estava massa segura de sí mateixa com per demostrar-ho. Continuava absent, entestada en fer-me seguir, com cada nit, aquell joc absurd de requeriments i de rebuigs: ara m'exigia que complís els seus mínims desigs, ara em rebutjava amb el més olímpic dels menyspreus.

Era insuportable! Era com si jo hagués de deixar de banda la meua condició d'adult i no tengués altra opció que sotmetre'm als capricis d'una nina malcriada.

Sense que el gest fos precedit per cap propòsit conscient, em vaig adonar que els meus dits alliberaven lentament la presa. Sabia que, com altres vegades, devien haver deixat les emprentes en aquella pell blanca i suau, en aquella carn tendra que convidava perpètuament a mossegar i sabia que, com altres vegades, me'n sentiria culpable.

Per tant em vaig resignar a seguir aquell ritus absurd de cada vespre i vaig entrar de ple en el joc d'amor, odi i indiferència que orquestrava la meua antagonista.

Jo sabia que no necessàriament havia de ser així, sabia que es podia fer d'una altra manera, amb més alegria, amb més distensió, i que fins i tot podia arribar a ser creatiu i enriquidor per a tots dos.

Potser tot era culpa d'aquella condemnada hora que sempre coincidia amb el final de la meua jornada de treball; o potser, més probablement, era la desagradable obligació d'haver-ho de fer cada nit, independentment de les circumstàncies o de l'estat d'ànim de cadascun de nosaltres dos. El fet és que jo no podia sentir res més que aquella horrible cremor als peus, dos apèndixs congestionats que se m'ofegaven a l'interior de les sabates, i unes ganes enormes d'escapar-me de la cambra i regalar-me amb una dutxa d'aigua fresca que em fes oblidar, entre altres coses, aquella baveta llefiscosa que, inevitablement, se li acabava apropiant dels voltants de la boca.

Crec que va ser llavors quan ho va fer. Inopinadament va sortir d'aquell paroxisme introvertit i, abandonant un lloc molt llunyà de l'interior de sí mateixa, em va mirar fixament als ulls. No denotava allò que en podríem dir un amor apassionat, però sí un enteniment còmplice molt especial. Va somriure lleument, amb una alegria absolutament infantil i em va dir, simplement, "hola!"

Amb allò en vaig tenir prou. Em vaig abalançar una altra vegada al seu coll i el vaig besar repetidament. Li vaig besar les galtes, les parpelles, el nas i, fins i tot, em vaig oblidar completament d'aquella baveta llefiscosa que tant em repugnava.

Així fou com ho vàrem tornar a intentar i, aquella nit, vàrem aconseguir fer-ho d'aquella manera tan especial que només nosaltres podíem comprendre. Mentre escoltava les seves rialles i aquells crits sufocats de plaer que tant m'agradaven, vaig comprendre que l'estimava i que no podia viure sense ella. Em sembla que fins i tot l'hi vaig dir encara que, en aquells moments, no tenia massa esperances que em fes gens de cas.

Quan tot es va haver acabat i tots dos estàvem cansats però satisfets, vaig fer un alè i, estufant una mica la veu (un poc per la meua sensació de triomf i un poc perquè se m'entengués bé des de la cuina) vaig cridar: "Mariàngels, per favor, prepara el llitet, que la nina ja s'ha acabat tota la papilla!"

PARTS I QUARTS

JOSEP A. GRIMALT

No sé si és possible trobar en el món cap democràcia de primera classe. La que tenim aquí és de segona, o potser de tercera. I un camp on se manifesta la nostra penúria és en la diferència amb què gaudim, uns i altres, d'accés als mitjans d'expressió.

No tenia intenció d'insistir sobre un tema que imaginava conegut de qualsevol observador atent; però un *chico de la prensa* que ha seguit el procés a què em referiré, m'ha retret: «No vares contestar a l'article d'«El Dia 16» que t'atacava. El desconeixement dels fets que la frase implica em decideix a remoure una història que ja tenia mig oblidada. Però comencem pel principi.

Dia 26 de maig, el diari esmentat publicava un editorial on criticava durament el Decret sobre Toponímia, acabat de publicar. No podent ara analitzar punt per punt l'editorial, em limitaré a assenyalar que argumentava a partir d'una base falsa. Segons el diari, el Decret imposa l'article literari (*el, la...*) en els topònims, i hi prohibeix el col.loquial (*es, sa...*), quan la veritat és més aviat el contrari, perquè el Decret recomana dir, posem per cas, Sa Pobla, i se limita a admetre La Pobla per respecte a una tradició documentada.

Ja estam acostumats a tals estratègies. La premsa ciutadana ens en dóna mostres sempre seguit. No tenc per costum fer-ne cas; però aquesta vegada hi concorrien unes circumstàncies especials: 1ª. No se tractava d'una «carta al director» més o menys anònima, sinó d'un editorial. 2ª. El falsejament dels fets era massa flagrant. I 3ª. M'al.ludia personalment, com també al senyor F. de B. Moll, presentant-me, això sí, com a persona moderada.

Un elogi, al cap i a la fi. Jo podia haver-los donat les gràcies, o simplement haver callat; però per força el meu silenci s'havia d'interpretar com una conformitat, i per molt que m'afalagàs, l'elogi, no em podia permetre la complicitat del silenci. La meua resposta aparegué al mateix periòdic dia 1 de juny. Hi transcriví literalment els textos principals del Decret i desmentia algunes afirmacions de l'edito-

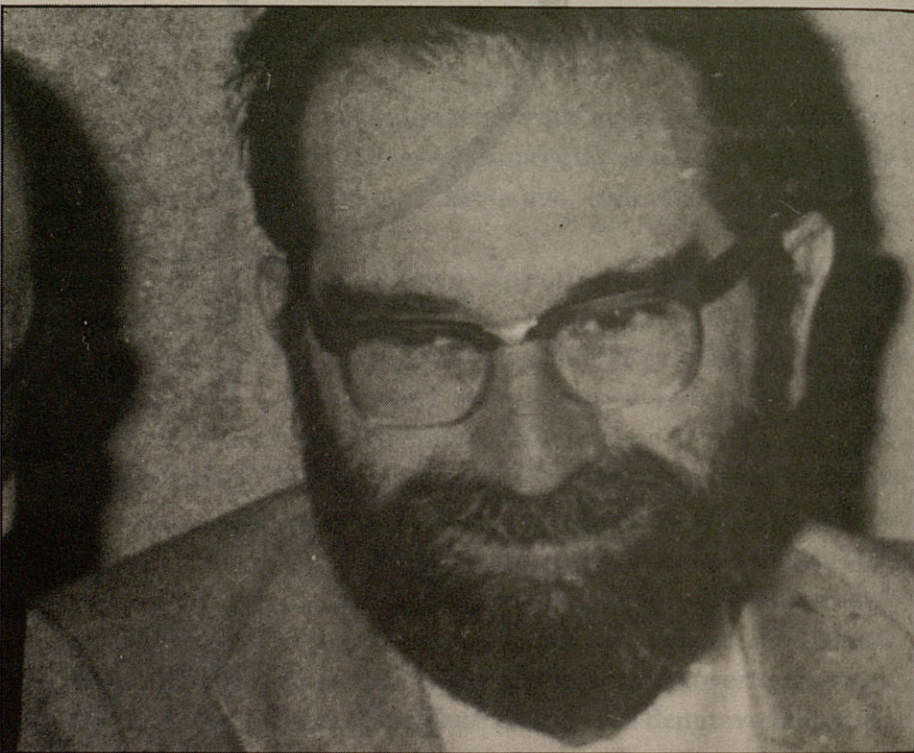
rial, igualment falses i gratuïtes.

Naturalment, la rèplica va sortir l'endemà mateix. El títol ja revelava que jo havia caigut en desgràcia davant el diari. Ja no era el professor de «enseñanzas moderadas», sinó un «ejemplo de inmoderado destemple». La pèrdua no em va preocupar gaire. No ho pagava inquietar-se per l'opinió de qui en vint-i-quatre hores va capgirar damunt davall el bon concepte que s'havia format de mi per prop de dos anys de feina a la televisió, i tot només perquè no em vaig prestar a fer-li el joc quan hauria estat una baixesa de part meua prestar-m'hi i deixar-me utilitzar. Si he de lamentar res és que

fiar en la d'un editorialista que proclamava sense cap prova mentides com que la Universitat ha manat a la Televisió Balear que retiri el Diccionari Alcover-Moll, i la informació mateixa sobre el contingut del Decret.

Així i tot, em vaig voler retirar de la discussió, que ja no podia ésser un diàleg sinó una disputa, de manera expressa, i vaig enviar al diari un escrit on ho manifestava. També suggeria als lectors desitjosos de conèixer la veritat que llegissin directament el Decret, com també els recomanava comprovar als diccionaris citats fins a quin punt eren inexactes les referències que el diari n'oferia.

Acabava proposant al diari que, si està tan preocupat com diu per les particularitats del parlar insular, les

el senyor Moll, per motius de salut, se veja impedit de dir-hi la seva.

Aclarir degudament tots els punts que el segon editorial deixava embullats m'hauria exigit, no un article, sinó una sèrie llarga, on hauria hagut d'explicar tot un repertori de conceptes generals, rectificar inexactituds, aportar documentació, exemples, textos, etc. Per ventura aquesta sèrie hauria pogut tenir un fruit positiu, però no podia publicar-la a «El Dia 16», que a la seva rèplica negava formalment la meua honrada intel·lectual. Jo tampoc no podia con-

remenades «modalitats», que les usi d'una vegada, que usar-les és l'única manera de salvar-les.

Aquest segon escrit, que en virtut del dret de rèplica o per simple sentit de respecte i convivència, s'hauria hagut de publicar, no ha aconseguit d'«El Dia 16» ni un redolet dins l'espai de cartes al director, que tan generosament concedeix a totes les bajanades lingüístiques que li envien, per irresponsables o ignorants que en sien els autors, sempre que puguin contribuir a embullar els lectors i a atacar la llengua catalana.

MENÉNDEZ ROJAS

DE L'ANÈCDOTA A LA PINTURA

Un dels pintors illencs que es va consolidant aquests darrers anys és Menéndez Rojas. Es forma en els setanta a la Facultat de Belles Arts de Barcelona i surt a l'escena artística a principis dels vuitanta en un context de retorn a la pintura i d'enfortiment de les figuracions, bàsicament d'arrel neoexpressionista. En aquest nou marc que fuig de l'experimentació conceptual, de l'aventura provocativa i es reconcentra en el llenguatge pictòric, apareix un Menéndez Rojas amb una obra que podríem encabir dins un realisme màgic ample, propera al que feia Antoni Socías. Juxtaposa diferents elements figuratius, hiperrealistes, d'acurat dibuix, quasi renaixentista, i crea atmosferes surrealistes.

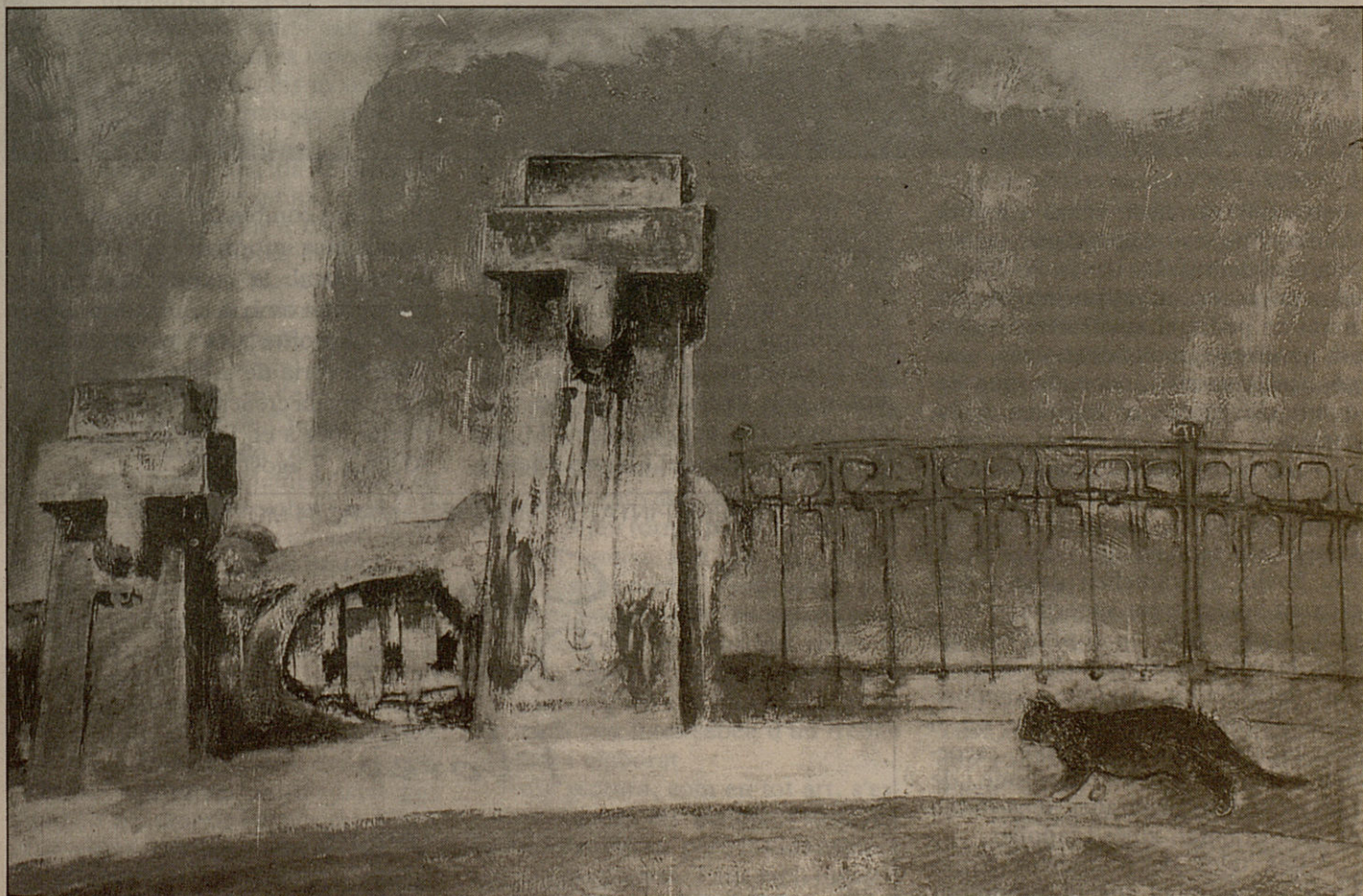
JAUME TORRES I ESTRADÉ

Paulatinament evoluciona. Perd l'interès per l'anècdota, per voler comunicar històries i s'endinsa en la pròpia pintura. Els perfils remarcats dels objectes representats s'esvaeixen i el color, la taca, la textura s'apoderen de la tela. Els assumptes temàtics perden complexitat i esdevenen pretextos per

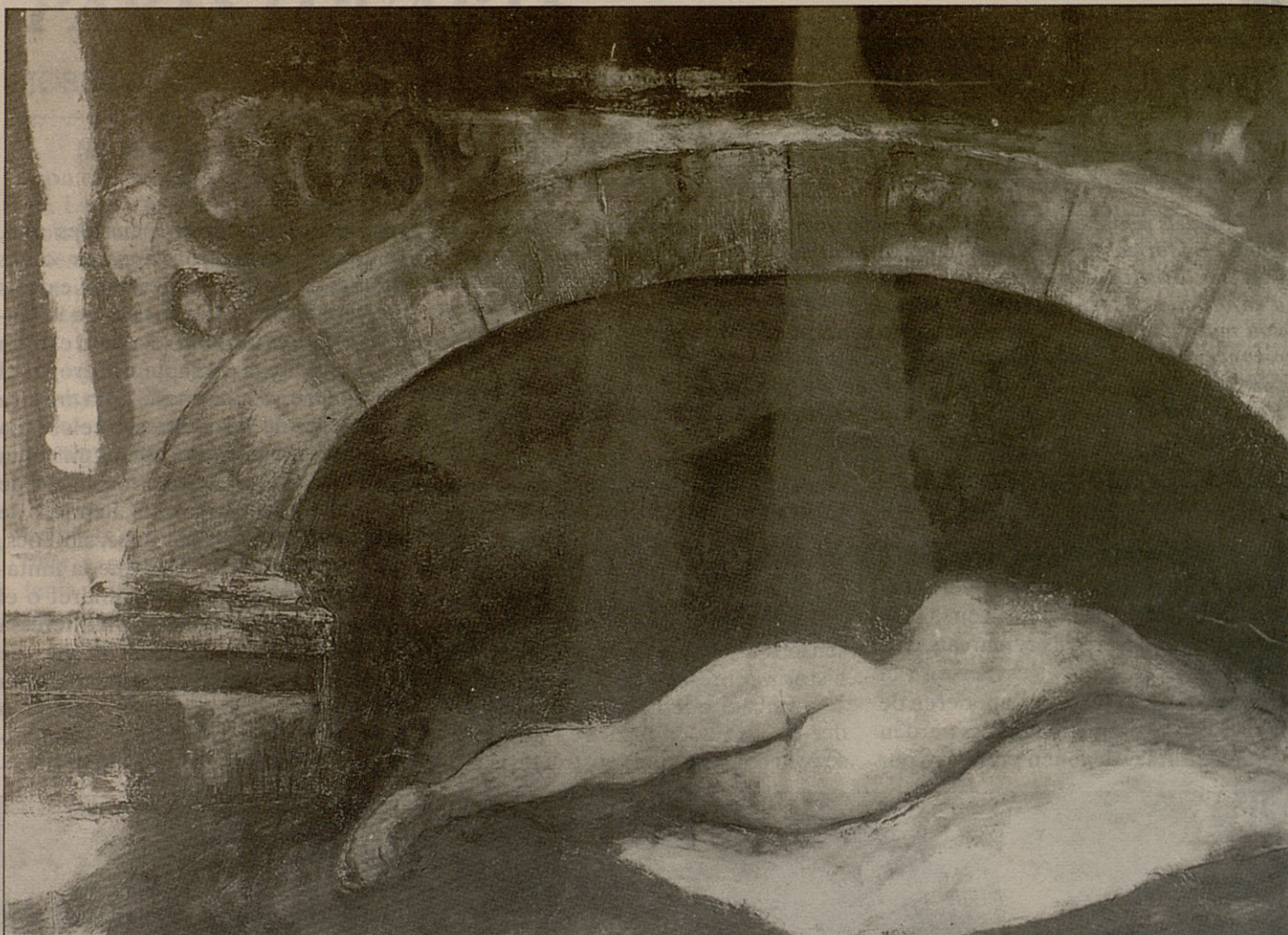
construir un quadre, que en el fons sols és un conjunt de colors disposats sobre una superfície. *Triomfa la pintura sobre l'anècdota.* L'artista gaudeix amb aquest enfonsament a les profunditats del llenguatge plàstic, sense tenir una excessiva cura per la història representada.

Encara que les obres de Menéndez Rojas poden llegir-se i assaborir-se com construccions abstractes, i pot-

ser de vegades estan pensades així, sempre s'estructuren a partir d'uns motius figuratius. Aquests són extrems de la tradició. A l'exposició de la Galeria Pelaires de 1985 recupera el món de la mitologia: el rapte d'Europa, el Minotaure, les sirenes. A la mostra "Paisatges de la maduresa" celebrada a la mateixa galeria el 1986 s'enfronta amb el paisatge. Bocins rocallosos de costa, arenals allargassats, llenques de mar conformen els paratges, sintètics, gairebé abstractes. Més que la imitació, la còpia realista d'un indret o el copsar els canvis lumínics, li interessa bastir una tela mitjançant masses de color que s'ordenen en l'espai i podem llegir com rocam, sorral, pineda o mar, però sols són taques cromàtiques. Darrerament, un enfilall d'ani-

"Pont des tren", 1987

"Nu romà", 1987

mals, més casolans, sense connotacions exòtiques o fantàstiques, ha envaït els quadres. Un esbart de coloms vora un estany, un gall encimbellat damunt un pedestal, una tortuga solitària i moixos... molts de moixos, moixos endormiscats, indolents, que bequen estiragassats en cambres, patis, carrers.

Els motius icònics, el nu clàssic, el brau mitològic, el racó verge d'una costa, la bestiola, són desplaçats a les voreres, arraconats dins l'espai pictòric. Sovint s'arramellen a un costat deixant buides grans superfícies, trespols, aigües, cels, on el pintor frueix amb la pintura, despullada, sense el llast del referent. Aquestes composicions d'asimetria compensada, on *el buit juga un important paper*, recorden certes obres del modernisme i de l'art nouveau, inspirades sens dubte en l'art oriental, xinès i japonès.

Les teles de Menéndez Rojas sense vergonya ni engany exemplifiquen *la unió de classicisme i moderni-*

tat, de tradició i avantguarda. En aquests anys vuitanta, de triomf dels eclecticismes, d'ús i juxtaposició dels diferents moviments avantguardistes de principis de segle, alguns artistes han intentat també fusionar recursos i motius dels llenguatges plàstics clàssics i moderns, com el mateix Miquel Barceló a la sèrie del Louvre. Menén-

dez Rojas combina el nu renaixentista amb la taca informal, el joc de llums i ombres amb la textura matèrica, la profunditat amb la composició agosserada. Aprofita tots aquells elements de la història de la pintura que li són útils per a la creació d'una obra plaent i bella, per a ell i per a l'espectador. Alcúdia, 7 agost 1988

PAPERS PINTATS I PINTURES MARCS I MOTLLURES

Casa
Domar
Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

PEPE VILAPLANA

Port de Pollença, galeria Cittadini, les deu del vespre d'un dia qualsevol d'aquest estiu. Quan arribam, els llums halògens es difuminen des de l'edifici de vidre cap al carrer. S'escolten els xiu-xius i converses dels convidats, vinguts de tots els indrets de Mallorca. L'animació és general i la fauna variada. Pintors com Antoni Socías, Tomeu Ventayol, dibuixants de còmics com Pere Joan, galeristes com Antònia Ordines, marxants com Joan Guaita (que anava acompanyat de na Tonina Oliver) i algun distingit aristòcrata mallorquí que volia passar inadvertit.

MIQUEL V. SEBASTIÁN

Les salutacions es succeïxen: besades, abraçades, besades, abraçades. De lluny, es destria el coll de cigne de na Marga, que fa bellugar aïrosament dues grans arracades en forma d'espiral. Un pesat no para de repetir: "Yo no entiendo de pintura", mentres un baf agre que surt de la seva boca ens mareja i gira el ventre. I és que s'han destapades ampolles de cava i tothom va amb la copa en la mà. A la fi en Pepe s'acosta, en Pepe Vilaplana, el pintor que exposa els quadres d'aquesta inauguració. Està satisfet i sense nervis. Hi pot estar; l'èxit de públic és fantàstic. Mentres conversam, envoltats d'empentes, els incondicionals no paren d'interrompre'ns per felicitar en Pepe.

-Volia viure a una illa de la Mediterrània, no sabia a quina. Cercant, cercant em vaig trobar a Esporles; la Serra Nord de Mallorca és preciosa; em recorda le Serra Nord de Huelva (la meua terra), la mar darrera les oliveres. Esporles és un poble marcat pel torrent: molts de ponts, el paisatge sempre verd, inclús en l'estiu i també hi ha la proximitat de Ciutat, perquè jo som urbà; m'agrada viure al camp, però tenir a mà els cinemes i aquestes coses. A Esporles he trobat l'ambient propici per a investigar en això de la pintura. Hi tenc ca meua i l'estudi. Els estudis dels pintors són una mena de temples, el lloc on et concentres, escoltes música; una càmera obscura o càmera blanca.

Una professora de BUP i una altra d'EGB, ambdues amb minifalda i les cares embetumades, ens rapten l'artista. Aprofitam aquest incís per mirar els quadres de l'exposició. Hi ha onze obres, acrílics damunt tela, de format gran. Hi predominen el negre i els grisos, colors pàl·lids i crus. La fac-

tura és espontània i expressionista. Hi ha interès per les textures i els contrastes atrevits, per les tècniques diverses: goteig, mesclades amb arena. Es nota que el pintor s'ha entregat, que cada taca, pinzellada i regruix han estat suats gota a gota. La pintura d'en Pepe és seriosament divertida, pensada i feta amb rigor, i al mateix temps té un esperit desenfadat, no gens pretensions, cosa que li agraïm de debò.

-A l'hora de plantejar-me un quadre, la primera cosa que cerc és la composició i després el color. La meua pintura és molt directa, poc elabora-

• Em motiva allò que tenc més a prop, pensaments, sentiments que també es poden pintar.

da; això no vol dir que no hagi de pensar què hi poses, perquè te la pots carregar. És gestual (l'acte de pintar és molt important) i pint amb la tela col·locada horitzontalment. La pintura de cavallet ha desaparegut. Abans tenia més inquietud per cercar una combinació especial de colors. Ara vaig, per damunt de tot, cap a les textures. Intent no repetir-me, pujant una escala amb diversos replans, a on descanses per tornar pujar a poc a poc.

Em motiva allò que tenc més a prop, pensaments, sentiments que també es poden pintar. M'agrada molt fer sèries: diversos quadres sobre el mateix tema. L'espontaneïtat existeix, però la trob efectista i passatgera; les coses ben fetes saben d'un treball meditat i elaborat.

En pintura, com en tot art, s'escruien sempre les mateixes històries en diferent forma, però la vida sempre ha estat la mateixa. Estic molt inspirat per les estacions: flors, clima, sol, en-

torn, verd, i més vivint a un poble.

L'espectacle continua a un alegre restaurant veí de la galeria, on s'ha preparat el sopar. Tenim la sort d'asseure'ns a la taula d'en Pepe i la seva simpàtica dona, na Mamen, andalusa de Jerez de la Frontera. El menú serà de peix, així no ens farà mal a les dotze de la nit. Na Maruja, vegetariana, no tastarà res durant tota la vetllada. Un aïret fresc ens anirà bé per a dexondir-nos del bon vi, que dóna color a les galtes i ens adorm.

-Els certàmens i exposicions fan que, a causa de la competència, les obres pugin de nivell. El disseny i la pintura estan de moda, però veig molta de gent desfressada d'artista; a un pintor, el coneixereu per les seves obres, la resta és pur embolcall. La tendència és mostrar-se més artista que no s'és.

La pintura mallorquina està molt ben considerada. Les galeries es mouen, van a ARCO; la galeria Ferran Cano va pertot (Basilea, New York), llançant pintors a fora de Mallorca amb un risc i mèrit que altres no tenen.

Exposar les obres és fonamental, perquè un pintor que no exposa és un pintor no consumat. Sense públic, no hi ha artistes. Ara bé, crec que cal ex-

posar quan es té l'obra adequada, quan te'n sents orgullós i, sense por, pots desafiar els altres. Entre el públic i l'artista, hi ha els crítics, que no han de dictar ni decidir, sinó aclarir. M'han criticat molt les referències que la meua pintura pugui tenir a Miquel Barceló o a Mckendreek. Els temps han canviat. Avui en dia tothom viatja i ens assabentam més del que es fa, tenim informació. No és dolent tenir

● Els estudis dels pintors són una mena de temples, el lloc on et concentres.

referències, mentres no sigui un plagi. El pintor és un treballador que pot fer feina amb cites (així com fan els escriptors) i no oblidem que les nostres

esglésies són plenes de pintures amb referències a tota l'escola italiana (Leonardo, Tintoretto) i no s'ha queixat mai ningú.

A les dues de la nit ens acomiadam. Això del sopar ha estat una bona idea. La pròxima serà a Ciutat, on possiblement en Pepe mostrarà als ciutadans les darreres obres que haurà fet, a la mítica galeria 4 Gats.

Mallorquídea

«Prêt a porter»

Velázquez, 6 tel. 722198
Avda. Compte de Sallent, 12 · Blanquerna, 3
tel. 756745 - PALMA

SOBRE LA TEMPORADA DEL LICEU

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Tenc al davant la programació de la propera temporada d'òpera del Liceu de Barcelona. I com que mentres no en tenguem una de pròpia continuarà sent la de més aprop, he pensat donar-la a conèixer a través d'aquestes planes.

En primer lloc he de dir que em sembla una temporada d'un molt alt nivell. Sobretot quant a les veus: Raimondi, Bruson, Kraus, Sutherland, Hofman, Caballé, Talvela, Popp, Kollo, Prey, Horne, Ricciarelli, Domingo, Baltasa... només per donar uns noms significatius. Tots ells primeres espases del cant mundial.

En segon lloc he de comentar l'atenció que enguany es dedicarà a Wagner, comparada amb la dedicada a Verdi. Del primer autor tres títols: "Parsifal", "Tristany i Isolda" i "Els Mestres Cantaires". De Verdi només "Don Carlo". De totes maneres està programat, dins la pròpia temporada, el "Requiem" del compositor italià.

Dues òperes de Richard Strauss en una mateixa temporada és digne d'assenyalar i d'agrair: "Salomé" amb Montserrat Caballé, una de les millors Salomé del present segle i "Arabella" amb Lucia Popp.

Per altra banda, acompanyant la "Kovantchina" de Musorgski, l'Orquestra del teatre dedicarà una vetlada a obres del compositor rus, dirigida per Edmon Colomer.

El reste de la programació: Donizetti (dos títols), Cimarosa, Rossini i Saint Saens, així com una estrena mundial ("Llibre Vermell") de

Xavier Benguerel amb l'Escolania de Montserrat.

Així, doncs, la programació queda de la següent manera:

SETEMBRE: "Llibre Vermell"

OCTUBRE: "Das Hamburger Ballett"

NOVEMBRE: "Don Carlo" i "Lucia di Lammermoor"

DESEMBRE: "Parsifal" i "Salomé"

GENER: "Salomé" i "Kovantchina"

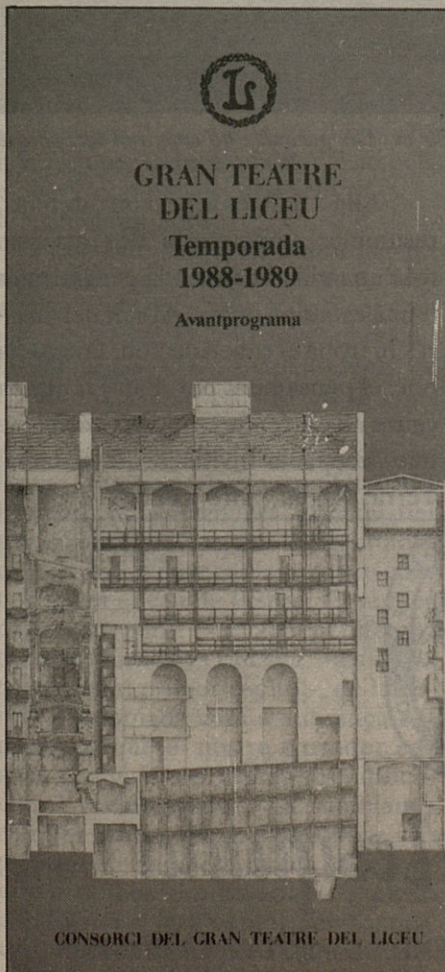
FEBREER: "Arabella" i "Tristany i Isolda"

MARÇ: "Tristany i Isolda" i "Il Matrimonio Segreto"

ABRIL: "Els Mestres Cantaires", Concert per l'Orquestra i Recital de Samuel Ramuy

MAIG: "Tancredi", "Rèquiem" de Verdi i "Lucrezia Borgia"

JUNY: "Lucrezia Borgia", "Simfonia número 2" de Mahler i "Samson i Dalila"

HOVER Assessors

Assessoria Laboral, Fiscal, Comptable, Financera i Jurídica.

IMMOBILIÀRIA OLIVER MAYRATA
Compra-Venda, Lloguers, Traspassos, Peritatges

TECNO-BROKER CORREDORIA D'ASSEGURANCES
Assessoria Tècnica d'Assegurances

PROMOCIONS ANFE S.A.
Construccions i Rehabilitacions, Promocions

PUBLITEXTIL S.L.
Uniformitat, Publicitat i Reclams

Hover
Julià Alvarez, 7 i 7A.- 07004 Palma
Tels. 203411-203630-206120-207821

HISTÒRIES AL CAPÇAL DEL LLIT

...“Quan més m’explic, menys comprenc. Les paraules no diuen exactament el que podria dir-se. Les paraules ho capgiren tot, perquè l’home no coneix la claretat”. (Eugène Ionesco)

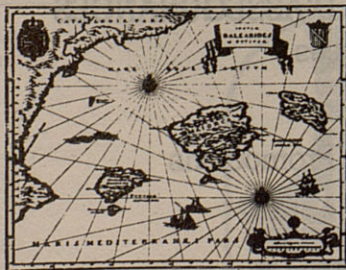
Abans de deixar-nos endur cap el món dels somnis, convé tenir tres coses a prop del comodí: un tassó d’aigües preclares, un orinalet de porcellana pintada a mà i una història escrita, per a encetar els fantasmes del paisatge oníric.

RAPHEL PHERRER

Durant un instant la papallona humana no és d’aquest món. Es troba a pocs centímetres del sòl i, en canvi, el separen anys llum de qualsevol acti-

vitat terràquia. Ell existeix amb les fades i els dimonis boiets, amb els gnoms i esperitons de sensibilitat etèria... A la persona del ballarí s’hi concentra el saber de l’home qui vola. La seva pell passeja per l’aire com la seda per la història de l’Orient: amb gràcia.

Allà a dalt les coses són diferents, resumides, concretes i florents com tota una vida llegida a la cara tricolor d’una estampa única. Al salt del ballarí s’hi troba el rovell de l’ou, la saba, la por, el pensament pur, l’ànima: que en caure no es trenqui cap alè i que el públic accepti la invitació de la dansa: Terra, Aigua, Aire i Flama!

A la Mar Mediterrània, bressol de la Cultura de la vinya i el vi, emergeix l’illa de Mallorca. El seu meravellós clima i privilegiada situació fan que hi creixin fermes vinyes i s’hi criïn esplendorosos vins coneguts des de l’antiguitat.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

"CAMÍ DE SIRGA", DE JESÚS MONCADA: CENT ANYS DE DESTRUCCIÓ

PERE ROSSELLÓ BOVER

Camí de sirga (1988), de Jesús Moncada (Mequinensa, 1941), autor que fins ara només havia publicat els llibres de narracions *Històries de la mà esquerra* (1981) i *El Cafè de la Granota* (1985), ha estat una de les revelacions literàries més espectaculars dels últims mesos. Al contrari de tants d'èxits editorials atribuïbles exclusivament a la promoció publicitària i al rebaixament del grau d'exigència dels escriptors, aquesta novel·la de Moncada ha reeixit gràcies a l'alta qualitat narrativa que la situa entre les millors obres produïdes durant els anys vuitanta. La recerca d'una prosa sòlida -que potser l'ha portat a un evident barroquisme- i la cura dels aspectes tècnics des de la primera a l'última pàgina palesen una elaboració minuciosa, en absolut precipitada, a la qual dissortadament els lectors d'avui ja no estam acostumats. Veure com un llibre s'obre camí per la seva qualitat (i no pels esquers comercials dels editors) és força encoratjador.

Camí de sirga, cal subratllar-ho d'entrada, és una novel·la que ens recorda, encara que faci ús de tècniques més modernes, la gran novel·la realista del segle XIX. Evidentment, es tracta d'una coincidència en la concepció del gènere. Perquè Jesús Moncada creu en la novel·la com a gènere literari d'intenció bàsicament social i humana. Així, remunta el camí del temps passat del seu poble, igualment com els antics navegants sirgaven contracorrent el cau de l'Ebre. El sender del record, però, és totalment diferent del dels "cronistes oficials" -als quals contradiu al primer capítol-, de la veritat proclamada com a autèntica pel poder, ja que el nostre narrador ens dona una visió del passat desmitificadora i sovint irònica. La semblança entre el motiu del títol del llibre i el propòsit del narrador radica en la concepció de l'escriptura com a exercici clarificador d'una veritat que tanmateix ja no coneix ningú. D'aquesta ma-

nera, tots els testimonis de l'inici de la destrucció de Mequinensa són "també absolutament falsos". Perquè *Camí de sirga* és una crònica d'incerteses enggada per un narrador que s'aferra amb les ungles i les dents a les úniques restes, ja esvaïdes, d'aquest temps esmicolat, les ruïnes del qual (el saló de

les Verges Màrtirs, el Cafè del Moll, L'Edèn, la casa de Llorenç de Veriu, etc.) varen desaparèixer en 1971 quan la vila de Mequinensa fou enderrocada per a la construcció d'un gran embassament d'aigües. Aquest esdeveniment, quasi una excusa per al narrador, és el punt d'arribada de la història i, alhora, el motiu que origina un "exercici de memòria" que comprèn els últims cent anys del poble. Per això, entre altres coses, *Camí de sirga* ha fet recordar a molts els *Cien años de soledad*, de Gabriel García Márquez. Això no obstant, crec que no cal anar tan lluny per endevinar la intenció de l'autor de Mequinensa, que em sembla equiparable, per exemple, a la de molts dels relats de Baltasar Porcel, tot i que en el cas de Moncada els resultats són evidentment molt més satisfactoris.

Temps, espai i personatges són les peces amb què es construeix aquesta crònica d'una destrucció. La batalla de Tetuan, el ressò de la Primera Guerra Mundial, la Dictadura de Primo de Rivera, la proclamació de la Segona República, la rebel·lió feixista i la Guerra Civil, la repressió i la Dictadura de Franco... són els fets externs a què assistim -tot i que *Camí de sirga* no sigui pròpiament una novel·la històrica- i que van transformant la vida del poble fins a la seva mort sota les aigües. A la vegada, aquesta vida interna de la vila es reflecteix en les his-

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B

«Los Geranios»

Tel. 72 19 31

07002 PALMA DE MALLORCA

tòries dels múltiples personatges que s'entrecruen al relat: el pintor Aleix de Segarra, Estanislau Corbera, Arquímedes Quintana, "Madamframsuà", Nelson / Robert Ibars, el senyor Jaume de Torres, Estefania d'Albera, Atanasi Resurrecció, Joanet del Pla, l'Honorat del Rom, etc. Molts d'ells són figures excepcionals, d'una gran humanitat i d'una eficàcia narrativa extraordinària. En tota aquesta galeria d'actors sobresurt un personatge que recorre tota l'obra: Carlota de Torres, símbol d'un món i d'unes formes de vida que finalment seran vençudes pel temps. D'aquí, del fet d'escollir com a personatge central de l'obra un dels éssers que resisteixen menys el pas del temps i possiblement el més negatiu de la història, neix bona part de l'originalitat de *Camí de sirga*. La

pluralitat d'actors presentada per Moncada palesa una gran capacitat per al retrat d'una manera molt diferent a la d'altres escriptors -em torna a venir a la memòria Porcel i *Les primaveres i les tardors*, qn què l'acumulació d'anècdotes i de personatges és sovint un procediment maldigerit i injustificat en l'estructura general de la novel·la.

En resum, *Camí de sirga* és un gran fris humà, social i històric, tot i que, com se'ns adverteix en la nota inicial l'autor "no ha pretès de cap manera escriure la història, si més no en el sentit usual del mot, d'aquells esdeveniments" que colgaren Mequinensa sota les aigües. Assistim al retrat d'una vila habitada per burgesos, miners, mariners, pagesos, prostitutes i, àdhuc, artistes. Veim l'evolució fins

a la mort d'aquest poble, el seu sotrac constant pels esdeveniments de la Història. A més, aquest propòsit és excel·lit, no sols per la riquesa dels personatges, sinó sobretot pel distanciament irònic, crític i alhora elegíac del narrador. Alguns episodis (la mort de l'heroi de Tetuan, els sants llençats a les aigües de l'Ebre, la descoberta de les pintures d'Aleix de Segarra al convent de monges, les detencions de l'apotecari o els vaixells lliurats a la mort al port de la vila, només per esmentar-ne alguns) són fragments que per si sols ja basten per justificar la lectura d'aquest llibre.

Jesús Moncada, *Camí de sirga*. Barcelona, Edicions de La Magrana ("Les aules esteses", 39), 1988, 354 pàgs.

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE "EL PARC DEL MINISTRE"

OBRA DE TEATRE ESCRITA PEL NOVEL·L ESCRIPTOR VILAFRANQUER JAUME SANSÓ.

Dia 25 de juliol, en el Saló d'Actes del convent de Ca Ses Monges tingué lloc la presentació del llibre "EL PARC DEL MINISTRE", obra de teatre escrita pel vilafranquer Jaume Sansó i Caldentey, jove de 24 anys, afeccionat al teatre des del tretze anys. Des de llavors ha estat un dels membres més destacats del grup de teatre vilafranquer "SA PAPARRA" fins que fa uns mesos es va disoldre.

"EL PARC DEL MINISTRE" és la quarta obra de teatre que escriu Jaume Sansó. Abans, encara

que no fossin publicades, es varen representar damunt l'escenari "PUNYETA DE MON", "AQUEST DIVORCI, MAL ASSUMPTI" I "FOTRE PER VIURE". "El parc del Ministre" és una obra que escenifica 15 episodis o paròdies en els quals el lector s'hi pot veure reflectit. En les escenes, una sèrie de poemes van reproduint la personalitat del ministre.

Quan "El Parc del Ministre" encara no ha sortit a llum, Jaume Sansó ja prepara tres obres de teatre més, alguna d'elles amb companys

del desaparegut grup de "Sa Paparra".

La Delegació de l'Obra Cultural Balear és l'entitat que edita el llibre, que constarà de 500 exemplars, amb pròleg de Llorenç Capellà, qui també en feu la presentació.

AGÈNCIA IMMOBILIÀRIA FERRER

Miquel Àngel Ferrer Montserrat
(Assessoria jurídica pròpia)

**COMPRA, VENDA I LLOGUER DE
RÚSTIQUES, PISOS I XALETES**

Pl. Major, 1. 2n. Tels. 71 31 88 - 71 53 63
07002 PALMA DE MALLORCA

SALVADOR GALMÉS, VINDICAT

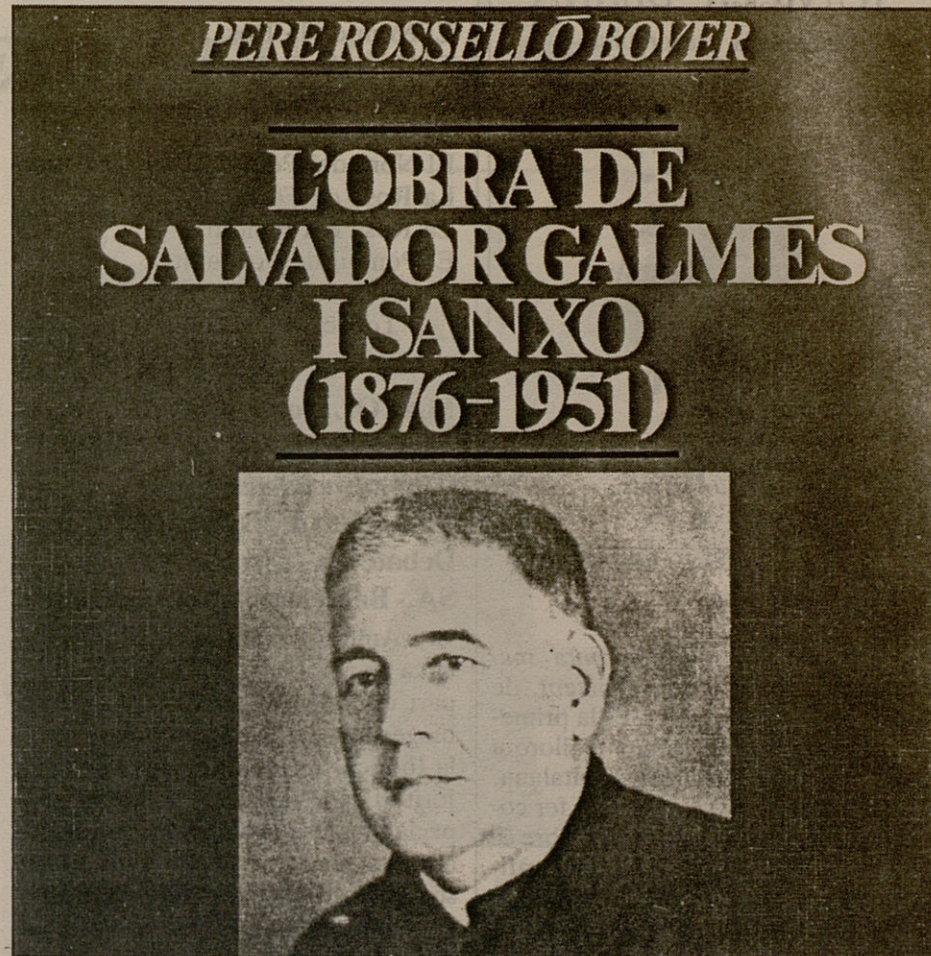
GABRIEL SEGUÍ I TROBAT

L'obra de Salvador Galmés i Sanxo (1876-1951) -Publicacions de l'Abadia de Monserrat, 34. Barcelona 1988- és la part més important de la tesi doctoral de Pere Roselló Bover, que hi va guanyar el *Premi Mossèn Josep Sanabre* 1987. En aquesta tesi, Pere Roselló fa una completa panoràmica d'un autor massa sovint oblidat i poc conegut, com ho constata Roselló mateix, per al qual Salvador Galmés és "l'aportació a la narrativa més important feta a Mallorca abans de la guerra civil espanyola" (5).

Les causes d'aquesta ignorància són, segons Pere Roselló, la indiferència per la poca tradició consolidada de la narració a Mallorca i la seva dedicació al relat breu, moltes vegades publicats a revistes introbables. Amb tot, constata un lent desvetllament per la publicació d'algunes de les seves obres i pels estudis crítics literaris, com Josep M. Llompart i Damià Pons.

El llibre de Roselló està dividit en tres grans seccions. A la primera secció, ultra un recorregut sistemàtic per la vida de Mn. Galmés i de la seva influència en la literatura, és particularment interessant i important l'estudi acurat i desapassionat del procés i dels condicionaments de la disputa sobre l'edició dels textos lul·lians de Mn. Galmés i Mn. Antoni M. Alcover. En aquest sentit, Roselló aprofita la llunyania temporal per descabellar un episodi ben dolorós entre dos importants membres de la clerecia mallorquina i de les lletres catalanes i, sobretot, no pren partit, no fa apologia de ningú.

En la segona secció, sobre l'obra no-creativa galmesiana, cal destacar l'aprofundiment en la important qüestió de lul·lisme de Mn. Galmés, un caire de la seva obra també ben desconegut, en què Roselló constata que "la tasca lul·lística ha estat sovint oblidada perquè la crítica ha partit del judici de considerar superior l'obra de creació a la d'investigació i divulgació" (71), diu referint-se a l'estudi crític dels manuscrits lul·lians i als assaigs que publicà Salvador Galmés sobre diversos aspectes de l'obra de Ramon Llull. També, però, per l'altre extrem, retreu que s'ha considerat Galmés "un narrador frustrat", per culpa del lul·lisme, sense pensar que "si rebutjà la narrativa i decidí dedicar-se al treball científic, fou perquè elegí entre el seu desig personal i les ne-

cessitats del seu poble. Galmés va renunciar a ésser un novel·lista per tal que la nostra pàtria disposàs del llegat de l'intel·lectual més universal que ha donat. És a dir, escollí amb una modèstia absoluta i amb un esperit desinteressat, tot deixant a un costat els afanys i les il·lusions pròpies" (72), diu citant un article anterior seu.

En aquesta segona secció, s'estudien també els articles històrics, textos menors, alguns treballs d'estudiant, que donen idea del mètode de feina de Galmés i dels seus progressos. També es destaca la seva tasca com a traductor, per encàrrec de la Fundació Bernat Metge, i sobretot la relació amb l'obra literària de Galmés: el camp, els temes rurals, ja que li són encomanades les traduccions de *D'agricolia*, de Marc Porci Cató (1927) i *Del camp*, de M. Terenci Varró (1928) i només una que no tracta la ruralia, *De l'orador*, de M. Tul·li Ciceró (1929-1933).

En la tercera secció, s'analitza diacrònicament tota l'obra creativa de Mn. Galmés, amb un estudi detallat de *Flor*

de Card, del qual Pere Roselló ja havia publicat una bestreta en el pròleg a aquesta novel·la, quan va ésser publicada per l'Editorial Moll (Raixa 132, Palma 1983). Destaca també en aquesta secció l'anàlisi acurada dels relats breus, entre els quals *La dida* i *El Garriquer d'Infern*, que ens introdueix en els den univers narratiu de Mn. Galmés i en la seva visió particular dels problemes de l'home i de la societat.

Finalment, Pere Roselló recull en l'apèndix un seguit de relats avui ja introbables i ens forneix una completa bibliografia de Mn. Galmés i sobre la seva vida i obra.

En summa, aquesta tesi doctoral de Pere Roselló és una aportació sens dubte cabdal i indefugible per conèixer Mn. Salvador Galmés i per poder escatir un dels períodes més fecunds de la literatura catalana de Mallorca. Hem de desitjar que encoratgi a publicar-ne les obres completes, com ell va voler que tinguéssim a l'abast les obres de Mestre Ramon.

BARTOMEU FONT OBRADOR

JUNÍPER SERRA

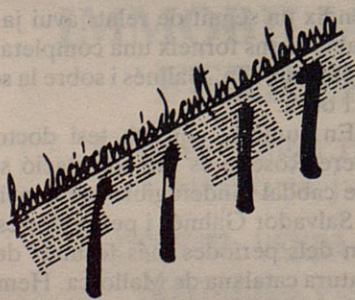
L'empremta mallorquina a
la Califòrnia naixentBIOGRAFIES DE MALLORQUINS
AJUNTAMENT DE PALMA

15

T.H.

Juníper Serra, l'empremta mallorquina a la Califòrnia naixent, de Bartomeu Font Obrador, és la primera biografia del missioner mallorquí que s'ha publicat en llengua catalana. Llibre escrit amb la intenció de fer conèixer millor Juníper Serra, el llibre és dividit en tres parts: Fonts biogràfiques per a l'estudi del personatge, L'empremta mallorquina, intel·lectual i franciscana i Els ideals missioners i apostòlics. *Juníper Serra* és el volum 15 de la col·lecció "Biografies de mallorquins" que publica l'Ajuntament de Palma. Incorpora nombroses il·lustracions i fotografies.

«EL MIRALL» amb el suport:

EL RESSÒ DE L'ECO
PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

El Nom de la Rosa.
El Nom de Foucault.
El Pèndul de la Rosa.
El Pèndul del Nom.
El Nom del Pèndul.
La Rosa de Foucault.
La Rosa del Pèndul.
El Pèndul de Foucault.

Tots els títols tenen un ressò si-

MAYOL, Joan; MAYOL, Martí:
Islas. - In CARDELUS, Borja
(Dir.): *Enciclopedia de la*
Naturaleza de España. - Editorial
Debate SA - Círculo de Lectores
SA. - Barcelona, 1987. - 128 pàgs.

Amb un cert retard, ens ha arribat a les mans aquest llibre que, com a part d'una enciclopèdia, tracta de la biogeografia de les illes de la Península Ibèrica, amb un protagonisme majoritari de les illes mediterrànies, i especialment de les illes Balears. Per a aquesta temàtica els germans Mayol són uns especialistes ben qualificats.

Es presenten i s'analitzen les característiques i la importància ecològica dels espais insulars a la introducció i als capítols sobre el medi físic insular, el medi biològic insular, l'home a les illes, les illes Balears, les altres illes mediterrànies i les illes atlàntiques, per acabar amb un apartat final sobre una estratègia insular per a la conservació i una petita bibliografia. A les illes Balears, que ocupen una quarta part del text, es destaquen particularment els endemismes.

Amb un plantejament i un llenguatge a l'abast de tothom, és un treball molt interessant, amb una bona presentació i unes excel·lents fotografies. El llibre, fet per encàrrec, apareix en edició castellana. Evidentment, és una obra que té una unitat per ella mateixa i de la qual s'hauria de fer una edició en català, la llengua dels seus autors

A.G.

milar. L'eco és el mateix: Umberto. El món editorial s'ha llançat aquest estiu a l'aventura. Es parlen de xifres milionàries per tal d'adquirir els drets de distribució d'aquesta nova novel·la d'Umberto Eco.

El fenòmen s'ha sabut explotar. L'èxit de la Rosa, el seu perfum, es convertirà en l'amplitud del Pèndul. Tots correrem cap a les llibreries. Ja ho veureu.

Això té un nom: l'estratègia del màrqueting (està ben escrit?).

LA MARE DE DÉU
PROTAGONISTA
P.E.M.

"Perquè heu de creure i pensar que, conta una tradició vella de molts d'anys i quasi amb categoria d'història, quan un vaixell dins la mar és amenaçat d'ona o de tempesta i es troba en perill, la Mare de Déu de Sant Salvador deixa el puig, s'arromanga la falda i dóna la mà als mariners alliberant-los miraculosament del naufragi."

Són paraules de Josep Grimalt i Vidal, a la Introducció del volum que volem comentar: "Corona Poètica a la Mare de Déu de Sant Salvador de Felanitx", que acaba de presentar-se a Cas Concos del Cavaller aquests primers dies de setembre i que porta el número 22 de la col·lecció "Coses Nostres", que Josep Grimalt porta des de fa uns anys.

El volum recull quarante-sis poemes, cinc dibuixos i un himne, dedicats a la Mare de Déu d'aquella muntanya felanitxera. Tot un espectre de poetes mallorquins hi aporten llurs escrits en aquest any marià de 1988: Miquel Bota Totxo, Llorenç Capellà, Bernat Cifre, Miquel Dolç, Guillem d'Efak, Gabriel Janer, Margalida Pons, Miquel Pons, Josep M. Llompart...

El llibre està ben editat per "Gràfiques Llopis" i la portada és de la pintora felanitxera Maria Vich.

LA VALL OBSCURA

QUATRE POEMES DE SÓLLER

MARGALIDA PONS

Al poema "Record de Sóller" Joan Alcover narra el descobriment de la pròpia sensualitat a través de la contemplació furtiva d'una jove que es treu una espina. L'anècdota esdevé pretext per definir la fi de la infantesa i el naixement de l'home, però a la vegada impregna l'entorn d'un erotisme que arriba a transcendir l'experiència humana. El mateix Alcover havia escrit

"Dels pobles i les viles no són els personatges

més alts, missers i síndics i batles i doctors;

són els vergers ombrívols, són els pinars salvatges

i els cims esglaiadors.",

cosa que ens fa pensar en un paisatge molt allunyat de la falsa postal de "La Serra" i ens acosta, en canvi, a una concepció d'unió mística amb la naturalesa. La importància del marc geogràfic se centra, a més, en un lloc concret, Sóller. Curiosament la vall de Sóller ha estat utilitzada per altres poetes, d'entre els quals caldria citar tres mallorquins en major o menys mesura lligats al mestre: Miquel Àngel Colomar, Rosselló-Pòrcel i Cèlia Viñas. Rosselló i Colomar eren amics (conservem part de la seva correspondència i la dedicatòria "A mi intel·ligent amic B. Rosselló Pòrcel"); Cèlia Viñas, per la seva banda, des d'una perspectiva aparentment més tranquil·la, manifestà al llarg de la seva obra una gran admiració per Rosselló. Per als tres joves Alcover era una figura brillant -tant si compartien com si rebutjaven el seu ideal estètic- del passat literari.

Alcover presenta, com és habitual en la seva trajectòria, un paisatge amb figures. La descripció ocupa les quatre primeres estrofes i és justificada pel fet que el poema va dedicat a un personatge no mallorquí, el poeta Josep Carner: és necessari recordar (només recordar, perquè Carner ja coneixia el poble) com és la vila i davallar als seus racons més íntims, els

horts ombrívols. Cal reconèixer que fins aquí la imatge és força idíl·lica. L'episodi que descriu a continuació, però, és morbós. Si abans el lèxic ens remetia insistentment al color verd, a partir de la cinquena estrofa trobam un dualisme blanc/vermell, signe de la contradicció del jove excitat i avergonyit alhora. Una contradicció reforçada pel dinamisme del poema: el personatge central és un mer espectador que, ajagut plàcidament sota un taronger, mira amb ulls trasbalsats l'escena que tant l'ha de commoure. Com en una estampa, la jove és immobilitzada en el moment precís d'alçar-se la falda roja i treure's la pua (no entrem en interpretacions psicoanalítiques d'aquest gest): ja no cal explicar com surt del jardí ni si s'adona del seu secret admirador.

Contrastant amb els quaranta versos d'Alcover, els sis de Miquel Àngel Colomar seleccionen només tres elements del paisatge: la palmera, la vall i la lluna. Degut al tipus de composició que ha triat, Colomar no explica, simplement insinua, tot omplint les paraules de significat evocador. No

hi ha figures humanes i els colors dominants són el verd de la vall i la palmera i el blanc que suggereix la lluna i la repetició de la vocal "i" al primer vers (la referència a la taronja pot significar tan sols la seva forma esfèrica); el color roig de cor ardent és absent. Colomar no parla de l'hora gràvida de la sesta, sinó d'un temps molt més incert: la nit. En aquest sentit Sóller és més que un teló de fons: és l'escenari que permet al poeta formular preguntes tan vives i transcendents com el sentiment del jove que evoca Alcover. Amb un punt místic, si es vol, car no és difícil imaginar en aquests versos un espectral oficiant alçant un calze i mostrant una hostia rodona com la lluna i difusora d'una blancor inquietant.

El "Sóller" de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, dedicat a Robert F. Massanet, té molts punts de contacte amb el d'Alcover: el poeta tombat damunt l'herba, la vegetació constituint -com la "profunda columnada" de les tiges- una separació del món que convida a la intimitat i, sobretot, les cuixes de marquesa, que recorden unes altres

comes, les de la noia del jardí, molt més innocents. També hi ha un trencament final de l'atmosfera de placidesa, però si Alcover es desperta del seu ensomni per tornar al vers inicial, Roselló és molt més abrupte i ens provoca un estremiment: apareix una segona figura, la del vicari, fantasmal i gèlid en aparença. El vent esbullant les coses, capgirant-les, i l'actitud del poeta (que no es limita a la contemplació sinó que tasta l'entorn i sent la carícia de l'aire) allunyen el poema de l'evocació idíl·lica. És l'hora del crepuscle, quan sobre la vall frondosa el cel es teneix de color mandarina.

Cèlia Viñas dedicà *Del foc i la cendra* "A les ombres tan lluminoses de Gabriel Alomar -La columna de foc- i Bartomeu Rosselló-Pòrcel -Imitació del foc- mestres i amics, que a la poesia mallorquina li cercaren els nous camins del foc i de la cendra." Alguns dels seus poemes del foc palesen la lectura apassionada de Roselló. El tema de Sóller apareix, de passada, en un fragment de "D'un epistolari", composició dedicada a M. Marquès. Decantant-se, com Alcover, pel to epistolar, la poetessa descobreix en la vila de Sóller el poder de fer florir les paraules en mans dels poetes. El paisatge de la vall assoleix, doncs, una capacitat que va més enllà de regalar els sentits: és la pura concreció de la bellesa oferida a les plomes inexpertes dels joves... Com la mateixa Viñas, però també com Colomar i Rosselló. Molt més sorprenents són, tanmateix, les coincidències d'un altre poema de Cèlia Viñas amb el "Sóller" de Roselló: es tracta de "Un bon dia de novembre de 1838", composició que descriu els dies de Chopin a Mallorca; hi trobam versos com "amb un vas de llet glaçada / faig cria de rossinyols" o "no

diguis que estic malalt, / que tinc l'ombra colltorçada".

Els quatre poemes difonen una verdor humida i encalmada; els quatre parlen dels tarongers. I, malgrat la repetició dels tòpics associats normalment a Sóller, són peces absolutament diferents que demostren concepcions distintes del paisatge sense caure mai en la descripció buida. Des de l'evocació melangiosa fins a la pinzellada impressionista, els autors han arribat a assimilar l'entorn. La vall obscura esdevé, una vegada més, recer paradisiac per a la reflexió, l'estudi, la fantasia o l'eterna sorpresa que neix de l'admagat i el desconegut.

Record de Sóller (fragments)

Amic, teixiu aquesta visió de la infantesa...
Ja coneixeu la vila d'ombrívols carrerons,
la rica vall de Sóller, entre serrals estesa,
on totes les vivendes tenen un hort al fons.

Era senyor de casa el somni de la sesta;
la posadera em feia senyal de que emmudís,
posant-se el dit als llavis; una verdor xalesta
pel portaló guaitava com auri paradís.

...

Llavores un misteri per mi se va descloure,
torbant la fonda calma del cor adolescent:
entrà una joveneta amb els cabells a lloure,
que un raig de sol feria com nimbe resplendent.

Amagatall cercava per treure's una pua
del cos; a totes bandes girà l'ull inquiet;
s'alçà la falda roja, mostrà la cama nua
que més amunt tenia una blancor de llet.

Joan Alcover. *Cap al tard* (1909)

Sóller

La palmera! Ibis de biombo
-¿hacia dónde vuela?

El valle como un cáliz.
-¿quién lo alza?
Y la luna
¿quién la exprime como una naranja?

Miquel Angel Colomar. "El Día", 1926.

Sóller

El cel prepara secrets
murmurs de mandarina.
I les riberes del vent
esgarrien taronjades.

Jo tasto vergers. M'ajec
damunt valls encoixinades.
Les fulles alcen frescor
i aixequen ventalls de gràcia,
cortinatges de perfum,
cortesies tremolades.
L'oratge pinta perfils
de caramel dins l'oratge.
El cabell se m'ha esbullat
i tinc l'ombra capgirada.
El sucre de l'aire em fa
pessigolles a la cara,
amb confitures de flor
i xarops d'esgarripança.
Unes cuixes de marquesa
em repassen l'espinada.
Quan el setí es torna gel,
sembla que es faci de flama.
El vicari compareix
amb un vas de llet glaçada.
La suor de les aixelles
li travessa la sotana.

Bartomeu Rosselló-Pòrcel. *Imitació del foc* (1938)

D'un epistolari (fragments)

Quin calfred et prenia, bon amic,
quan deies "taronger" i les flors glaçades
es feien sang a les taronges dolces
regalimant colors amorosides...?

...Un dia, bon amic, donarem gràcies
a Sóller on les paraules són bellesa,
on deies taronger i feies taronges
a les mans fredes dels poetes joves.
Fins a Sóller, germà, fins la Paraula."

Cèlia Viñas. *Del foc i la cendra* (1953)

C/ REINA ESCLARAMUNDA, 13
07003 PALMA - TEL. 72 64 96

CARTOGRAFIA

UN ATLAS DEL SEGLE XVI DE BARTOMEU OLIVES (DE LA COL.LECCIÓ GABRIEL ALOMAR)

ANTONI GINARD

La cartografia és un dels temes que m'interessen i sobre la qual n'he fet algun estudi, gairebé sempre amb la bona companyia de Climent Picornell i Joana Maria Seguí. Recentment, Climent Picornell em posava a les mans el llibre de les memòries de l'arquitecte Gabriel Alomar, qui escriu que, a la primavera del 1952, durant un viatge al nord d'Itàlia comprà a un antiquari de Florència una carta de navegar signada per Bartomeu Olives, que són quatre fulls d'un atlas o portulà incomplet, del qual malhauradament manquen dos fulls (1).

Les quatre cartes nàutiques estan signades per *Bartolomé Olives mallorquin en el Castillo del Salvador en Messina, sense datació*.

Gabriel Alomar Esteve ha reunit al llarg de la seva vida una interessantíssima col.lecció de mapes, part de la qual ha estat cedida amablement per a diferents exposicions. El fet d'haver pogut estudiar alguns mapes i la lectura del llibre, m'ha animat a publicar els apunts conservats.

L'AUTOR

Bartomeu Olives, *mallorquin*, és un important cartògraf del segle XVI que treballa a Mallorca (1538), però sobretot a Itàlia-Venècia (1559) i principalment a Messina (1572-1588). És autor, almenys, de 12 cartes nàutiques i de 6 atlas de cinc, sis, deu i catorze fulls (2). L'atlas que es descriu s'hauria d'afegir al catàleg de les seves obres.

És possible creure que aquest Bartomeu Olives no té res a veure amb un Bartomeu Oliva que, segons Gabriel Llompart (3), treballava de pintor a Palma entre 1504 i 1532, perquè aquestes dates allargarien massa

els ja dilatats 50 anys (1538-1588) d'activitat de Bartomeu Olives.

L'ATLAS

L'atlas de la Col.lecció Gabriel

Alomar és de quatre cartes nàutiques (21 x 30 cms.), que probablement formaven part d'un conjunt de sis. Per completar la que és l'àrea normal repre-

sentada per les cartes nàutiques mallorquines, mancarien la carta de les costes d'Itàlia i la corresponent a la zona de la mar Negra. Les cartes nàutiques són riques en toponímia litoral, representen sols la línia de les costes i els rius hi son indicats només en la seva desembocadura. Conté escales gràfiques sense apuntar el valor de la unitat de mesura.

Malhauradament també, la carta nàutica que ens indica el nom del seu actor i el lloc de realització té la inscripció de la data completament esborrada. Aquest fet planteja el problema de la datació de l'atlas.

En una visita que férem a Cala Rajada amb Climent Picornell dia 6 d'agost de 1983, Gabriel Alomar ens comentava que considerava que es podria datar cap a l'any 1510. Aquesta data fou el punt de partida per intentar aclarir la datació de l'atlas, a la qual es poden aportar algunes consideracions.

En primer lloc, a partir de la data de 1510, els esmentats llargs 50 anys (1538-1588) d'activitat cartogràfica de l'autor es convertirien en uns improbables 78 anys de treball. En segon lloc, la signatura en *el Castillo del Salvador en Messina*, ciutat on Bartomeu Olives signa les seves obres de 1572 a 1588.

En definitiva, sembla que el present atlas hauria de datar-se dins del darrer quart del segle XVI.

Full A

Mapa de la Mediterrània oriental, costes i illes de l'Egeu, de l'illa de Corfú -*Corffo*-, costes meridionals de Turquia, costes de Palestina i costes del nord d'Àfrica, aproximadament, fins a l'entrada del Golf de Sirte. Illes de Creta i Xipre.

Una escala. Mapa amb 32 línies de rumb, centrat aproximadament a l'illa de Rodas. Aquesta illa pintada amb la creu de l'Orde de Sant Joan.

Full B

Mapa de la Mediterrània occidental, costes de la Península Ibèrica i sud de França, de Gibraltar fins al Golf de Gènova; costes del nord d'Àfrica. Illes Balears, Còrsega i Sardenya.

Mapa amb 32 línies de rumb, cen-

trat al nord de l'illa de Mallorca. Escalles situades al nord i al sud del mapa. Mallorca pintada amb les barres d'Àragó.

Full C

Mapa de l'Atlàntic nord-oriental -*Mar de Flandes*-, costes atlàntiques gallegues, des de Bayona, costes cantàbriques, oest de França, Bretanya i costes holandeses. Illes Britàniques -Gran Bretanya i Irlanda. Escòcia separada d'Anglaterra.

Mapa amb 32 línies de rumb, centrat al sud de Gran Bretanya. Dues escales situades al nord-oest i sud-est del mapa.

Full D

Mapa de l'Atlàntic, continuació de l'anterior, costes atlàntiques portugueses, fins a l'Estret de Gibraltar, costes atlàntiques del nord d'Àfrica

fins al *Go de Ruinor*, al sud del Cap Bojador. Illes Canàries i Madeira.

Al centre del mapa hi ha una gran rosa de 32 vents, amb les inicials dels vents i una creu a l'est. Escales situades al nord i al sud del mapa.

Inscripció -amb la data esborrada-: *Bartolomé Olives mallorquin en el Castillo del Salvador en Messina*.

BIBLIOGRAFIA

- 1.- ALOMAR ESTEVE, Gabriel: *Memorias de un urbanista 1939-1979*. Miquel Font Editor (Evast e Aloma, 4).- Palma, 1986.- 168 pàgs.
- 2.- REY PASTOR, Julio; GARCIA CAMARERO, Ernesto: *La Cartografía Mallorquina*. Instituto Luis Vives - C.S.I.C.- Madrid, 1960.- 207 pàgs.
- 3.- LLOMPART, Gabriel: *La cartografía mallorquina del siglo XV: nuevos hitos y rutas*.- "B.S.A.L." (Palma), 34 (1975), 438-465.

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Biblos
Campos	Colom	Palma	Embat
Ciudadella	Roser Seguí	Palma	Fondevila
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Jaume de Montsó
Inca	Casa Pedrós	Palma	Kiosc Cort
Inca	Espirafocs	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Manacor	Xalor	Palma	Pitiüsa
Maó	Catalana	Palma	Quart Creixent
Maó	Catòlica	Palma	Selecta
Palma	Alcaide	Palma	Totem
Palma	Balmes	València	Tres i Quatre
Palma	Barou		

I als principals quioscs de Palma

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____

Adreça _____

C/ _____ Núm. _____ Pis _____

Codi Postal _____ Població _____

Telèfon _____

Se subscriu a _____

6 números ☐

12 números ☐

de la revista EL MIRALL, al preu de 1250 ptes. i 2500 ptes. respectivament, que pagarà:

* contra rebut a domicili ☐

* amb càrrec al compte bancari/d'estalvi ☐

Banc/Caixa _____

Agència/Oficina _____

Cte/Lta núm. _____

Signatura _____

_____ d _____ 19 _____

LA PARTICIPACIÓ EN ELS BALLS MALLORQUINS (II)

FRANCESC XAVIER
DOMÈNECH I FERRER

PER APRENDRE DE BALLAR

La cosa que creim més important a l'hora de fer aquests treball, es la de fomentar l'afició al ball de participació. Per tant el que més ens plauria seria que, després de llegir aquestes pàgines, vos entrassin un poquet de ganes de ballar, de caminar al compàs de la nostra música fent qualche botet.

La primera cosa que hem de fer, idò, es animar-nos. Els balls autènticament populars són fàcils.

Mateixes

Es compon de quatre parts:

Primera cançó: Una mateixa.

Segona cançó: Un copeo.

Tercera cançó: Un copeo.

Quarta cançó: L'acabatall

o un copeo.

Les mateixes tenen els versos de més sil·labes.

Un sonador de guitarra ha de tenir bon sentit ha de sebre moure es dit de sa mà dreta i s'esquer-

ra.

Els copeos en canvi tenen els versos de menys sil·labes:

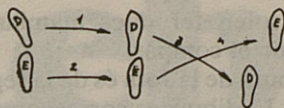
Copeo, copeo
copeo, traïdor
sa tia antonina
i es conco En Simó.

Ens regirem com a forma més senzilla per les mambelletes que es fan quan ballen sense música. S'en solen fer dues per seguir el compàs.

Començarem per la primera cançó: Una mateixa.

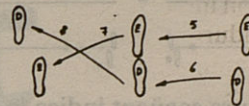
a) Desplaçament a la dreta: Es situa el peu dret a davant l'esquerra per la posició de partida. En el primer picament de mans es fa la passa indicada amb la fletxa 1. En el segon picament de mans es fa la passa indicada amb la fletxa 2. En el tercer picament de mans es fa la passa indicada amb la fletxa 3. I en el quart picament de

mans es fa la passa indicada amb la fletxa 4.

b) Desplaçament a l'esquerra: Seguint a partir de la darrera posició de la figura anterior. En el cinquè picament de mans farem la passa indicada

amb la fletxa 5. I així successivament farem les passes 6, 7 i 8.

Per tornar a començar amb la passa 1. D'aquesta manera es van fent els desplaçaments transversals tan característics de les mateixes.

UNA EIXIDA PER LA ROMANITAT TARDANA (*)

GABRIEL SEGUÍ TROBAT

La correspondència de Consenci amb Sant Agustí, a cura de l'historiador Josep Amengual i Batle, és un recull d'una sèrie de documents llatins claus per a la història de les Balears, en general, i del cristianisme, en particular, a la Romanitat Tardana.

El primer volum, que és l'únic aparegut dels dos prevists, conté la dita Circular de Sever i les epístoles 119, 11 i 12 de Consenci. Sever és bisbe de Menorca durant el segle V dC., amb seu probable a Iamona, però hom n'ignora si era menorquí i on i per qui va esser consagrat bisbe. En la seva Circular, relata "als santíssims senyors bisbes, preveres i diaques i a la universal fraternitat de tot l'orbe de la terra" l'atípica conversió de la comunitat jueva de Magona. És, doncs, la crònica d'un fet important de l'Església menorquina, que hi apareix "sobtadament, poderosa i triomfant".

Consenci, del qual s'ignora d'on era nadiu, però segur que no era illenc, és un teòleg autodidacta que malfia de la reflexió teològica, bon coneixedor dels clàssics llatins, que manté correspondència amb el bisbe d'Hipona, al qual planteja qüestions que vol aclarir.

A l'epístola 119, li consulta alguns detalls trinitaris i cristològics que no té clars; l'onzena és el relat de l'èxit de les seves doctrines, aplicades pel monjo Frontó i conté nom-

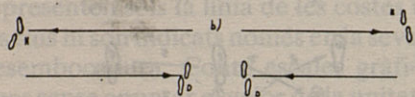
broses informacions novelles sobre l'església de la Tarraconense; i la dotzena, construïda sobre passatges de Terenci, conté la justificació de la seva mandra d'estudiar obres teològiques, incloses les agustinianes i es mostra partidari d'usar mètodes expeditius en les disputes teològiques, com la condemna.

Entre el bisbe Sever i Consenci hi ha una estreta relació. En primer lloc, Josep Amengual aposta per la tesi que defensa que Consenci és el redactor de la Circular de Sever, però, "de tota manera, Sever resta el titular de la Circular" (pàg.13); i, en segon lloc, una concordança ideològica: "la comparació entre la Circular i els escrits pròpiament de Consenci ens permet veure una semblança en la motivació i justificació d'uns i altres, que rau en la situació religiosa de la Tardana Romanitat, que s'encaminava cap a un uniformisme religiós d'encuny catòlic, cosa que ocasionava una acció violenta" (pàg.12).

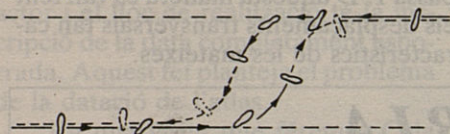
Sens dubte, aquests dos volums, tenen un interès que depassa el purament religiós i, sobretot, per la seva acurada traducció catalana, contribuiran molt eficaçment a la normalització de la nostra llengua, no en va el Pare Josep Amengual ha estat sempre un historiador peoner -d'altres podrien bé aprendre'n- en aquesta tasca.

(*) *CONSENCI. Correspondència amb Sant Agustí.* A cura de Josep Amengual i Batle, pvre. Fundació Bernat Metge - Escriptors cristians - Barcelona 1987.

El debuixos que següeixen són per mostrar que quan la dona es troba a un extrem del desplaçament transversal, l'home es troba a l'altre extrem.

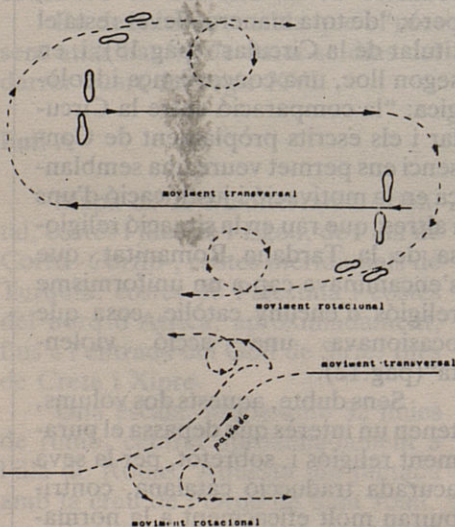
La figura següent indica la passada que fan donant-se l'esquena per canviar de fila.

A partir de la segona cançó tenim els copeos.

Com podem veure als dibuixos que segueixen, els copeos són moviments transversals (de les mateixes) combinats amb els rotacionals i d'avançament. En aquests moviments les passes són més ràpides que quan es fan els moviments transversals. Tant a la mateixa com en el copeo la dona balla amb els ulls baixos, sense botar, fent unes passes curtes i ràpides molt femenines. En canvi l'home, quan el ball més s'anima pega bots. Aquest ball ens recorda els d'Eivissa.

COPEO

Aquest ball el varem aprendre de l'agrupació "Card en festa" de Sant Llorenç.

Jota

Es compon de quatre cançons o gloses:

Primera cançó: Sa Jota.

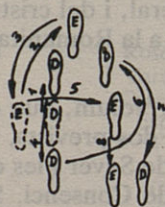
Segona cançó: Tornada o estribillo.

Tercera cançó: Sa Jota.

Quarta cançó: Tornada o estribillo.

Es solen fer dues mamballetes per seguir el compàs.

El punt de la Jota és de la següent manera: El dibuix es correspon a vuit picaments de mans. En posició de repòs tenim els peus dibuixats a traços. Al primer picament de mans es fa una passa cap envant com indica la fletxa 1, amb el peu dret. En el següent picament de mans el peu esquerre es travessa per davant del dret caiguent amb la punta, com indica la fletxa 2. Al tercer picament de mans el peu esquerre que està de puntes, s'alça fent una potadeta a l'aire i retrocedint com indica la fletxa 3, al mateix temps que el peu dret fa un botet o simplement es posa de puntes per uns instants. En el quart picament de mans el peu dret retrocedeix com indica la fletxa 4.

Les quatre mamballetes que segueixen es distribueixen de la manera següent: En el 5 picament de mans el peu esquerre es travessa com indica la fletxa 5. Al 6 picament de mans el peu dret, avançant, fa el moviment indicat amb la fletxa 6, travessant-se per davant del peu esquerre, caiguent de puntes. En el 7 picament de mans el peu dret retrocedeix com indica la fletxa 7, al mateix temps que el peu esquerre fa un botet o es posa per un breu instant de puntetes. Al 8 picament de mans el peu esquerre retrocedeix com indica la fletxa 8.

Per tornar a començar pel moviment 1.

Tornada o estribillo:

Es fa per caminar i enrevoltar.

En el primer picament de mans el peu dret s'avança com indica la fletxa 1. Al segon picament de mans el peu esquerre s'avança com indica la fletxa 2. Seguidament aprofitant l'interval entre dos picaments de mans, el peu

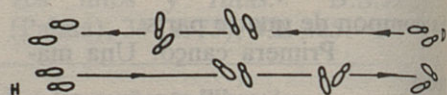
dret avança un poc o simplement es posa de puntes per un breu instant, com indica la fletxa 3.

En el tercer picament de mans es torna a repetir el procés anterior però canviant de peu, ara començarem per l'esquerre. I així successivament.

També es fan amb aquest punt les passades.

Passada: Es tracta de canviar-se de banda la parella entre ella i quan es travessen enmig començen a fer una maitja volta, com indica el dibuix que segueix.

Aquests ball el varem aprendre de l'agrupació "Card en festa" de Sant Llorenç.

debat

NACIONALISTA

SEMINARI "JOVENTUT I RECONSTRUCCIÓ NACIONAL"

Organitza: Revista **Debat Nacionalista**
FUNDACIÓ CENTRE DE DOCUMENTACIÓ POLÍTICA

21, 22, 23 d'octubre de 1988

Local: Fòrum Tibidabo, Teodor Roviralta 65, Barcelona

Divendres: 21 d'octubre de 1988

19 hores: OBERTURA a càrrec de Joaquim Ferrer i Roca,
del Patronat de la Fundació CDP.

19,15 hores: TAULA RODONA: "CATALUNYA, DEU ANYS
DESPRÉS I LA NACIONALITZACIÓ".

Ponents: - Heribert Barrera
- Josep Benet
- Josep M. Cullerell
- Salvador Cardús

21 hores: CINEMA: "El complot dels anells", de Francesc
Bellmunt.

Ponents introducció cinema:
- ADOC (Comitè Olímpic Català)
- Francesc Bellmunt
- Assumpció Maresma

Dissabte: 22 d'octubre de 1988

10 hores: 1ª PONÈNCIA: "CULTURA, LLENGUA I ESPAI
INFORMATIU NACIONAL".

Ponents: - Josep Gifreu
- Isidor Mari
- Vicent Pitarch

12 hores: 2ª PONÈNCIA: "MARC POLÍTIC I
INSTITUCIONAL".

Ponents: - Enric Argullol
- Josep M. Puig Salellas
- Vicenç Villatoro

14 hores: DINAR I DESCANS.

16 hores: 3ª PONÈNCIA: "MARC ECONÒMIC".

Ponents: - Francesc Cabana
- Emili Gasch
- Francesc Homs

18 hores: 4ª PONÈNCIA: "POLÍTICA INTERIOR".

Ponents: - Jaume Bosch
- Jaume Curbet
- Miquel Sellarès

20 hores: DEBAT: "PAÏSOS CATALANS, AVUI".

Intervé: - Joan Becat
- Max Cahner
- Eliseu Climent
- Damià Pons

21 hores: SOPAR

22 hores: FESTA

Diumenge 23 d'octubre de 1988

10,30 hores: 5ª PONÈNCIA: "MARC EUROPEU I
INTERNACIONAL".

Ponents: - Fèlix Martí
- Narcís Mir
- Oleguer Sarsanedas

12,30 hores: CONCLUSIONS/INTERVENCIÓ FINAL:
"CATALUNYA, ELS PAÏSOS CATALANS I EL
FUTUR".

Ponents: - Josep Lluís Carod-Rovira
- Antoni Duran i Lleida
- Rafael Ribó
- Miquel Roca

14 hores: CLOENDA a càrrec de Miquel Sellarès,
President de la Fundació CDP.

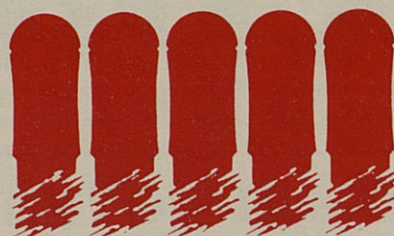
Instruccions generals:

Aquest Seminari està pensat, en principi, per a persones menors de 30 anys, universitaris, membres d'organitzacions polítiques juvenils i associats a entitats culturals i cíviques que tinguin interès a participar activament en la reconstrucció nacional de Catalunya i els Països Catalans. La inscripció a aquest Seminari es farà a títol personal. No es poden fer, doncs, inscripcions en nom de col·lectius. La participació en les ponències i en els debats també serà feta a títol personal.

Condicions d'inscripció:

La inscripció s'haurà de fer personalment de dilluns a divendres de 17 a 21 hores al local social d'aquesta Fundació, Gran Via de les Corts Catalanes 570, entresol. Tel. 254 97 02, Srta. Mercè Montoliu.

El preu de la matrícula per als tres dies és de 1.500 ptes. Aquesta quantitat inclou l'assistència a totes les taules rodones, ponències i debats.

PALAU SOLLERÍ

Centre d'exposicions i documentació
de l'Art Contemporani

Ajuntament de Palma

Programació Setembre - Octubre

"GENERACIÓ DELS 80: ESCULTURA"

Del 22 de Setembre fins el dia 15 d'Octubre

"IV SETMANA DEL CÒMIC"

Del 20 d'Octubre fins el 4 de Novembre